

บทที่ 2

วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ” เป็นงานวิจัยประยุกต์โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนและวิธีกระบวนการวิจัย ดังนี้

การดำเนินการวิจัยนี้ จะทำการศึกษาชุมชนในพื้นที่ 3 ตำบล 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีเหตุผลในการเป็นตัวแทนพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ กล่าวคือ ตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นชุมชนมุสลิม 100 เปอร์เซ็นต์ ตำบลพร่อน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นชุมชนไทยพุทธเป็นส่วนใหญ่ แต่มีชุมชนมุสลิมจำนวนน้อย และตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่มีคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิมอยู่ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยจะใช้ทั้งวิธีการดำเนินการวิจัย 2 วิธี ดังนี้

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรในงานวิจัยเรื่องดังกล่าว คือประชาชนที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและการแก้ไขปัญหาของชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกและผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำศาสนา กรรมการหมู่บ้าน กรรมการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมและกรรมการและเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมชาติประชาชน ตลอดจนอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน อาสาสมัครคุมประพฤติ เยาวชน กลุ่มครอบครัวผู้กระทำความผิด และตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆ ในพื้นที่ 3 ตำบลดังกล่าว จำนวน 643 คน (เป็นการนับซ้ำจำนวน)

เนื่องจากวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้เป็นประเด็นเรื่องใหม่ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา กับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์เกี่ยวข้อง จึงได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลแบบบังเอิญ โดยจะกำหนดว่าเป็นบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมประชุมกับผู้วิจัย และเป็นบุคคลที่ได้เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานรัฐด้านกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ โดยผ่านทางเวทีประชุมอบรมสัมมนาของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด และเวทีประชุมอบรมสัมมนาของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด และใช้วิธีเจาะจงกับบุคคลที่มี

ตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องของแบบทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานและกรรมการศูนย์ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ส่วนที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นประเด็นๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยจำแนก ดังนี้

1. แบบสอบถาม เรื่องวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 โดยมีคำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 ข้อ

- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ จำนวน 18 ข้อ มีคำตอบ 3 ตัวเลือกคือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

- ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จำนวน 35 ข้อ มีคำตอบเป็น 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3

เห็นด้วย	ให้	3	คะแนน
----------	-----	---	-------

ไม่แน่ใจ	ให้	2	คะแนน
----------	-----	---	-------

ไม่เห็นด้วย	ให้	1	คะแนน
-------------	-----	---	-------

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.34 – 3.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.68 – 2.34 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 – 1.67 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับต่ำ

2. แบบสอบถาม เรื่อง การจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 และข้อ 4 มีคำถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ

- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้สภาพการณ์ชุมชนและการจัดการชุมชน จำนวน 55 ข้อ มีคำตอบเป็น 5 ตัวเลือก คือ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมการจัดการปัญหาและความขัดแย้ง จำนวน 30 ข้อ มีคำตอบเป็น 5 ตัวเลือกคือ เป็นประจำ บ่อยๆ เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 2

มาก	ให้	5	คะแนน
ค่อนข้างมาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่มี	ให้	1	คะแนน

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับต่ำ

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 3

เป็นประจำ	ให้	5	คะแนน
บ่อยๆ	ให้	4	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	3	คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้	1	คะแนน

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเห็นพฤติกรรมอยู่ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเห็นพฤติกรรมอยู่ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเห็นพฤติกรรมอยู่ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเห็นพฤติกรรมอยู่ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเห็นพฤติกรรมอยู่ระดับน้อยที่สุด

3. แบบสอบถาม เรื่อง ศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับ

กระบวนการยุติธรรมชุมชน ใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 มีคำถาม 4 ส่วนคือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 13 ข้อ

- ส่วนที่ 2 ทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนวคิดยุติธรรม

จำนวน 22 ข้อ มีคำตอบเป็น 3 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่

- ส่วนที่ 3 ศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนใต้ จำนวน 20 ข้อ มีคำตอบเป็น 4 ตัวเลือก คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

- ส่วนที่ 4 การพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนใต้ จำนวน 30 ข้อ มีคำตอบเป็น 4 ตัวเลือก คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 2

ใช่	ให้	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	0	คะแนน
ไม่ใช่	ให้	-1	คะแนน

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 0.34 – 1.00 หมายถึง มีความเห็นการรับรู้ระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง -0.33 – 0.33 หมายถึง มีความเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง -1.00 – (-0.34) หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับต่ำ

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 3 และ ส่วนที่ 4

มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่มี	ให้	1	คะแนน

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.01 – 4.00 หมายถึง มีความเห็นการรับรู้ระดับสูง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 20.33 – 0.33 หมายถึง มีความเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง -1.00 – (-0.34) หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับต่ำ

4. แบบสำรวจ / แบบสอบถาม เรื่อง การจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 มีคำถามแบ่งออกเป็น 8 ประเด็นคือส่วน 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประเด็นการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ใน 8 ประเด็นหัวข้อ (แต่ละประเด็นสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

(1) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหาข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ และทรัพยากรธรรมชาติ มีคำถาม 5 ข้อ

(2) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหา/ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล มีคำถาม 9 ข้อ

(3) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรมในชุมชน มีคำถาม 6 ข้อ

(4) การกำหนดข้อตกลงในการจัดการปัญหา/ ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุงกรุก ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น มีคำถาม 6 ข้อ

(5) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับความขัดแย้ง/ข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทำมาหากินได้ มีคำถาม 5 ข้อ

(6) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับความขัดแย้ง/ข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน มีคำถาม 4 ข้อ

(7) การกำหนดข้อตกลงการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหาเสพติดในชุมชน มีคำถาม 5 ข้อ

(8) การกำหนดข้อตกลงการจัดการกับผู้ที่เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ มีคำถาม 6 ข้อ

5. แบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 4 มีคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วน 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีคำถาม 12 ข้อ

- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของงานกระบวนการยุติธรรม จำนวน 27 ข้อ มีคำตอบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวของงานกระบวนการยุติธรรม จำนวน 23 ข้อ มีคำตอบให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

6. แบบสอบถาม เรื่อง ความคิดเห็นของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 2 มีคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีคำถาม 14 ข้อ

- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับของผู้ถูกคุมประพฤติเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ จำนวน 20 ข้อมีคำตอบเป็น 5 ตัวเลือก คือ มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

เกณฑ์การให้คะแนนและการวัดระดับ

- การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำถามส่วนที่ 2

มาก ให้ 5 คะแนน

ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน

ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่มี	ให้	1	คะแนน

- การแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นระดับน้อยที่สุด

3) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษา และรวบรวมประเด็นสาระแนวคิดเกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชนและการจัดการปัญหาของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้ง ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชายแดนใต้ และที่อื่นๆ

2. ออกแบบการสร้างเครื่องมือวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ บนฐานของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การจัดการความขัดแย้ง ชุมชนเข้มแข็ง วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น การจัดการความรู้ และนวัตกรรมการจัดการ

3. ศึกษาวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม ศึกษาการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม ศึกษาความคิดเห็นของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และศึกษาศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน

4. กำหนดตัวแปรที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลและที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน และกรอบแนวคิดตัวแปรที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับปัญหาและการพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน

5. ออกแบบแบบสอบถามตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากเอกสาร โดยรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยต่างๆ
2. ศึกษาภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น การจัดการความรู้ ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ชายแดนใต้ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม ความคิดเห็นของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชนของสังคมพหุวัฒนธรรม ชุมชนชายแดนใต้ โดยใช้เทคนิควิธีการจัดประชุมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์การทำงานหรืออบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม หรือเป็นตัวแทนในชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่หรือหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นบุคคลสำคัญที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานด้านกระบวนการยุติธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดเวทีประชุมเสวนากับตัวแทนกลุ่มต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชน ในพื้นที่ 3 ตำบล ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้
2. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินงานยุติธรรมชุมชน และการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน
3. จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับเครือข่าย เจ้าหน้าที่ และกรรมการยุติธรรมชุมชน ในพื้นที่ 3 ตำบล ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้
4. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับตัวแทนกลุ่มต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับงานยุติธรรมชุมชน ในพื้นที่ 3 ตำบล ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่วิธีหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลก็คือการวิเคราะห์เนื้อหา เชิงตรรกะ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล

2. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ” ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาบริบทวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบและกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ 2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ 3) เพื่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจชุมชน ส่วนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับงานกระบวนการยุติธรรมชุมชน ส่วนที่ 3 ผลการวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ต่างๆ และส่วนที่ 4 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจชุมชน

1. ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จากที่ผู้วิจัยใช้เวลาช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2553 ลงภาคสนามเพื่อพบปะผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ คือ ตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนา ตลอดจนแกนนำกลุ่มองค์กรในชุมชนตำบลพร่อนเพื่อสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น โดยข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลบริบทชุมชนเบื้องต้น คือ

ชุมชนพร่อน เป็นชุมชนที่มีตำนานสืบสานจากอดีตผู้ปัจจุบันกล่าวคือตำบลพร่อนตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2378 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองยะลา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีเนินเขาเตี้ยๆ เหมาะแก่การเกษตร คำว่า พร่อน เป็นชื่อตำบลมีเรื่องเล่ากันว่าในอดีตที่ผ่านมามีนายพรานคนหนึ่งเป็นผู้มีความสามารถในการล่าสัตว์ป่ามาก ชาวบ้านเรียกนายพรานคนนี้

ว่า โຕ๊ะพะหรือโຕ๊ะพรานและอาณาบริเวณบ้านที่นายพรานอยู่นั้น ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านพราน ต่อมาได้เพี้ยนเป็นพร่อน ซึ่งปัจจุบันได้เป็นที่ตั้งของหมู่ที่ 1 บ้านพร่อน ตำบลพร่อนซึ่งเมื่อทางราชการได้แบ่งการปกครองเป็นตำบล จึงได้ชื่อหมู่บ้านพร่อน เป็นชื่อตำบลพร่อน จนถึงปัจจุบัน

พร่อน มีลักษณะเป็นป่า มีสภาพเป็นเนินเขาสูงต่ำสลับกันทางด้านตะวันออกและค่อมๆ ลาดต่ำลงเป็นที่ราบจนเป็นที่ลุ่มบางส่วน เมื่อ 40 ปีที่แล้ว ความเจริญยังไม่ถึงไม่มีไฟฟ้า ไม่มีถนนเข้ามาในหมู่บ้าน จำนวนบ้านมีไม่กี่หลัง ชุมชนพร่อนเป็นชุมชนแบบเกษตรกรรม ซึ่งมีอาชีพทำนา ทำสวนยางไม่มาก มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อกินเอง เช่น เลี้ยงวัว ควาย เป็ด ไก่ ปลาแกะ และพะ เป็นต้น

จากการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยในพื้นที่ตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา กล่าวได้ว่า ตำบลพร่อนเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการเกษตรบางพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากบางหมู่บ้านมีสภาพเป็นที่ลุ่ม เมื่อถึงฤดูฝนมีน้ำท่วมขัง จึงไม่สามารถทำการเกษตรได้ สำหรับลักษณะของผู้นำชุมชนในตำบลพร่อนมีศักยภาพทางด้านผู้นำในการขับเคลื่อนตำบลพร่อนสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนในการแก้ปัญหาชุมชนระดับปัจเจกบุคคลยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม และในบางกรณีแนวคิดของผู้นำที่เสถียรไม่สามารถที่จะเชื่อมโยงแนวคิดในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตำบลพร่อนให้อยู่ในแนวทางเดียวกันได้ สำหรับสมาชิกในชุมชนของตำบลพร่อนจะรับฟังผู้นำในชุมชนและให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี เช่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านการประกอบอาชีพในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดหลักวิถีอิสลาม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่พบว่า ปัญหาในชุมชนตำบลพร่อน ปัญหาการระบาดของยาเสพติด เป็นปัญหาหลักต่อการพัฒนาชุมชนในตำบลพร่อน อีกทั้งยังมีปัญหาความขัดแย้งในโครงการที่ลงมาในชุมชน ซึ่งพบว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานับตั้งแต่โครงการต่างๆ ของรัฐได้สรรมาลงในพื้นที่และเกิดขึ้นต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านพร่อน พบว่า โครงสร้างของเครือข่ายส่วนใหญ่มาจากเครือข่าย ในระยะเวลาสองปีที่ผ่านมาหมู่บ้านได้ประสบปัญหาความขัดแย้งอย่างเด่นชัด คือปัญหาความขัดแย้งที่ดินและไฟไหม้สวนยางกินเนื้อที่คนอื่น

ปัญหาความขัดแย้งที่ดิน ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกชุมชนสองคนไม่สามารถตกลงในสิทธิของแนวเขตที่ดินตนเองได้ ดังนั้น ชุมชนพร่อนจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยแนวทางการพูดคุย ประนีประนอม โดยที่ผู้นำของชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาเป็นพยานในการเจรจา อาทิ ปัญหาไฟไหม้สวนยางกินเนื้อที่ของคนอื่น วิธีการแก้ปัญหาทางคณะกรรมการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จะให้ทั้งสองฝ่ายเจรจา หากการเจรจา

ไม่สามารถยุติลงได้ คณะกรรมการหมู่บ้านจะยื่นมือเข้ามาช่วยการเจรจาและมีการลงบันทึกข้อความรับเรื่องอีกด้วย และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนบัณฑิตอาสา หมู่ที่ 2 พบว่าในหมู่บ้านจะมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะยาเสพติดชนิดใบกระท่อม ซึ่งระบาดทั่วทั้งตำบลพร้อมสำหรับวิธีการแก้ปัญหาก็คือเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมเข้าค่ายบำบัดยาเสพติด มีระยะเวลา 1 - 2 วัน โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้จัดอบรม เนื่องจากตำบลพร้อมเป็นสังคมที่ผู้คนนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ชุมชนมีสภาพสังคมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีอิสลาม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักและสามัคคี การให้ความร่วมมือของชาวตำบลพร้อมเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่แสดงออกมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ในประเด็นการเชื่อผู้นำของชาวตำบลพร้อม จากการสนทนาคู่กับรองนายก อบต. คือ นายรุสดี ยูโซ๊ะ เล่าว่าการเชื่อผู้นำของคนในพร้อมมีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งการเชื่อฟังผู้นำเป็นผลทำให้ชาวตำบลพร้อมมีการพัฒนาศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากการรวมกลุ่มในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเศรษฐกิจขึ้นมา จะมีกลุ่มแกนนำที่ผ่านการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนเข้ามารับหน้าที่เป็นประธานกลุ่ม แต่ทว่าในอดีตตำบลพร้อมขาดผู้รู้ทางด้านศาสนาอิสลามและชาวตำบลพร้อมก็ไม่รู้จักอิสลามมากนัก ดังนั้น สภาพสังคมและวัฒนธรรมจึงผสมผสานระหว่าง ประเพณีและวัฒนธรรมพราหมณ์ - ฮินดู มลายู และอิสลาม ซึ่งปรากฏได้เมื่อ 40 ปีที่แล้ว การปะปนระหว่างชาย - หญิง การแต่งกายของผู้หญิงที่เปิดไม่รัดกุมและมิดชิด การมีพิธีกรรมบวงสรวงพร้อมกับเซ่นไหว้ เข้าป่าเจ้าเขา การเล่นคุณไสย ตลอดจนการละเล่นที่มีพิธีกรรมไหว้ครู เช่น โนราห์ มะโย่ง แต่สภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันต่างจากอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเข้ามาของอิสลาม โดยนักศึกษาซึ่งได้ไปศึกษาที่ต่างประเทศ ผ่านกระบวนการศึกษา โดยการเปิดสอนให้ชาวบ้าน ในตำบลได้ศึกษาศาสนาอิสลาม ตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ การบรรยายธรรมศาสนาในมัสยิด กระบวนการแปรเปลี่ยนทางสังคมของชาวตำบลพร้อม ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างแต่เดิมในอดีตเริ่มเลือนหายไป เพราะมีข้อบ่งชี้ว่าเป็นสิ่งที่ตั้งภาคีต่อพระเจ้า

2. ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจชุมชนตำบลพร้อม อำเภอตากใบ จังหวัด

นราธิวาส

อบต. พร้อม (ตากใบ) ประกอบด้วยตำบลพร้อม และตำบลเจ๊ะเหบางส่วน อยู่ใน การดูแลของอบต. พร้อม (ตากใบ) โดยตำบล พร้อม มีเนื้อที่ประมาณ 51.60 ตารางกิโลเมตร และ ตำบลเจ๊ะเห มีเนื้อที่ประมาณ 8.90 ตารางกิโลเมตร ในตำบลพร้อมมี 6 เขตหมู่บ้านเต็ม คือ บ้านปลักช้าง บ้านโคกไผ่ บ้านใหญ่ บ้านโคกมะม่วง บ้านโคกยาง และบ้านวัดใหม่ ส่วนหมู่บ้าน

ในตำบลเจ๊ะเหเป็นหมู่บ้านบางส่วนคือ บ้านท่าพรุ บ้านบางน้อย และบ้านเกาะยาว ส่วนหมู่บ้านเดิมพื้นที่ คือ บ้านไร่

ส่วนข้อมูลเบื้องต้นของตำบลพร่อน (ตากใบ) มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 4,440 คน จำนวนหลังคาเรือน 1,381 ครัวเรือน โดยประชากรในหมู่ที่ 5 บ้านโคกยางมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ 1,348 คน รองลงมาหมู่ที่ 3 บ้านใหญ่ มีจำนวนประชากร 1,093 8คน ส่วนหมู่ที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ หมู่ที่ 2 จำนวนประชากร 364 คน

สภาพเศรษฐกิจในตำบลพร่อน (ตากใบ) มีอาชีพสำคัญ คือการเกษตรโดยส่วนใหญ่ประชาชนจะมีอาชีพทำนา ทำสวน และทำประมง เลี้ยงสัตว์ และทำหัตถกรรม ทั้งนี้ ในตำบลพร่อน (ตากใบ) มีตลาดนัดชุมชน 3 แห่ง โรงเรียนของกลุ่ม/ชุมชน 2 แห่ง และโรงเรียนของบุคคล อีก 5 แห่ง

สภาพสังคมในตำบลพร่อน คือ ด้านการศึกษามีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง ส่วนสถาบัน/องค์กรทางการศึกษา จะมีวัดในตำบลพร่อน จำนวน 5 วัด มีมัสยิด 2 แห่งในหมู่ที่ 5 และมีบารายาเซาะห์ 4 แห่ง ด้านสาธารณสุข มีสถานีอนามัย 2 แห่ง ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีป้อมยามตำรวจ 1 แห่งในหมู่ที่ 5

การบริการขั้นพื้นฐานของตำบลพร่อนในด้านการคมนาคมมีถนนลาดยางรวม 10 สาย ถนนคอนกรีต รวม 55 สาย ถนนดินลูกรังและหินคลุก รวม 42 สาย มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 2 c แห่ง คือแม่น้ำตากใบและแม่น้ำบางนรา ส่วน แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ส่วนใหญ่เป็นบ่อน้ำตื้น และคลองระบบน้ำ คลองส่งน้ำ

ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลพร่อน (ตากใบ) จะเป็นป่าพรุธรรมชาติ แม่น้ำตากใบ แม่น้ำบางนราและทะเลอ่าวไทย

ศักยภาพของชุมชนพร่อน (ตากใบ) จะมีประชาชนรวมตัวเป็นกลุ่ม 39 กลุ่มคือ กลุ่มอาชีพ 23 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ 6 กลุ่ม และกลุ่มประชาคมหมู่บ้าน 10 กลุ่มในตำบล จุดเด่นของพื้นที่มีความเหมาะสมทำการเกษตร และอยู่ใกล้ตลาดสำคัญ 2 แห่ง คือ ตลาดคาบา และตลาดสุโข-ลก และเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้จุดส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย คือด่านศุลกากรตากใบ และด่านศุลกากรอำเภอสุโข-ลก

3. ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ชุมชนตำบลทรายขาวเป็นชุมชนเก่าแก่มากมีประวัติศาสตร์ยาวนาน กล่าวคือในอดีตพระยาก็ชุมพลได้เดินทางมาจากเมืองไทรบุรี (ก่อนรัชกาลที่ 5) เนื่องจากไทรบุรีตกเป็นเมืองขึ้น

ของอังกฤษ ในระหว่างทางพระยาภักดีชุมพลได้พบกับสถานที่อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยน้ำและอาหาร (ชุมชนทรายขาวในปัจจุบัน) เหมาะแก่การตั้งที่อยู่อาศัย พระยาภักดีจึงตัดสินใจตั้งบ้านเรือน ณ ที่แห่งนี้ ซึ่งในตอนนั้นมีประชากรเพียงไม่กี่ครัวเรือน ซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นที่เดิมที่อยู่มาตั้งแต่สมัยโบราณสมัยที่รัฐกลันตัน ตรัง กานู ไทรบุรี ปะลิส และปีนัง ชาวตำบลทรายขาวได้ติดต่อกับคนไทยในรัฐต่าง ๆ ข้างต้นตลอดมา ไปมาหาสู่กันเป็นประจำ และได้ติดต่อค้าขายกับรัฐต่างๆ มาโดยตลอด

ตำบลทรายขาว แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนราษฎร			ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านใหญ่	458	485	943	247
2	บ้านหลวงจันทร์	277	269	546	156
3	บ้านทรายขาวออก	343	365	708	239
4	บ้านควนลังกา	347	367	714	183
5	บ้านทรายขาวตก	254	283	537	157
6	บ้านลำห้วย	330	330	660	142
รวม		2,009	2,099	4,108	1,124

ตำบลทรายขาว เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีระยะทางห่างจากอำเภอโคกโพธิ์ประมาณ 6 กิโลเมตร เนื้อที่ ประมาณ 44,130 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ทิศเหนือ จดตำบลป่าบอน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ส่วนทิศใต้จดภูเขาสันกาลาคีรี ทิศตะวันออก จด ตำบลนาประคู้อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และทิศตะวันตก จดตำบลช้างให้ตก อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแนวเทือกเขาสันกาลาคีรีเชื่อมเขตจังหวัดยะลา ปัตตานี และสงขลา มีทรัพยากรทางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของตำบลทรายขาว จะมีสภาพอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน

การคมนาคมขนส่งของตำบลทรายขาว ใช้การคมนาคมทางบกในการติดต่อกับอำเภอ และจังหวัด โดยใช้เส้นทางหลัก 2 เส้นทาง คือ ถนนสายนาประดู่ - ทรายขาว และถนนสายโคกโพธิ์ - ทรายขาว การประกอบอาชีพของประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวน ทำไร่ ทำนา ไร่ข้าง ค้าขาย และอื่นๆ ปัจจุบันพื้นที่ของตำบลทรายขาวใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตร เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่ทำนาทั้งหมด 3,442 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาที่เกษตรกรเป็นเจ้าของทั้งหมด 3,442 ไร่ และทำนาปีละ 1 ครั้ง มีจำนวนครัวเรือนที่ทำนา 525 ครัวเรือน พันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่ คือช่อลู่ ช่อจิง ลูกดำ ฯลฯ พื้นที่ทำไร่ทั้งหมด 1,256 ไร่ จัดเป็นพื้นที่ทำไร่ ที่เกษตรกรเป็นเจ้าของ 1,256 ไร่ ขณะนี้พืชไร่ที่ปลูกมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ถั่วลิสง ข้าวโพด ฯลฯ พื้นที่เพาะปลูกจริง 1,256 ไร่ จำนวนครัวเรือนที่ทำไร่ 145 ครัวเรือน พื้นที่ทำสวนทั้งหมด 11,506 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 11,506 ไร่ จำนวนครัวเรือนที่ทำสวน 556 ไร่ ประเภทของพืชที่ปลูกยางพารา ทุเรียน ลองกอง มะพร้าว ฯลฯ

ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 58.6 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 41.2 มีสถานการศึกษา ระดับประถมศึกษา 2 แห่ง คือโรงเรียนวัดทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 โรงเรียนบ้านควนลังกา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 (เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) และระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่งคือโรงเรียนบ้านลำห้วย (ปอเนาะ) ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 มีสถาบันและองค์กรทางศาสนา วัด 1 แห่ง คือวัดทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว ในอดีตเคยมีสำนักสงฆ์บริเวณน้ำตกทรายขาว ชาวบ้านเรียกกันว่า นาลานน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็นศาลาปลูกอยู่กลางน้ำเป็นสถานที่ใช้ประกอบกิจของสงฆ์ต่อมาเนื่องจากความยากลำบากในการคมนาคม จึงได้ย้ายลงมายังบริเวณวัดทรายขาว ในปัจจุบัน มีมัสยิด 4 แห่ง คือ มัสยิดคารุลกูบรอ, มัสยิดนูรุลฮิคาเยฮ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาว, มัสยิดนัจมุดดิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลทรายขาว, มัสยิดคารุลสะฮาอะห์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลทรายขาว มีสถานีนามขัณฑ์ตำบล 1 แห่ง จุดตรวจป้อมยาม 1 แห่ง ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว มีส่วนราชการต่าง ๆ ตั้งสำนักงานอยู่รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ที่ทำการอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว
2. ที่ทำการสำนักงานปลัดอำเภอประจำตำบลทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1

ตำบลทรายขาว

3. ศูนย์เพาะชำกล้าไม้ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว
4. หน่วยผสมเทียม ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว
5. หน่วยป้องกันป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงานในพื้นที่เกี่ยวกับกระบวนการ

ยุติธรรมชุมชน

จากการวิจัยเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานและแนวทางการทำงานของหน่วยงานของรัฐหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุติธรรมชุมชน ได้แก่ สำนักบริหารงานยุติธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีบทบาทภารกิจเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ และการให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมาย การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การสร้างเครือข่าย การแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรม ได้วางกรอบบทบาทภารกิจ และเป้าหมายในการทำงานขององค์กร มุ่งสร้างความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส ความพอใจ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ทั้งประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน และข้าราชการที่ถูกกล่าวหา ซึ่งต้องไม่เป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการที่ประพฤติและปฏิบัติงานดี การบำบัดเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ การให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมาย ได้มีแนวคิดศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ โดยมีการให้บริการแก่ประชาชนตามขั้นตอน ดังนี้

1. การรับเรื่องราวร้องเรียน ร้องทุกข์ หรือเรื่องอื่น ๆ

เมื่อประชาชนมาใช้บริการแล้ว เป็นหน้าที่ของกลุ่มงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่จะต้องทำหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ความเสียหาย ซึ่งอาจเป็นความเดือดร้อนในเรื่องส่วนตัว ความเสียหายที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ความเสียหายเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นการละเลยปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร กระทำการนอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. การพิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ หรือเรื่องอื่น ๆ

เมื่อกลุ่มงานรับเรื่องราวร้องทุกข์รับเรื่องต่าง ๆ ที่ประชาชนมาร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือขอความช่วยเหลือแล้ว ก็จะต้องส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ เป็นผู้พิจารณาว่า สมควรที่จะส่งเรื่องไปให้กลุ่มงานใดเป็นผู้ดำเนินการ หากเป็นเรื่องของการประสานความยุติธรรม และสามารถนำแนวทางสันติวิธี หรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้พิจารณาได้ ก็จะส่งเรื่องให้กับกลุ่มงานประสานงานยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาดำเนินการ หากเป็นเรื่องของการขอความช่วยเหลือคำปรึกษาทางกฎหมาย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ เยียวยา และผู้ได้รับผลกระทบในคดีอาญา หรือได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ รวมทั้งการคุ้มครองพยาน ก็จะส่งเรื่องให้กับกลุ่มงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเป็นผู้พิจารณาดำเนินการ หากเป็นเรื่องของการป้องกันและ

สืบสวน สอบสวนในคดีพิเศษที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรม การติดตามคดีที่ประชาชนร้องทุกข์ หรือร้องเรียน เช่น คนหาย ประชาชนถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการไม่เป็นธรรม ก็จะส่งเรื่องให้กลุ่มงานคดีพิเศษและติดตามคดีเป็นผู้พิจารณา หากเป็นเรื่องของการที่จะต้องพัฒนาระบบงานยุติธรรมให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การจัดตั้งศาลซารีอะห์ การนำกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมาใช้ในการพิจารณา ก็จะส่งให้เป็นหน้าที่ของกลุ่มงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาดำเนินการ

3. การพิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ หรือเรื่องอื่น ๆ แบบรวมกลุ่ม

หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่า เรื่องที่ประชาชนมาร้องทุกข์ ร้องเรียนนั้นจำเป็นต้องพิจารณาพร้อม ๆ กันทุกกลุ่ม เพื่อบริหารการร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ก็ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของทุกกลุ่มงานทราบและร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาพร้อมกันทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว กล่าวได้ว่า กิจกรรมที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมชุมชนประกอบด้วย

1. กิจกรรมเชิงรุก ได้แก่ การป้องกันในรูปแบบต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดอาชญากรรม เช่น การเฝ้าระวังอาชญากรรมในชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดในชุมชน การศึกษาค้นหาความต้องการของชุมชน เป็นต้น

2. กิจกรรมเชิงรับ ได้แก่ กิจกรรมใด ๆ ภายหลังที่เกิดอาชญากรรมแล้ว เช่น การระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง การสงเคราะห์ช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม การเตรียมการก่อนปล่อย เพื่อรับคืนผู้กระทำผิดจากเรือนจำสู่ชุมชน การควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิด การช่วยเหลือสงเคราะห์ในการปรับตัวเข้ากับชุมชน การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสาธารณะ เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมของสำนักบริหารงานยุติธรรม เน้นการขับเคลื่อนของศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยจะใช้วิธีติดตามผลการดำเนินงาน คือหากเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียน เรื่องใดที่สามารถดำเนินการให้ยุติได้ที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ เช่น หนี้สินสามภรรยาทะเลาะกัน เรื่องที่อยู่ในการบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือเรื่องที่ศาลพิพากษาแล้ว ทางศูนย์ยุติธรรมฯ ก็จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นและให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว หากเรื่องใดที่เห็นว่าไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว หรือจำเป็นต้องประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น จังหวัดหรืออำเภอก็จะมอบหมายให้กลุ่มงานที่รับผิดชอบนั้นรีบไปดำเนินการ และรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็ว ส่วนถ้าหากเรื่องใดที่ไม่สามารถดำเนินการให้ยุติที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ได้ ก็จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยมีกรอบระยะเวลา ดังนี้

1) หากเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีความสำคัญที่สุด ค่วนที่สุด และไม่สามารถยุติได้ที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ เช่น การร้องเรียนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำที่มีผลเชื่อมั่นต่อความศรัทธาของทางราชการ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและสังคมจิตวิทยาอย่างยิ่ง เช่น ความผิดต่อความมั่นคง การข่มขู่ผู้มีอิทธิพล การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนเด็ก สตรี เจ้าหน้าที่ของรัฐรุมซ้อมประชาชน กลุ่มงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นแล้วรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบภายใน 3 วัน

2) หากเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีความสำคัญมาก ค่วนมาก และไม่สามารถยุติได้ที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ เช่น ราษฎรถูกข่มขู่ให้ย้ายออกจากหมู่บ้าน กลุ่มงานที่เกี่ยวข้องจะต้องลงพื้นที่ออกไปแสวงหาข้อเท็จจริง และต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นแล้วรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบภายใน 7 วัน

3) หากเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีความสำคัญลำดับรองลงมา และไม่สามารถยุติได้ที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเคลื่อนที่ เช่น การร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ การเรียกเก็บเงินได้โตะ การตั้งด่านเรียกเก็บเงิน เจ้าหน้าที่ค้ายาเสพติด ความประพฤติของข้าราชการที่ไม่เข้าใจในอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ กลุ่มงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นแล้วรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบภายใน 15 วัน

4) หากเป็นเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียน ทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ จากรัฐ เช่น ขอดถนน ไฟฟ้า สะพาน น้ำประปา ที่ดินทำกิน กลุ่มงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นแล้วรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบภายใน 30 วัน

อนึ่ง เรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียนทุกเรื่อง กลุ่มงานที่รับผิดชอบจะต้องแจ้งผู้ร้องเรียนให้ได้รับทราบผลความคืบหน้าเป็นระยะ ๆ

นอกจากนี้ ยังติดตามการดำเนินงานโดยใช้การรายงานและประชาสัมพันธ์เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบ และทำการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุและสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ

วิธีการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักบริหารยุติธรรม

1. ใช้การสรุปรายงาน โครงการกิจกรรม หรือ การเสวนาสรุปบทเรียนในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสำนักบริหารยุติธรรมได้ดำเนินการในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว

2. ดำเนินการนิเทศติดตามการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นเวทีการกระตุ้นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น

3. ในอนาคตจะสนับสนุนการทำงานเครือข่ายด้านการศึกษาในพื้นที่ให้มาทำงานเชิงบูรณาการเพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจใช้กระบวนการจัดการความรู้ในงานยุติธรรมชุมชน

ดังนั้น จากแนวทางการดำเนินงานการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักบริหารยุติธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการวิจัยของผู้วิจัยในประเด็นการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกรอบการทำงาน

กล่าวได้ว่า จากปรากฏการณ์ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาดังกล่าวจากผลงานวิจัยของนักวิชาการต่างๆ ว่าเกิดจากกลไกของรัฐในการสร้างกระบวนการยุติธรรมที่ขาดประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชนกลุ่มรากหญ้าในสังคม เห็นได้จากข้อมูลสถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับพฤติกรรมเจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2549 - 30 กันยายน 2552 ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีจำนวนทั้งสิ้น 312 เรื่อง แยกประเภทร้องเรียนตามลำดับ คือ เรื่องการทุจริตประพฤติมิชอบ คิดเป็นร้อยละ 40.38 เรื่องการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 29.48 เรื่องคดีความมั่นคง คิดเป็นร้อยละ 17.64 และเรื่องการไม่บริการประชาชน คิดเป็นร้อยละ 12.5 เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้” ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบและกระบวนการความยุติธรรมชุมชนในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ ศึกษากรณี สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบและกระบวนการความยุติธรรมชุมชนในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ โดยแยกเป็น 3 พื้นที่และภาพรวมของทั้ง 3 พื้นที่ ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม
ชุมชนท้องถิ่นฯ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2.1.1-1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 90 คน)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	17 (37.3)	12 (85.7)	4 (13.3)
หญิง	29 (63.0)	2 (14.3)	26 (86.7)
อายุ			
ต่ำกว่า 25 ปี	-	1 (7.1)	-
ตั้งแต่ 26 - 35 ปี	6 (13)	1 (7.1)	4 (13.3)
ตั้งแต่ 36 - 45 ปี	15 (32.6)	9 (64.3)	12 (40.0)
ตั้งแต่ 46 - 55 ปี	6 (13.0)	1 (7.1)	11 (36.7)
ตั้งแต่ 56 - 65 ปีขึ้นไป	5 (19.6)	2 (14.3)	3 (10.0)
ตั้งแต่ 66 ปีขึ้นไป	4 (8.7)	0 (0.00)	-
ศาสนา			
อิสลาม	44 (95.7)	-	14 (46.7)
พุทธ	-	14 (100.0)	16 (53.3)
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	39 (84.8)	12 (85.7)	29 (96.7)
ปริญญาตรี	6 (13.0)	2 (14.3)	1 (3.3)
สูงกว่าปริญญาตรี	7 (2.2)	-	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพหลัก			
ทำเกษตรและประมง	11 (23.9)	9 (64.3)	19 (63.3)
รับจ้าง	10 (21.7)	3 (21.4)	9 (30.3)
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	7 (15.2)	2 (14.3)	2 (6.7)
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ	10 (21.7)	-	-
อื่นๆ	8 (17.4)	-	-
อาชีพเสริม/อาชีพรอง			
มี	14 (30.4)	11 (78.6)	20 (30.4)
ไม่มี	32 (69.6)	3 (21.4)	12 (69.6)
รายได้รวมของท่านต่อเดือน			
ตั้งแต่หรือน้อยกว่า 15,000 บาท/เดือน	26 (56.5)	12 (85.7)	24 (80.0)
15,001 – 20,000 บาท/เดือน	14 (30.4)	2 (14.3)	6 (20.0)
20,001 – 25,000 บาท/เดือน	6 (13)	-	-
20,001 บาทขึ้นไป/เดือน	-	-	-
ท่านมีตำแหน่งอะไรในชุมชน			
ประธานกลุ่ม/รองประธานกลุ่ม	2 (4.3)	7 (50.0)	3 (10.0)
เลขานุการกลุ่มองค์กร	2 (4.3)	-	1 (3.3)
คณะกรรมการบริหารกลุ่มองค์กร	3 (6.5)	3 (21.4)	5 (16.7)
ลูกจ้างของกลุ่มองค์กร	4 (8.7)	1 (7.1)	2 (6.7)
สมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ	13 (28.3)	2 (14.3)	15 (50.0)
อื่นๆ	22 (47.8)	1 (7.1)	4 (13.3)
รายได้รวมของท่านต่อเดือน			
ตั้งแต่หรือน้อยกว่า 15,000 บาท/เดือน	26 (56.5)	12 (85.7)	24 (80.0)
15,001 – 20,000 บาท/เดือน	14 (30.4)	2 (14.3)	6 (20.0)
20,001 – 25,000 บาท/เดือน	6 (13)	-	-
20,001 บาทขึ้นไป/เดือน	-	-	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ท่านมีตำแหน่งอะไรในชุมชน			
ประธานกลุ่ม/รองประธานกลุ่ม	2 (4.3)	7 (50.0)	3 (10.0)
เลขานุการกลุ่มองค์กร	2 (4.3)	-	1 (3.3)
คณะกรรมการบริหารกลุ่มองค์กร	3 (6.5)	3 (21.4)	5 (16.7)
ลูกจ้างของกลุ่มองค์กร	4 (8.7)	1 (7.1)	2 (6.7)
สมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ	13 (28.3)	2 (14.3)	15 (50.0)
อื่นๆ	22 (47.8)	1 (7.1)	4 (13.3)
ภูมิลำเนาปัจจุบัน			
ต.พร่อน อ.เมือง จ.ยะลา	46 (100.0)	-	-
ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส	-	14 (100.0)	-
ต.ทรายขาว อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี	-	-	30 (100.0)
ท่านมีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน อะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	29 (51.8)	7 (18.9)	12 (22.2)
หน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น ทหาร	1 (1.8)	6 (16.2)	8 (14.8)
หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม	3 (5.4)	5 (13.5)	17 (31.4)
หน่วยงานองค์กรพัฒนาภาคเอกชน หรือ NGO	-	3 (8.1)	2 (3.7)
อื่นๆ	3 (5.3)	2 (5.4)	2 (3.7)
หน่วยงานด้านปกครองในระดับจังหวัด และ อำเภอ ฯลฯ	5 (8.9)	5 (13.5)	3 (5.6)
ท่านมีประสบการณ์ชีวิตลักษณะเช่นใดกับ กระบวนการยุติธรรมในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
เป็นผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับงานกระบวนการ ยุติธรรม กับราชการ	-	11 (64.7)	21 (50.0)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุน งานกระบวนการยุติธรรมกับราชการต่างๆ	-	3 (17.6)	13 (30.9)
เป็นคู่กรณีข้อขัดแย้งกับคนในชุมชน	-	-	1 (2.4)
เป็นผู้เคยกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด/ สิ่งมอมเมา/อบายมุข	-	-	1 (2.4)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด/สิ่งมอมเมา/อบายมุข	-	-	3 (7.1)
มีญาติหรือคนในครอบครัวทำงานใน หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม	-	2 (11.8)	2 (4.8)
ไม่มี	-	1 (5.9)	1 (2.4)

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ชายแดนใต้

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อ 1 สามารถนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยจำแนกเป็นรายพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่ได้ดังนี้

ตาราง 2.1.1-2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวิถีชีวิตของชุมชนฯ ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ จำแนกเป็นพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อความ	ยะลา						นราธิวาส						ปัตตานี							
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น	ไม่เห็น	ไม่เห็น	ไม่เห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็น	ไม่เห็น	ไม่เห็น	ไม่เห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็น					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
1. ท่านสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารของบ้านเมืองมากกว่าแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์	35	(76.1)	10	(21.7)	1	(2.2)	2.74	มาก	10	(71.4)	1	(7.1)	2.50	ปานกลาง	25	(3.3)	1	(3.3)	2.80	มาก
2. ท่านสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองและสนใจแสดงความคิดเห็นวิจารณ์ประเด็นข่าวบ้านเมือง	35	(76.0)	11	(23.9)	-	-	2.76	มาก	10	(71.4)	2	(14.3)	2.57	มาก	27	(90.0)	2	(6.7)	2.83	มาก
3. ท่านสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารการบริหารงานประเทศ เพราะมีความคาดหวังผลตอบแทนจากนโยบาย/โครงการของรัฐแม้ว่าจะไม่มีตำแหน่งหรืออำนาจในการตัดสินใจร่วมกับหน่วยงานราชการก็ตาม	31	(67.4)	13	(28.3)	2	(4.3)	2.63	มาก	4	(28.6)	7	(50)	2.07	ปานกลาง	26	(86.7)	3	(10)	2.83	มาก

ตาราง 2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี					
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
4. แนวคิดเกี่ยวกับ														
การเมืองการปกครองใน)														
ปัจจุบันทำให้คนในชุมชน														
เกิดความขัดแย้งใน														
ความคิดของผู้นำท้องถิ่น														
(คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)	11			6	8			6	13			7	10	ปาน
และผู้นำท้องถิ่น (อบต.)	28 (60.9)			7 (15.2)	2.46			(57.1)	(43.3)			(23.3)	(33.3)	ปาน
5. ท่านมีความรู้และเข้าใจ														
เรื่องการเมือง พรรค														
การเมืองและนักการเมือง														
และยังมีความสนใจ														
กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมี														
บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับ														
การเมืองเช่น เป็นสมาชิก														
พรรคการเมือง เป็น														
หัวคะแนน เป็นผู้ร่วม														
เคลื่อนไหว หรือผู้ร่วม														
ตรวจสอบติดตามการ	28	17	1	1	9							5	7	ปาน
ทำงานของนักการเมือง	(60.9)	(37.0)	(2.2)	(2.2)	2.59			(64.3)	(43.3)			(35.7)	(23.3)	ปาน
														กลาง

ตาราง 2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อความ	ยะดา			นราธิวาส			ปัตตานี					
	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย บ้าง	ไม่เห็นด้วย เลย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย บ้าง	ไม่เห็นด้วย เลย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย บ้าง	ไม่เห็นด้วย เลย			
6. ท่านไม่ได้เข้าไปมีส่วน ร่วมเสนอความต้องการ และโครงการกับ หน่วยงานราชการ และ ภาคหวังเพียงให้ราชการ นำเอาโครงการหรือ สิ่งของมาจัดสรรแบ่งปัน ให้	26 (56.5)	15 (32.6)	5 (10.9)	2.46	3 (21.4)	-	1.43	11 (78.6)	23 (76.7)	2 (6.7)	2.70	มาก
7. ท่านจะรับรู้ข้อมูลเรื่อง การเมืองการปกครองผ่าน ทางบทบาทหน้าที่ของ ผู้นำศาสนา และผู้นำ ท้องถิ่น (กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน) โดยแยกไม่ ออกจากงานกิจกรรม พัฒนาชุมชน	29 (63)	11 (23.9)	6 (13.0)	2.50	2 (14.3)	-	1.29	12 (85.7)	17 (56.7)	8 (26.7)	2.30	ปาน กลาง

ตาราง 2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี							
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย		
8. ท่านขอรับการใช้อำนาจของผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำท้องถิ่น (อบต.) ตามลำดับโดยไม่เข้าไปร่วมใช้อำนาจกับกลุ่มผู้นำเหล่านี้	32 (69.6)	6 (13.0)	8 (17.4)	2.52	มาก	35.7	5	9	1.71	ปานกลาง	43.0	13	3	14	1.97	ปานกลาง
9. ชุมชนท่านมีคนที่ 2 กลุ่ม คือมีทั้งพวกที่สนใจเข้าร่วมการเมือง กับกลุ่มที่วางเฉย ไม่สนใจไม่กระตือรือร้นเรื่องการเมือง	22 (47.8)	16 (34.8)	8 (17.4)	2.30	ปานกลาง	21.3	3	8	1.64	ปานกลาง	56.7	17	5	8	2.30	ปานกลาง
10. ท่านไม่รู้จักและไม่เกี่ยวข้องกับแวดวงนักการเมือง และไม่คิดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเมือง และไม่ได้รับการติดต่อหาว่าจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทน	24 (52.2)	14 (30.4)	8 (17.4)	2.35	ปานกลาง	28.6	4	10	1.57	ปานกลาง	43.3	13	15	2	2.03	ปานกลาง

ตาราง 2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี			
	ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
11. ท่านเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องหรือเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครอง แต่ส่วนชาวบ้านมีหน้าที่เพียงคัดเลือก / คัดสรรผู้ปกครองมาบริหารปกครองประเทศและชุมชน	26 (56.5)	12 (26.1)	8 (17.4)	26 (56.5)	5 (35.7)	1 (7.1)	8 (57.1)	15 (50.0)	6 (20)	9 (30.0)	2.20	ปานกลาง
12. ท่านเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้การบริหารงานโดยรวมมีกับหน่วยงานราชการมีความสะดวก	38 (82.6)	6 (13.0)	2 (4.3)	38 (82.6)	12 (85.7)	2 (14.3)	-	25 (83.3)	4 (13.3)	1 (3.3)	2.80	ปานมาก
13. ท่านไม่สามารถคาดหวังหรือเรียกร้องใดๆ จากกลุ่มนักการเมืองหรือนักปกครอง	25 (54.3)	15 (32.6)	6 (13.0)	25 (54.3)	7 (50)	2 (14.3)	5 (35.7)	17 (56.7)	8 (26.7)	5 (16.7)	2.40	ปานกลาง

ตาราง 2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อความ	ชดเชย				นราธิวาส				ปัตตานี				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	
14. ท่านเชื่อฟัง และยอมรับการชี้แนะการปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ จากผู้นำชุมชน	33 (71.7)	11 (23.9)	2 (4.3)	2.67	7 (50)	4 (28.6)	3 (21.4)	2.29	21 (70)	6 (20)	3 (10)	2.60	ปานกลาง
15. ท่านตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การประท้วง และการรณรงค์ต่างๆ เฉพาะที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนา	24 (52.2)	13 (28.3)	9 (19.6)	2.33	9 (64.3)	4 (28.6)	1 (7.1)	2.57	22 (73.3)	3 (10)	5 (16.7)	2.57	มาก
16. ความเป็นเชื้อชาติและการนับถือศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและความคิดเห็นทางการเมืองของท่านและคนในชุมชน	29 (63.0)	12 (26.1)	5 (10.9)	2.52	7 (50)	6 (42.9)	1 (7.1)	2.43	17 (56.7)	7 (23.3)	6 (20)	2.37	ปานกลาง

จากตารางข้างต้น ชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.358 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 12 ท่านเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้การบริหารงานแบบร่วมมือกับหน่วยงานราชการมีความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 2.78

ส่วนชุมชนพร่อน อำเภอตากใบ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยภาพรวมมีค่าปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.10 แต่หากพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่า ประเด็นข้อที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 12 ท่านเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้การบริหารงานแบบร่วมมือกับหน่วยงานราชการมีความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 2.86

สำหรับชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยภาพรวมมีค่าปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.34 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นข้อที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 2 ท่านสนใจติดตามข่าวสารของบ้านเมืองและสนใจแสดงความเห็นและวิจารณ์ประเด็นข่าวบ้านเมือง และข้อ 3 คนในชุมชนสนใจติดตามข้อมูล ข่าวสารการบริหารบ้านเมืองเพราะมีความคาดหวังผลประโยชน์จากกิจกรรมและนโยบายของรัฐแม้ว่าจะไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจใช้อำนาจร่วมกับรัฐ มีค่าเฉลี่ย 2 เท่าๆ กัน

สรุปว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ของแต่ละชุมชน และภาพรวมของชุมชน 3 พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ความคิดเห็นมีค่าปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.34 ซึ่งพบว่า ประเด็นข้อที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 12 และข้อ 2 ตามที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนที่ 3 ผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณี ชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ดังตาราง 2.1.1 -3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยจำแนกเป็นรายพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่ สามารถสรุปได้ดังตาราง

ตาราง 2.1.1-3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยจำแนกเป็นรายพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี				
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	
1. มัสยิด/วัดในชุมชนท่านเป็น													
ศูนย์การส่งเสริมและจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	37 (80.4)	6 (13.0)	3 (6.5)	2.74	12 (85.7)	-	2 (14.3)	2.71	27 (90.0)	-	3 (10)	2.80	มาก
2. มัสยิด/วัดในชุมชนท่าน													
เหมือนหน่วยงานศาลาที่ทำหน้าที่พิจารณาไกล่เกลี่ยคดีความขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในชุมชน	34 (76.1)	6 (13.0)	6 (13.0)	2.61	7 (50.0)	4 (28.6)	1 (7.1)	2.29	16 (53.3)	8 (26.7)	6 (20.0)	2.33	ปาน กลาง
3. มัสยิด/วัดในชุมชนท่านเป็น													
ที่ประชุมปรึกษากันเกี่ยวกับปัญหาและทางออกของชุมชน	35 (76.1)	7 (15.2)	4 (8.7)	2.65	11 (78.6)	2 (14.3)	1 (7.1)	2.71	23 (76.7)	2 (6.7)	5 (16.7)	2.61	มาก
4. มัสยิด/วัดในชุมชนมี													
บทบาทให้ความรู้และการแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวของชุมชนประจำสัปดาห์	35 (76.1)	9 (19.6)	2 (4.3)	2.72	9 (64.3)	3 (21.4)	2 (14.3)	2.50	22 (73.3)	3 (10.0)	5 (16.7)	2.57	มาก

ตาราง 2.1.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ชด				นราธิวาส				ปัตตานี				
	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย
	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
5. ชุมชนท่านุ่นมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อรักษาพื้นฐานความมั่นคงด้านจริยธรรมและคุณธรรมทางศาสนาเป็นหลัก และเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต	39 (84.8)	6 (13.0)	1 (2.2)	2.83	12 (85.7)	2 (14.3)	-	2.86	25 (83.3)	3 (10.0)	2 (16.7)	2.77	มาก
6. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนท่านุ่นมักเป็นไปตามกฎเกณฑ์และกลุ่มที่สังกัดเพื่อการทำงานในการกิจกรรมและเพื่อผลประโยชน์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง	30 (65.2)	13 (28.3)	3 (6.5)	2.59	8 (57.1)	5 (14.3)	1 (7.1)	2.50	20 (66.7)	9 (30.0)	1 (3.3)	2.63	มาก
7. ชุมชนท่านุ่นมีการกำหนดข้อตกลง กฎ กติกา การอยู่ร่วมกัน เป็นแนวทางการปฏิบัติ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	37 (80.4)	9 (19.6)	-	2.80	10 (71.4)	4 (28.6)	-	2.71	25 (83.3)	4 (13.3)	1 (3.3)	2.80	มาก

ตาราง 2.1.1-3 (ต่อ)

ข้อความ	เวลา			นราธิวาส			ปัตตานี		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
8. ชุมชนท่านได้กำหนด	33	13	5	9	9	5	22	8	
มาตรการควบคุมสมาชิกใน	(71.7)	(28.3)	(35.7)	(64.3)	(64.3)	(35.7)	(73.3)	(26.7)	
ชุมชน โดยมีบทลงโทษ และมี									
กลุ่มบุคคลเข้ามารับผิดชอบ									
ควบคุมดูแลให้เกิดชุมชนเป็น									
ระเบียบเรียบร้อย									
9. ในชุมชนท่านหากเป็นเรื่อง	30	8	6	7	7	6	13	4	
สาธารณะจะไม่รีบด่วน	(65.2)	(17.4)	(42.9)	(50.0)	(50.0)	(42.9)	(43.3)	(13.3)	
ตัดสินใจ									
10. คนในชุมชนท่านให้คุณค่า	22	13	7	4	4	7	13	6	
ความสัมพันธ์ระหว่างกันลด	(47.8)	(28.3)	(50)	(28.6)	(28.6)	(50)	(43.3)	(20)	
น้อยลง									
11. คนในชุมชนท่านมีการ	23	14	1	10	10	1	19	4	
เปลี่ยนแปลงค่านิยมไปในทิศทาง	(50.0)	(30.4)	(7.1)	(71.4)	(71.4)	(7.1)	(63.3)	(13.3)	
ที่ดี และคนมีฐานะมากขึ้น									

ตาราง 2.1.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี						
	ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
12. การพัฒนาในชุมชนท่าน ได้ทำลายชุมชนดั้งเดิมด้าน สิ่งแวดล้อม และการบริโภคที่ เน้นสร้างความไม่เพื่อย	22 (47.8)	14 (30.4)	10 (21.7)	3 (21.4)	6 (42.9)	5 (35.7)	12 (40.0)	8 (26.7)	10 (33.3)	8 (26.7)	2.26	1.86	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน
13. คนในชุมชนท่านมีโอกาส เปลี่ยนอาชีพทางเศรษฐกิจของ ตนได้มาก เพราะมีอาชีพ หลากหลายให้เลือกทำ	26 (56.5)	17 (37.5)	3 (6.5)	8 (57.1)	4 (28.6)	2 (14.3)	19 (63.3)	3 (10.0)	8 (26.7)	3 (10.0)	2.50	2.43	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก
14. สถาบันศาสนาช่วยสนอง ความต้องการด้านจิตใจ และ เสริมสร้างกำลังใจให้คนใน ชุมชนต่อสู้กับปัญหาต่างๆ	37 (80.4)	9 (19.6)	-	13 (92.9)	1 (7.1)	-	28 (93.3)	-	2 (6.7)	-	2.8	2.93	มาก	มาก	มาก

ตาราง 2.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ชยะ				นราธิวาส				ปัตตานี				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ			
											ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
15. องค์กรกลุ่มผู้นำท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่ใช้อำนาจ เพื่อรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และกำหนดสิทธิ เสรีภาพใน การดำเนินชีวิตของคนใน ชุมชน	33 (71.1)	12 (26.1)	1 (2.2)	2.7	7 (50)	5 (35.7)	2 (14.3)	2.36	18 (60.0)	9 (30.0)	3 (10.0)	2.50	ปาน กลาง
16. มีชีวิต/วัดในชุมชนท่าน สามารถควบคุมมาตรฐาน ความประพฤติของคนใน ชุมชน และสร้างความผูกพัน ระหว่างคนในชาติ และชุมชน	36 (78.3)	10 (21.7)	-	2.78	8 (57.1)	5 (35.7)	1 (7.1)	2.50	19 (63.3)	8 (26.7)	3 (10.0)	2.53	ปาน มาก
17. ในชุมชนท่านส่วนใหญ่ กลุ่มผู้นำจะมีอิทธิพลต่อ แนวโน้มการแสดงพฤติกรรม และ ความคิดของชาวบ้าน	30 (65.2)	10 (21.7)	6 (13.0)	2.53	4 (28.6)	7 (50.0)	3 (21.4)	2.07	13 (43.3)	12 (40.0)	5 (16.7)	2.27	ปาน มาก

ตาราง 2.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ยะดา						นราธิวาส						ปัตตานี					
	ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ระดับ			
	ไม่เห็นด้วย																	
18.ระบบการศึกษาที่เกิดจาก																		
ภายในชุมชนท่าน ทำให้เกิด																		
การเรียนรู้ใช้ชีวิตร่วมกันและ	36	10	8	5	1		8	5	1						8	1		
ต้องดูแลช่วยเหลือ แบ่งปันกัน	(78.3)	(21.7)	(57.1)	(35.7)	(7.1)		(57.1)	(35.7)	(7.1)						(26.7)	(3.3)		
19.การมีผู้นำท้องถิ่นและผู้นำ																		
ท้องถิ่นในชุมชนท่าน ทำให้เกิด																		
การขับเคลื่อนอำนาจและสัม																		
หับศักยภาพเดิมในชุมชนที่มี																		
ผู้นำศาสนาเป็นแกนหลักใน	27	13	3	7	4	2.46	3	7	4					12	7			
การปกครองดูแลชุมชน	(58.7)	(28.3)	(21.4)	(50.0)	(28.6)		(21.4)	(50.0)	(28.6)					(40.0)	(23.3)			
20. ผู้มีทรัพย์สินและรายได้																		
มากในชุมชนท่านจะมีอำนาจ	30	7	6	5	3		6	5	3					7	5			
และสามารถดำรงตำแหน่งใน	(65.2)	(15.2)	(42.9)	(35.7)	(21.4)		(42.9)	(35.7)	(21.4)					(26.7)	(16.7)			
การเมืองท้องถิ่น						2.46										2.43		

ตาราง 2.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี			
	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ สบาย	เห็นด้วย	ระดับ ค่าเฉลี่ย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ สบาย	เห็นด้วย	ระดับ ค่าเฉลี่ย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ สบาย	เห็นด้วย	ระดับ ค่าเฉลี่ย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ สบาย	เห็นด้วย
21. ผู้มีชื่อเสียงในชุมชนท่านที่ ได้รับการยกย่องให้มีความหมาย ที่สูงขึ้นจะได้รับผลประโยชน์ และโอกาสของชีวิตที่มากกว่า คนอื่นๆ ในชุมชน	27 (58.7)	1 (23.9)	8 (17.4)	2.41	8 (57.1)	4 (28.6)	2 (14.3)	2.43	18 (60.0)	8 (26.7)	4 (13.3)	2.47
22. ผู้มีอำนาจและมี ความสามารถควบคุมคนใน ชุมชนท่านได้รับผลประโยชน์ และโอกาสของชีวิตที่มากกว่า คนอื่นๆ ในชุมชน	27 (58.7)	13 (28.3)	6 (13.0)	2.46	9 (64.3)	1 (7.1)	4 (28.6)	2.36	20 (66.7)	4 (13.3)	6 (20.0)	2.47
23. คนในชุมชนท่านมีความ เอื้ออาทรต่อกันและพร้อมให้ ความช่วยเหลือแก่กัน โดย ไม่ได้คาดหวังสิ่งตอบแทน	35 (76.1)	9 (19.6)	2 (4.3)	2.72	6 (42.9)	5 (35.7)	3 (21.4)	2.21	12 (40.0)	11 (36.7)	7 (23.3)	2.17
ใดๆ												

ตาราง 2.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
24. นโยบายของรัฐบาลกลาง													
การดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่ม	25	18	3	3	3	5	6	6	9	10	11	11	ปาน
คนในชุมชนท่าน	(54.3)	(39.1)	(6.5)	(21.4)	(21.4)	(35.7)	(42.9)	(30.0)	(30.0)	(33.3)	(36.7)	(36.7)	กลาง
ค่าเฉลี่ย				2.48				1.79				2.93	
25. คนในชุมชนท่านมักมี													
แนวคิด ไม่พึงพอใจ	25	15	6	6	3	4	7	8	12	10	10	10	ปาน
ช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ	(54.3)	(32.6)	(13.0)	(21.4)	(21.4)	(28.6)	(50.0)	(26.7)	(40.0)	(40.0)	(33.3)	(33.3)	กลาง
ค่าเฉลี่ย				2.41				1.71				1.93	
26. กิจกรรมการแก้ปัญหา													
ชุมชนท่านช่วยกระตุ้นให้เกิด													
สำนึกความเป็นชุมชนและช่วย	37	8	1	1	5	4	5	20	10	10	-	-	ปาน
ส่งเสริมให้คนในชุมชนอยาก	(80.4)	(17.4)	(2.2)	(35.7)	(35.7)	(28.6)	(35.7)	(66.7)	(33.3)	(33.3)	-	-	กลาง
ทำงานร่วมกันในอนาคต				2.78				2.00				2.67	
27. ชุมชนท่านทำงานแนว													
วัฒนธรรมชุมชนที่สร้างให้คน													
ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน	32	13	1	1	7	4	3	18	10	10	2	2	ปาน
กิจกรรมต่างๆของชุมชน โดย	(69.6)	(28.3)	(2.2)	(50.0)	(50.0)	(28.6)	(21.4)	(60.0)	(33.3)	(33.3)	(6.7)	(6.7)	กลาง
ร่วมแสดงความคิดเห็น ความ				2.67				2.29				2.53	
ร่วมมือ													

ตาราง 2.1.1 -3 (ต่อ)

ข้อความ	ยะลา				นราธิวาส				ปัตตานี			
	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย แต่ใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ		
28. การพัฒนาในชุมชนท่านมองความสุขของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุด โดยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข	31 (67.4)	15 (32.6)	2 (14.3)	12 (85.7)	2.67	มาก	2.86	มาก	25 (83.3)	5 (16.7)	2.83	กลาง
29. ชุมชนท่านเน้นการทำงานพัฒนาที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ชาวบ้านมีอยู่ก่อนแล้วพัฒนาให้ดีขึ้น	33 (71.1)	12 (26.1)	-	13 (92.9)	2.70	มาก	2.86	มาก	25 (83.3)	3 (10.0)	2.77	ปานกลาง
30. งานเทศบาลประเพณีในชุมชนท่านมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการนำสินค้าประเภทโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาจำหน่ายแพร่หลายอันส่งผลต่อการดำรงชีพของคนในชุมชน	20 (43.5)	21 (45.7)	5 (10.9)	1 (7.1)	2.33	ปานกลาง	1.50	น้อย	13 (43.3)	6 (20.0)	2.07	ปานกลาง

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ของแต่ละพื้นที่และโดยภาพรวมของ 3 พื้นที่ จะมีค่าความคิดเห็นมาก ค่าเฉลี่ย 2.53 และเมื่อจำแนกเป็นพื้นที่ สรุปได้ว่า

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชุมชนตำบลพร่อน จังหวัดยะลา จำนวน 46 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นมาก ค่าเฉลี่ย 2.58 ($\bar{X} = 2.58$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นข้อความเห็นที่มีค่ามากที่สุดคือ ข้อ 5 ชุมชนมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อรักษาพื้นฐานความมั่นคงด้านจริยธรรมและคุณธรรมทางศาสนาเป็นหลัก และเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ย 2.83 ($\bar{X} = 2.83$)

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามตำบลพร่อน อำเภอตากใบ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.36 ($\bar{X} = 2.36$) โดยประเด็นข้อความเห็นที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 14 สถาบันศาสนาช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ และเสริมสร้างกำลังใจให้คนในชุมชนต่อสู้กับปัญหาต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 2.93 ($\bar{X} = 2.93$)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นมาก ค่าเฉลี่ย 2.53 ($\bar{X} = 2.53$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นข้อความเห็นที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 14 สถาบันศาสนาช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ และเสริมสร้างกำลังใจให้คนในชุมชนต่อสู้กับปัญหาต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 2.93 ($\bar{X} = 2.93$)

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้

จากประเด็นการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 2 คือเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาในประเด็นเรื่อง ศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างการจัดการความรู้ในกิจกรรมขั้นที่ 1 คือการระบุนความรู้ หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการค้นหาความรู้จากเครื่องมือแบบสอบถาม 3 ชุด คือชุดที่ 1 ศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน ชุดที่ 2 การจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ และชุดที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติกและครอบครัวเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนประชากรตามประเด็นต่างๆ โดยจะแยกการนำเสนอผลการศึกษาแต่ละประเภท และแต่ละพื้นที่ ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2.2.1.1-1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 135)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	23 (42.6)	19 (61.3)	22 (44.0)
หญิง	31 (57.4)	12 (38.7)	28 (56.0)
อายุ			
ตั้งแต่ 15 ปีลงมา	-	-	2 (4.0)
16-20 ปี	5 (9.3)	1 (3.2)	4 (8.0)
21-25 ปี	4 (7.4)	3 (9.7)	6 (12.0)
26-30 ปี	4 (7.4)	2 (6.5)	9 (18.0)
31-40 ปี	18 (33.3)	13 (41.9)	10 (20.0)
มากกว่า 40 ปี	23 (42.6)	12 (38.7)	19 (38.0)
ศาสนา			
อิสลาม	54 (100.0)	4 (12.9)	21 (42.0)
พุทธ	-	27 (87.1)	29 (58.0)
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1 (1.9)	2 (6.5)	-
ประถมศึกษา	6 (11.1)	4 (12.9)	16 (32.0)
มัธยมศึกษาตอนต้น	12 (22.2)	8 (25.8)	11 (22.0)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	21 (38.9)	9 (29.0)	11 (22.0)
ปวส./อนุปริญญาตรี	9 (16.7)	7 (22.6)	10 (20.0)
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	5 (9.3)	1 (3.2)	2 (4.0)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
ท่านมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรม			
อะไรบ้างในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
แข่งกีฬาในชุมชน	35 (18.1)	13 (10.2)	33 (22.4)
งานพัฒนาที่สาธารณะของชุมชน	29 (15.0)	19 (14.8)	15 (10.2)
กิจกรรมทางศาสนา	25 (13.0)	25 (19.5)	27 (18.4)
กิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม	31 (16.1)	29 (22.7)	27 (18.4)
กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและ			
สิ่งแวดล้อม	19 (9.8)	19 (14.8)	20 (13.6)
กิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม	31 (16.1)	29 (22.7)	27 (18.4)
กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและ			
สิ่งแวดล้อม	19 (9.8)	19 (14.8)	20 (13.6)
กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	9 (4.7)	6 (4.7)	6 (4.1)
กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	21 (10.9)	8 (6.3)	11 (7.5)
กิจกรรมด้านการเมืองการปกครอง			
ของรัฐ/ท้องถิ่น	18 (9.3)	9 (7.0)	5 (3.4)
กิจกรรมด้านการศึกษาในระบบและ			
นอกระบบ	6 (3.1)	-	3 (2.0)
กิจกรรมด้านการเมืองการปกครอง			
ของรัฐ/ท้องถิ่น	18 (9.3)	9 (7.0)	5 (3.4)
กิจกรรมด้านการศึกษาในระบบและ			
นอกระบบ	6 (3.1)	-	3 (2.0)
ท่านเคยมีประสบการณ์ในชีวิตเช่นใด (ตอบได้			
มากกว่า 1 ข้อ)			
เป็นผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับงานของราชการ	45 (36.3)	28 (35.0)	11 (12.9)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายสนับสนุนราชการ	31 (25.0)	24 (30.0)	23 (27.1)

ตาราง 2.2.1.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เป็นคู่กรณีปัญหาข้อขัดแย้งกับคนในชุมชน	5 (4.0)	1 (1.3)	3 (3.5)
เป็นผู้เคยกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด/สิ่งมอมเมา/ อบายมุข	-	3 (3.8)	3 (3.5)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด/สิ่งมอมเมา	3 (2.4)	-	2 (2.4)
มีญาติหรือคนในครอบครัวทำงานในหน่วยงาน ด้านกระบวนการยุติธรรม	-	6 (7.5)	1 (1.2)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับ การกระทำผิด	9 (7.3)	2 (2.5)	2 (2.4)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุน การแก้ปัญหา ยาเสพติด	15 (12.1)	10 (12.5)	20 (23.5)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุน การแก้ปัญหาอาชญากรรม	3 (2.4)	3 (3.8)	6 (7.1)
เป็นอาสาสมัครเครือข่ายทำงานแก้ปัญหาความ ขัดแย้งหรือไกล่เกลี่ย	-	3 (3.8)	14 (16.5)
ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวมีประสบการณ์ตรง จากปัญหาความยุติธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
เจ้าหน้าที่ของรัฐเลือกปฏิบัติในการขอรับ บริการหรือ ติดต่องาน	14 (17.9)	16 (20.8)	14 (28.6)
เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกเงินทอง สิ่งของหรือกำนัล ตอบแทน การให้บริการ	-	4 (5.2)	3 (6.1)
เจ้าหน้าที่รัฐใช้กิริยาไม่สุภาพในการมาติดต่อ ขอรับบริการ	14 (17.9)	5 (6.5)	5 (10.2)
เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจข่มขู่การมาขอรับบริการ หรือติดต่องาน	1 (1.3)	2 (2.6)	2 (4.1)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านยุติธรรมที่มี ขั้นตอนมาก ยากที่จะเข้าใจ ปัญหาอยู่ห่างไกลจากชุมชนยากที่จะติดต่อ ปรึกษาและ เข้าถึงบริการของรัฐ	27 (34.6)	12 (15.6)	5 (10.2)
หากท่านประสบปัญหาเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่ของ รัฐ/หน่วยงานรัฐท่านมีวิธีจัดการหรือไวใจใครให้ ช่วยทำอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	50 (45.0)	23 (24.5)	35 (34.3)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้บริหาร ท้องถิ่น/นักการเมือง	18 (16.2)	19 (20.0)	22 (21.6)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้นำ ศาสนา	19 (17.1)	6 (6.4)	14 (13.7)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจาก ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่	14 (12.6)	24 (25.5)	14 (13.7)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มี อำนาจในชุมชน	-	14 (14.9)	14 (13.7)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มี อำนาจในบ้านเมือง/จังหวัด	6 (5.4)	6 (6.4)	2 (2.0)
อื่นๆ (ในชุมชนชนบทดูแลยาก)	1 (0.9)	1 (1.1)	-
หากคนในชุมชนประสบปัญหาเคยกระทำผิด กฎหมาย ท่านคาดหวังให้ใครมาช่วยเหลืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
อยากให้คนในครอบครัวให้กำลังใจและมีเวลา ให้คำชี้แนะทางออกของชีวิตให้	44 (26.5)	31 (23.5)	26 (20.0)
อยากให้คนในชุมชนให้โอกาส ไม่รังเกียจคนที่ เคยมีชีวิตที่ ผิดพลาด	39 (23.5)	27 (20.5)	37 (28.7)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทางหรือโอกาสให้มีชีวิตใหม่ เช่น ให้การศึกษา	37 (22.3)	21 (15.9)	16 (12.4)
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทางหรือโอกาสให้มีชีวิตใหม่เช่น หางานให้ทำ	32 (19.3)	28 (21.2)	26 (20.0)
อยากให้ผู้นำชุมชนช่วยจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษภัยสร้าง ปัญหาออกจากชุมชน	11 (6.6)	15 (11.4)	14 (10.9)
อยากให้หน่วยงานรัฐช่วยให้ไปอยู่ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อไม่ให้อยู่ในบรรยากาศเดิมกับเพื่อนเก่าๆ สังคมเดิม	3 (1.8)	10 (7.6)	10 (7.8)
มูลเหตุ/สาเหตุหลักที่ทำให้คนในชุมชนของท่านตัดสินใจไปกระทำผิดกฎหมาย			
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ผู้มีอิทธิพลในชุมชนบังคับให้กระทำผิด	4 (4.7)	1 (2.0)	10 (10.8)
เพื่อนชักชวนให้กระทำผิด	36 (41.9)	20 (40.8)	36 (38.7)
รุ่นพี่บังคับให้กระทำผิด	1 (1.2)	1 (2.0)	11 (11.8)
ถูกหลอกลวงให้กระทำผิด	16 (18.6)	3 (6.1)	14 (15.1)
มีบุคคลว่าจ้างให้กระทำผิด	2 (2.3)	-	8 (8.6)
อยากลองทำเอง	24 (27.9)	24 (49.0)	14 (15.1)
อื่นๆ (ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ มีความรู้ไม่เพียงพอ สังคม และครอบครัว)	3 (3.5)	-	-
หากท่านเคยทำผิดแล้วกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนเดิม ท่านต้องการความช่วยเหลืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
อยากได้ทุนไปเรียนหนังสือที่สูงขึ้น	32 (26.9)	14 (16.1)	26 (25.0)
อยากอยู่ในสภาพแวดล้อมชุมชนใหม่/สังคมใหม่	14 (11.8)	22 (25.3)	18 (17.3)
อยากมีเงินทุนไปประกอบอาชีพอิสระ	35 (29.4)	27 (31.0)	31 (29.8)

ตาราง 2.2.1.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อยากมีหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ			
ปรึกษาเป็นระยะๆ เสมอ	38 (31.9)	-	28 (26.9)
อื่นๆ	-	-	1 (1.0)
ภูมิลำเนาที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบัน			
- หมู่บ้าน			
ควน	8 (14.8)	-	-
คูขง	6 (11.1)	-	-
พร่อน	10 (18.5)	-	-
ท่าวัง	6 (11.1)	-	-
จาหั่น	4 (7.4)	-	-
ตาสา	10 (18.5)	-	-
โคกไผ่	-	6 (19.4)	-
โคกมะม่วง	-	6 (19.4)	-
บ้านใหญ่	-	5 (16.1)	-
โคกยาง	-	7 (22.6)	-
ปลักช้าง	-	6 (19.4)	-
บ้านใหญ่	-	-	3 (6.0)
หลวงจันทร์	-	-	5 (10.0)
จอมแหลม	-	-	1 (2.0)
ทรายขาวออก	-	-	7 (14.0)
ไม่ระบุ	10 (18.5)	1 (3.2)	34 (68.0)

ตอนที่ 2 ทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนววิถีชีวิตธรรม

ผลการศึกษาทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนววิถีชีวิตธรรมของชุมชน ๓ ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่ดังตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 2.2.1.1-2 ทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนวคิดยุติธรรมของชุมชน ๗ ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ และ ภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1	ยุติธรรมในการออกกฎหมายแบ่งปันผลประโยชน์จะต้องให้ฝ่ายต่างๆ ยอมรับได้	.8148	.4787	สูง	.8065	.40161	สูง	.8600	.35051	สูง	.8370	.4089	สูง
2	ความยุติธรรมในแง่วิธีการหมายถึงการได้รับการดูแลในกระบวนการตัดสินใจและการนำการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ	.7778	.4196	สูง	.6129	.49514	สูง	.7600	.43142	สูง	.7185	.4676	สูง
3	การกระทำผิดถือเป็นบทเรียนของชีวิตไม่ควรนำมาวิจารณ์เอาเสียอย่าง	.7407	.5757	สูง	.7742	.49730	สูง	.7600	.51745	สูง	.8000	.47000	สูง
4	บทลงโทษตามกฎหมายเป็นมาตรการที่ทำให้คนกระทำผิดรู้สึกสำนึกผิดได้อย่างแท้จริง	.3889	.7870	สูง	.7097	.52874	สูง	.5000	.58029	สูง	.5037	.74186	สูง

ตาราง 2.2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
5	ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นชุมชนเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	.6296	.5247	สูง	.7097	.52874	สูง	.7400	.56460	สูง	.6741	.54403	สูง
6	ความเป็นธรรมทางสังคมจะต้องเริ่มต้นจากผู้มีอำนาจหรือมีตำแหน่งแบ่งปันเสียสละให้คนในสังคม	.4444	.7181	สูง	.6452	.66073	สูง	.5600	.57711	สูง	.4370	.76887	สูง
7	การแก้ปัญหากระบวนการยุติธรรมต้องมอบให้เจ้าหน้าที่รัฐเพราะมีความรอบรู้และเป็นมืออาชีพชาวบ้านไม่มีความรู้และไม่มีความรู้	-.0926	.8745	ต่ำ	.5806	.56416	สูง	.5400	.73429	สูง	.3630	.78804	สูง
8	การมองเห็นคุณค่าของคนจะสร้างความร่วมมือในการทำงานกระบวนการยุติธรรม	.7037	.5365	สูง	.7097	.52874	สูง	.7400	.44309	สูง	.7111	.53065	กลาง
9	การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลจะต้องดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม	.7778	.4624	สูง	.9032	.30054	สูง	.8800	.32826	สูง	.8222	.45493	สูง

ตาราง 2.2.1.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
10	มาตรการสร้างสังคมที่เป็นธรรมต้องยอมรับหรือจำเป็นต้องให้มีการช่วยเหลือสงเคราะห์บุคคลที่กระทำความผิด	.5370	.6358	สูง	.7419	.44480	สูง	.7200	.49652	สูง	.5556	.66542	สูง
11	การศึกษาการันชนากการ และการสร้างครอบครัวให้เข้มแข็งเป็นมาตรการสร้างสังคมที่เป็นธรรม	.7963	.4505	สูง	.8065	.40161	สูง	.8800	.32826	สูง	.6889	.49575	สูง
12	การทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมต้องหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของคนในเรื่องเชื้อชาติและชนชั้น	.2778	.7375	กลาง	.8710	.34078	สูง	5000	.78895	สูง	.4519	.71985	สูง
13	การทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมจะต้องเน้นใช้อำนาจแบบควบคุมผู้กระทำผิดอย่างใกล้ชิด	.2963	.7171	กลาง	.4194	.80723	สูง	.7000	.58029	สูง	.5185	.67858	สูง

ตาราง 2.2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด				
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD			
14	เหยื่อหรือผู้ได้รับผลกระทบจาก อาชญากรรมจะได้รับเงินค่าชดเชยจาก ผู้กระทำผิดกฎหมาย	.3704	.7597	สูง	.51431	สูง	.3000	.86307	ต่ำ	.6074	.62410	สูง
15	ชุมชนเป็นเกราะป้องกันปราบปรามและ ช่วยบำบัดควบคุมปัญหาเสพติด	.7222	.5635	สูง	.7742	.42502	.7200	.53605	สูง	1.6444	1.37389	สูง
16	การมีกฎและระเบียบในชุมชนช่วย คุ้มครองคนในสังคมให้รอดพ้นจาก อาชญากรรม	.6667	.5827	สูง	.5806	.56416	.7200	.53605	สูง	1.5037	1.33760	สูง
17	การเสริมพลังให้ชุมชนรวมกลุ่มทำงาน และช่วยตัดสินใจจัดการปัญหาของ ชุมชน	.8148	.4375	สูง	.6774	.47519	.8200	.52255	สูง	1.5926	1.26548	สูง

ตาราง 2.2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
18	หน่วยงานของรัฐไม่สามารถควบคุม อาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีทรัพยากรจำกัด	.0370	.8000	สูง	.4194	.80723	สูง	.4600	.78792	สูง	1.2444	1.65478	สูง
19	การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานยุติธรรมลงสู่กลุ่มคน ในชุมชน ต้องเป็นไปตามสถานการณ์	.0926	.4863	สูง	.3871	.71542	สูง	.5000	.54398	สูง	1.3407	1.63982	สูง
20	ตำแหน่งทางการในชุมชนตามแนวคิด การให้เงินรางวัลตอบแทนคนที่แจ้ง เบาะแสผู้กระทำผิดถือเป็นส่วนหนึ่งของ ยุติธรรมชุมชน	.2778	.7627	กลาง	.6129	.61522	สูง	.3800	.77959	สูง	1.3852	1.54043	สูง
21	การทำงานของกระบวนการยุติธรรมใน ระดับชุมชนจะเน้นการใช้กระบวนการ แก้ปัญหาทั้งก่อนเกิดและหลังเกิด อาชญากรรม	.5556	.6344	.5556	.7742	.42502	สูง	.8200	.38809	สูง	1.6296	1.46471	สูง

ตาราง 2.2.1.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
22	การทำงานกระบวนการยุติธรรมในชุมชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดอาชญากรรมเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดมาก่อน	.5185	.6656	สูง	.5484	.62390	สูง	.7800	.41845	สูง	1.4815	1.46018	สูง
ทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติ													
ต่อแนววิถียุติธรรม		.5067	.2197	สูง	.6730	.25018	สูง	.6655	.21216	สูง	.6090	.23724	สูง

จากตารางข้างต้น พบว่า ทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนวคิด ยุติธรรม ศึกษากรณี ตำบลพร่อน จังหวัดยะลา มีค่าระดับสูง ค่าเฉลี่ย = .5067 แต่เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อ พบว่าข้อ 1 ยุติธรรมในการออกกฎกติกาแบ่งปันผลประโยชน์จะต้องให้ฝ่ายต่างๆ ขอมอบได้ และข้อ 17 การเสริมพลังให้ชุมชนรวมกลุ่มทำงานและช่วยตัดสินใจจัดการปัญหาของ ชุมชน จะมีค่าสูงมากเท่าๆ กันคือ .8148

ส่วนทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนวคิดยุติธรรม : ศึกษากรณี ตำบลตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมมีค่าระดับสูง ค่าเฉลี่ย = .6730 แต่สามารถอธิบายว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือข้อ 9 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลจะต้องดึงประชาชนให้เข้ามามี ส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ .9032

สำหรับทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการรับรู้และเจตคติต่อแนวคิดยุติธรรม ศึกษา กรณี ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมมีค่าระดับสูง ค่าเฉลี่ย = .6655 แต่สามารถอธิบายได้ว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 9 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล จะต้องดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย .3000

สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจากชุมชน 3 พื้นที่ มีทักษะของชุมชนเกี่ยวกับการ รับรู้และเจตคติต่อแนวคิดยุติธรรม มีค่าระดับสูง ค่าเฉลี่ย .6090 โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่ามีประเด็นที่มีค่าความคิดเห็นมากคือข้อ 15 ชุมชนเป็นเกราะป้องกันปราบปรามและช่วย บำบัด ควบคุมปัญหาเสพติด รองลงมาคือข้อ 21 การทำงานของกระบวนการยุติธรรมในระดับ ชุมชนจะเน้นการใช้กระบวนการแก้ปัญหาทั้งก่อนเกิดและหลังเกิดอาชญากรรม

ตอนที่ 3 ศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้

ตาราง 2.2.1.2-1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการค้าดำเนินงานของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำแนกเป็นรายพื้นที่และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1	ผู้นำชุมชนท่านสามารถใช้หลัก ประนีประนอมจัดการควบคุมขัดแย้ง ของคนในชุมชนที่มีความเห็นไม่ ตรงกัน	3.2407	.5806	กลาง	3.1613	.73470	กลาง	3.1800	.94091	กลาง	3.1556	.74179	กลาง
2	ผู้นำชุมชนท่านมีทักษะการใช้วิธีการ เจรจาให้แก่อุกรณีที่มีความขัดแย้งกัน เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัวเพียงใด	3.1111	.6635	กลาง	3.1290	.67042	กลาง	2.9800	.89191	กลาง	3.1037	.77531	กลาง
3	ผู้นำชุมชนท่านได้ใช้เหตุผลหาข้อ พิสูจน์เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพียงใด	3.2037	.6553	กลาง	3.0968	.65089	กลาง	3.0000	.90351	กลาง	3.2222	.73977	กลาง

ตาราง 2.2.1.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
4	ผู้นำชุมชนท่านสามารถกำหนดกฎ กติกามายบังคับคนในชุมชนเพื่อให้ ความขัดแย้งบานปลายขึ้นเพียงใด	3.1481	.5632	กลาง	3.1613	.68784	กลาง	3.0600	.99816	กลาง	3.1259	.69572	กลาง
5	คนในชุมชนท่านได้นำแนวคิด หลักการทางศาสนามาใช้คลี่คลาย ความขัดแย้งของกลุ่มเพียงใด	3.2778	.5290	กลาง	2.8710	.76341	กลาง	3.2800	.80913	กลาง	3.0815	.78276	กลาง
6	ผู้นำชุมชนได้สร้างช่องทางรับ เรื่องราวร้องทุกข์ของคนในชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพียงใด	3.0370	.5815	กลาง	2.8065	1.04624	กลาง	3.0600	1.01840	กลาง	2.9778	.87645	กลาง
7	หากมีความขัดแย้งในโครงการ พัฒนาระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน ท่านใช้วิธีหลีกเลี่ยงไม่เผชิญหน้า ทำงานต่อไปเพียงใด	2.4074	1.0003	ต่ำ	2.7419	.81518	กลาง	3.3200	.81916	กลาง	2.7111	.98395	กลาง

ตาราง 2.2.1.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
8	ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับ การวางแผนหรือเสนอโครงการพัฒนา ชุมชน ท่านได้เสนอทางเลือกที่สาม เป็นทางออกเพียงใด	2.8704	.8911	กลาง	3.0968	.78972	กลาง	3.1000	.93131	กลาง	3.0593	.82646	กลาง
9	ชุมชนท่านสามารถเป็นคนกลาง ตัดสินใจในประเด็นที่ขัดแย้งเกี่ยวกับ ความเชื่อที่ต่างกันเพียงใด	2.9630	.8000	กลาง	3.0323	.70635	กลาง	3.0600	.89008	กลาง	2.9556	.81832	กลาง
10	เมื่อประชาชนเกิดความขัดแย้งกันคน ในชุมชนมักจะเลือกเสนอให้คู่กรณี หาทางคลี่คลายปัญหาเองไม่พึ่งบุคคลที่ สามเข้ามาเกี่ยวข้องเพียงใด	2.5370	.7941	กลาง	2.9677	.83602	กลาง	3.0800	.94415	กลาง	2.8074	.90187	กลาง
11	ชุมชนท่านสามารถหาคนกลางที่ ขัดแย้งนับถือมาช่วยตัดสินข้อขัดแย้ง ต่อกันเพียงใด	2.9630	.7514	กลาง	2.9677	.70635	กลาง	3.3200	.86756	กลาง	3.0815	.76345	กลาง

ตาราง 2.2.1.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
12	คนในชุมชนสามารถให้คำแนะนำ แก่ผู้ฟื้นฟูช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ เคยกระทำผิดกฎหมายเพียงใด	3.0185	.7888	กลาง	3.0323	.83602	กลาง	3.0800	.82906	กลาง	3.1037	.84883	กลาง
13	ผู้นำชุมชนมีความรอบรู้ชี้แนะการ แก้ปัญหาเบื้องต้นของคนในชุมชนที่ ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพเพียงใด	2.9630	.6431	กลาง	3.0645	.72735	กลาง	3.0000	.96890	กลาง	3.2074	.74409	กลาง
14	ผู้นำชุมชนมีทักษะในการเจรจาต่อรอง การลดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.1296	.8020	กลาง	3.2258	.71692	กลาง	3.0200	1.02000	กลาง	3.2667	.73505	กลาง
15	ผู้นำชุมชนสามารถให้คำชี้แนะดูแลผู้ ได้รับความเสียหายและผลกระทบจาก อาชญากรรมหรือสถานการณ์ความไม่ สงบในพื้นที่ชายแดนใต้เพียงใด	2.9259	.6936	กลาง	3.2258	.76200	กลาง	3.0200	.97917	กลาง	3.1111	.76944	กลาง

ตาราง 2.2.1.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
16	คนในชุมชนมีจิตใจที่จะช่วยเหลือและแนะนำคนที่กระทำความผิดแล้วให้กลับมาใช้ชีวิตใหม่และอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชนเพียงใด	3.1667	.6936	กลาง	3.1613	.77875	กลาง	3.2400	.74396	กลาง	3.1407	.81188	กลาง
17	ผู้นำสามารถชักชวนให้คนในชุมชนอาสาทำกิจกรรมบริหารสังคมให้กับคนที่กระทำความผิดแล้วกลับมาอยู่ในชุมชนเพียงใด	2.9630	.6131	กลาง	3.2258	.61696	กลาง	2.9000	.90914	กลาง	3.1630	.74521	กลาง
18	ผู้นำสามารถกระตุ้นคนในชุมชนให้แจ้งข่าวเบาะแสและให้ความร่วมมือในด้านการดำเนินคดีความและการกระทำผิดกฎหมายในชุมชนเพียงใด	2.9630	.6431	กลาง	3.2581	.68155	กลาง	3.0000	.98974	กลาง	3.1407	.76454	กลาง

จากตารางข้างต้น พบว่าศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชน : ศึกษากรณี ชุมชนพร่อน จังหวัดยะลา มีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 2.9963 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความคิดเห็นที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 5 คนในชุมชนท่านได้นำแนวคิดหลักการทางศาสนามาใช้คลี่คลายความขัดแย้งของกลุ่มเพียงใด

ส่วนศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ตำบลตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.0774 แต่สามารถอธิบายข้อ 18 ผู้นำชุมชนสามารถให้คำชี้แนะดูแลผู้ได้รับความเสียหายและผลกระทบจากอาชญากรรมหรือสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้เพียงใด มีค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือค่าเฉลี่ย 3.2581

สำหรับศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จังหวัดปัตตานี มีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.111 โดยสามารถอธิบายได้ว่าความคิดเห็นคือข้อ 7 หากมีความขัดแย้งในโครงการพัฒนาระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชนท่านใช้วิธีหลีกเลี่ยงไม่เผชิญหน้าทำงานต่อไป และข้อ 11 ชุมชนท่านสามารถหาคนกลางที่คู่ขัดแย้งนับถือมาช่วยตัดสินข้อขัดแย้งต่อกันเพียงใด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่า ๆ กันคือ 3.3200

จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมชุมชน โดยภาพรวมของ 3 พื้นที่ พบว่ามีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.0584 แต่พิจารณาเป็นข้อประเด็นย่อยๆ จะพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าสูงสุดคือข้อ 19 คนในชุมชนมีความพร้อมและจิตอาสาช่วยกันดูแลและป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชน

2.2 ผลการวิจัยประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

1. ผลการวิจัยประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ท่านมีบทบาทตำแหน่งอะไรในชุมชน ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ประสบการณ์การศึกษาสายศาสนาของท่าน ท่านสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานราชการและปัญหาชายแดนใต้ จากแหล่งใดมากที่สุด ท่านเคยมีประสบการณ์เข้าอบรมหรือประชุมร่วมกับหน่วยงานของรัฐใดบ้าง ที่อยู่อาศัย คังรายละเอียดในตารางข้างล่างนี้

ตาราง 2.2.2.1-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=113)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	31 (63.3)	22 (71.0)	31 (93.9)
หญิง	18 (36.7)	9 (29.0)	2 (6.1)
อายุ			
20 ปีลงมา	1 (2.0)	-	-
ตั้งแต่ 21-30 ปี	5 (10.2)	3 (9.7)	5 (15.2)
ตั้งแต่ 31-40 ปี	17 (34.7)	5 (16.1)	8 (24.2)
ตั้งแต่ 41-50 ปี	17 (34.7)	13 (41.9)	11 (33.3)
ตั้งแต่ 51-60 ปี	7 (14.3)	5 (16.1)	7 (21.2)
ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป	2 (4.1)	5 (16.1)	2 (6.1)
ศาสนา			
อิสลาม	42 (85.7)	4 (12.9)	27 (81.8)
พุทธ	7 (14.3)	27 (87.1)	6 (18.2)
ท่านมีบทบาทหรือตำแหน่งอะไรในชุมชน			
ผู้นำท้องที่/กรรมการหมู่บ้าน	19 (38.8)	17 (37.8)	14 (35.9)
ผู้นำท้องถิ่น/สมาชิกท้องถิ่น	10 (20.4)	10 (22.2)	7 (17.9)
ผู้นำศาสนา/กรรมการมัสยิด	5 (10.2)	3 (6.7)	7 (17.9)
ผู้นำ/กรรมการและสมาชิกองค์กรกลุ่มอาชีพ	5 (10.2)	7 (15.6)	3 (7.7)
อาสาสมัครของหน่วยงานราชการ	6 (12.2)	3 (6.7)	1 (2.6)
อาสาสมัครของชุมชน	4 (8.2)	5 (11.1)	7 (17.9)
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	42 (85.7)	25 (80.6)	29 (87.9)
ปริญญาตรี	6 (12.2)	6 (19.4)	1 (3.0)
สูงกว่าปริญญาตรี	1 (2.0)		3 (9.1)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
รายได้ของครอบครัวต่อครัวเรือน			
ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน	28 (57.1)	-	19 (57.6)
ระหว่าง 10,001 -15,000 บาท	16 (32.7)	-	8 (24.2)
ระหว่าง 15,000 – 20,000 บาท	4 (8.2)	-	3 (9.1)
มากกว่า 20,000 บาท	1 (2.0)	-	2 (6.1)
ไม่ระบุ	-	-	1 (3.0)
ประสบการณ์การศึกษาสายศาสนาของท่าน			
เคยเรียนจากชุมชนหรือโรงเรียนในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้	45 (91.8)	14 (45.2)	31 (93.9)
เคยเรียนจากชุมชนหรือโรงเรียนนอกพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้	1 (2.0)	1 (3.2)	2 (6.1)
เคยเรียนจากชุมชนหรือโรงเรียนในประเทศ เพื่อนบ้าน (มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์)	2 (4.1)	-	-
ท่านสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงาน ราชการและปัญหาชายแดนได้จากแหล่งใดมากที่สุด			
สอบถามผู้นำชุมชน	14 (28.6)	5 (16.1)	4 (12.1)
สอบถามตัวแทนส่วนราชการที่มีหน้าที่	8 (16.3)	1 (3.2)	8 (24.2)
ติดตามจากป้ายและสื่อสิ่งพิมพ์	18 (36.7)	14 (45.2)	12 (36.4)
ติดตามสอบถามจากคนในชุมชน/ที่รู้จัก	9 (18.4)	9 (29.0)	6 (18.2)
ไม่ระบุ		2 (6.5)	3 (9.1)
ไม่เคยเรียน	-	12 (38.7)	-
ไม่ระบุ	1 (2.0)	4 (12.9)	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ท่านเคยมีประสบการณ์เข้าอบรมหรือประชุม			
ร่วมกับหน่วยงานของรัฐใดบ้าง			
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาล และอบจ.)	36 (20.0)	22 (19.1)	20 (19.6)
หน่วยงานทหาร	15 (8.3)	20 (17.4)	8 (7.8)
หน่วยงานด้านยุติธรรม (ศาล ตำรวจ กลุ่ม ประพฤติสถาน พินิจ เรือนจำ ฯลฯ)	8 (4.4)	11 (9.6)	13 (12.7)
สำนักงานจังหวัด/อำเภอ/ที่ทำการตำบลและ หมู่บ้าน	38 (21.1)	11 (9.6)	20 (19.6)
หน่วยงานด้านการพัฒนา (พัฒนาชุมชน เกษตร ประมง ฯลฯ)	31 (17.2)	20 (17.4)	16 (15.7)
หน่วยงานด้านสังคม (พัฒนาสังคม ประกันสังคม การศึกษา สาธารณสุข วัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม)	32 (17.8)	21 (18.3)	14 (13.7)
หน่วยงานด้านเศรษฐกิจ (อุตสาหกรรม แรงงาน พาณิชย์ จัดหางาน สรรพากร ประกันภัย สหกรณ์ และคลัง)	13 (7.2)	6 (5.2)	5 (4.9)
ที่อยู่อาศัย			
- หมู่บ้าน			
คาสา	6 (12.2)	-	-
คูดง	7 (14.3)	-	-
จาหนัน	1 (2.0)	-	-
โคกมะม่วง	8 (16.3)	-	-
พร่อน	7 (14.3)	3 (9.7)	-
ควน	6 (12.2)	1 (3.2)	-
วัดใหม่	-	2 (6.5)	-
โคกไผ่	-	9 (29.0)	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
ที่อยู่อาศัย			
วัดพระพุทธ	-	1 (3.2)	-
บ้านใหญ่	-	1 (3.2)	-
โคกยาง	-	7 (22.6)	-
ปลักช้าง	-	7 (22.6)	-
ไม่ระบุ	7 (14.3)	-	-

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้สภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการของชุมชน

ตาราง 2.2.3.1-2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการความรู้สภาพการณ์ของการจัดการของชุมชนจำแนกแต่ละพื้นที่และภาพรวม 3 พื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
1.	คนในชุมชนแข่งขันทรัพยากรใน												
	การประกอบอาชีพ	2.0816	1.07697	ต่ำ	2.5161	1.06053	กลาง	1.9394	.96629	ต่ำ	2.1593	1.05700	ต่ำ
2.	ภาระหนี้สินนอกระบบของ												
	ประชาชน	2.9184	.95387	กลาง	2.7097	1.13118	กลาง	2.4545	.90453	ต่ำ	2.7257	1.00221	กลาง
3.	การแพร่ระบาดของสเปดิดใน												
	ชุมชน	3.2245	.84817	กลาง	2.5806	.95827	กลาง	3.6061	.93339	สูง	3.1593	.97803	กลาง
4.	การลักทรัพย์ในชุมชน												
		2.0000	.81650	ต่ำ	2.5806	.99244	กลาง	1.7273	.80128	ต่ำ	2.2566	.85334	ต่ำ
5.	คนในชุมชนทะเลาะกันและใช้												
	กำลังทำร้ายร่างกาย	1.7959	.99957	ต่ำ	2.2903	1.00643	ต่ำ	2.2121	1.16613	ต่ำ	1.9115	.96878	ต่ำ
6.	ผู้นำชุมชนทำงานเอาประโยชน์												
	เข้าตนเอง	2.2245	1.10426	ต่ำ	2.3548	1.14159	ต่ำ	1.9394	.96629	ต่ำ	2.2566	1.12424	ต่ำ

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
7.	นักร้องเมืองท้องถิ่นไม่เคยสละ			ปาน			ปาน			ปาน			ปาน
	เห็นแก่ประโยชน์ของพวกเขาเอง	2.6735	1.12524	กลาง	2.8387	1.09839	กลาง	2.8182	1.10268	กลาง	2.7611	1.10417	กลาง
8.	ครอบครัวแยกทางกันหรือมี												
	คู่ครองใหม่	2.3673	.78246	ต่ำ	2.6452	.98483	กลาง	2.2121	.81997	ต่ำ	2.3982	.86127	ต่ำ
9.	ความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่อง												
	ความเชื่อต่างกัน	1.9592	.84061	ต่ำ	2.6129	1.08558	กลาง	2.0909	1.07132	ต่ำ	2.1770	1.01092	ต่ำ
10.	เด็กและเยาวชนว่างงานในชุมชน			ปาน			ปาน			ปาน			ปาน
		2.8571	.88976	กลาง	2.7419	.92979	กลาง	3.0000	.79057	กลาง	2.8673	.87121	กลาง
11.	เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มมั่วสุมในชุมชน			ปาน			ปาน			ปาน			ปาน
		3.1020	.79700	กลาง	2.9032	1.04419	กลาง	3.1818	.98281	กลาง	3.0708	.92309	กลาง
12.	คนในชุมชนไม่ช่วยเหลือหรือไม่												
	ตีมันพันซ์ต่อกัน	2.1837	1.03428	ต่ำ	2.6452	.91464	กลาง	2.2727	.87581	ต่ำ	2.3363	.96927	ต่ำ
13.	วัยรุ่นไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้เฒ่า			ปาน			ปาน			ปาน			ปาน
	ศาสนา	2.5510	.86750	กลาง	2.7419	.99892	กลาง	2.7576	1.17341	กลาง	2.6637	.99652	กลาง

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะดา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
14.	วัยรุ่นไม่เชื่อฟังไม่เกรงกลัวผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	2.4898	.86897	ต่ำ	2.4516	1.15004	ต่ำ	2.4242	.96922	ต่ำ	2.4602	.97317	ต่ำ
15.	ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือและไม่ยอมรับการดำเนินงานของอบต.	2.3061	.84666	ต่ำ	2.5806	.95827	กลาง	1.9697	.95147	ต่ำ	2.2832	.93033	ต่ำ
16.	ชาวบ้านไม่สนใจและไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน	2.2857	.79057	ต่ำ	2.3871	1.02233	ต่ำ	2.3030	1.23705	ต่ำ	2.3186	.99342	ต่ำ
17.	ชาวบ้านไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน	2.3878	.95342	ต่ำ	2.4194	1.05749	ต่ำ	2.2727	.94448	ต่ำ	2.3628	.97341	ต่ำ
18.	คนในชุมชนมีมุมมองและความคิดที่ขัดกันแย้งกันของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่	2.1224	.83248	ต่ำ	2.5161	.92632	ปาน	1.8485	90558	ต่ำ	2.1504	.90850	ต่ำ
19.	คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญในการพบปะและสื่อสารทำความเข้าใจกัน	2.3673	.80865	ต่ำ	2.5161	1.06053	กลาง	1.7879	.81997	ต่ำ	2.2389	.92846	ต่ำ

ตาราง 2.2.3-1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
20.	มีความขัดแย้งผลประโยชน์ทางธุรกิจในกลุ่มชน	1.9592	.91194	ต่ำ	2.4516	1.12068	ต่ำ	1.5455	.79415	ต่ำ	1.9735	.99517	ต่ำ
21.	มีความขัดแย้งประมาณของรัฐที่เข้ามาให้ชุมชนร่วมกันทำ	2.2449	.90210	ต่ำ	2.4516	.99461	ต่ำ	1.8485	.90558	ต่ำ	2.1858	.95008	ต่ำ
22.	ความขัดแย้งในการจัดสรรงบประมาณโครงการต่างๆ ของผู้นำต่างๆในกลุ่มชน	2.3265	.96583	ต่ำ	2.6774	.87129	ปานกลาง	1.8485	1.03444	ต่ำ	2.2832	1.00418	ต่ำ
23.	ความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่น (อบต.) กับผู้นำท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)	1.8776	.99232	ต่ำ	2.0645	.85383	ต่ำ	1.8182	1.04447	ต่ำ	1.9115	.96878	ต่ำ
24.	ความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่น (อบต.) กับสมาชิกอบต.	2.0408	.99915	ต่ำ	2.1613	.82044	ต่ำ	1.7576	.75126	ต่ำ	1.9912	.89138	ต่ำ
25.	ความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับข้าราชการที่เข้ามาทำงานในพื้นที่	2.0408	1.07934	ต่ำ	2.0323	.83602	ต่ำ	1.8182	.84611	ต่ำ	1.9735	.94925	ต่ำ

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
26.	ความขัดแย้งของคนในครอบครัว ด้วยกัน	2.1224	.92720	ต่ำ	2.4839	.99569	ต่ำ	1.6061	.60927	ต่ำ	2.0708	.92309	ต่ำ
27.	ความขัดแย้งของคนในชุมชน/เรื่อง ผลประโยชน์ต่างกัน	2.3265	.96583	ต่ำ	2.3871	.84370	ต่ำ	1.8182	.84611	ต่ำ	2.1947	.92445	ต่ำ
28.	ความขัดแย้งระหว่างรัฐ/เจ้าหน้าที่ ของรัฐกับคนในชุมชน	2.4082	1.11651	ต่ำ	2.4516	.67521	ต่ำ	1.5152	.90558	ต่ำ	2.1593	1.03135	ต่ำ
29.	ความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่อง ตัวเดียว	2.4490	.98025	ต่ำ	2.8065	.98045	กลาง	1.9697	.72822	ต่ำ	2.4071	.96026	ต่ำ
30.	ความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่อง ปีที่เกิดดิน/ทรัพย์สินส่วนบุคคล	2.3673	.95074	ต่ำ	2.7742	.95602	กลาง	2.0909	.67840	ต่ำ	2.3982	.91163	ต่ำ
31.	ความขัดแย้งของคนในชุมชน/เรื่อง การดูแลและการใช้สาธารณสมบัติ	2.1837	.78192	ต่ำ	2.6129	.95490	กลาง	2.0000	.93541	ต่ำ	2.2478	.90169	ต่ำ
32.	ความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่อง ความคิดเห็นต่างกัน	2.5102	.86897	กลาง	2.6452	.91464	กลาง	2.1818	.84611	ต่ำ	2.4513	.88632	ต่ำ

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
33.	การจัดอบรมให้ความรู้อาชีพอิสระ									
	แก่ผู้เคยกระทำความผิดเพียงใด	2.3878	.83707	ต่ำ	2.3548	.70938	ต่ำ	1.8485	.79535	ต่ำ
34.	การจัดอบรมให้ความรู้อาชีพด้าน									
	กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์และร้านค้า			ปาน						
	แก่ผู้เคยกระทำความผิดเล็กน้อยเพียงใด	2.5714	1.00000	กลาง	2.2258	.88354	ต่ำ	1.6970	1.07485	ต่ำ
35.	การจัดอบรมให้ความรู้ทำอาชีพ									
	ด้านหัตถกรรมแก่ผู้เคยกระทำความผิด									
	เพียงใด	2.4898	.98155	ต่ำ	2.0323	.75206	ต่ำ	2.2727	3.50243	ต่ำ
36.	ชุมชนทำนวางภูมิสถาปัตย์ที่เคย									
	กระทำความผิดทำงานบริการสังคมเพื่อ									
	ลดความเสียหายแก่ผู้ได้รับ									
	ผลกระทบหากเป็นความผิด			ปาน						
	เกี่ยวกับสาธารณสุขสมบัติมากขึ้น									
	เพียงใด	2.6531	.94761	กลาง	2.1290	.99136	ต่ำ	2.4848	1.22783	ต่ำ

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
37.	ชุมชนท่านจัดกิจกรรมปรับทัศนคติแบบสร้างสรรค์กับคนที่เคยกระทำผิดให้เห็นคุณค่าความสามารถและประโยชน์ในตัวตนเพียงใด	2.7551	.90210	ปานกลาง	2.2258	1.05545	ต่ำ	2.6061	.82687	ปานกลาง	2.5664	.94374	กลาง
38.	ชุมชนท่านจัดอบรมให้ความรู้ประกอบอาชีพอิสระและช่างซ่อมแก่ผู้เคยกระทำผิดมาก่อนเพียงใด	2.7755	.98457	ปานกลาง	2.3226	.79108	ต่ำ	1.9394	.93339	ต่ำ	2.4071	.97868	ต่ำ
39.	ชุมชนท่านจัดอบรมให้ความรู้ประกอบอาชีพอิสระ ช่างเย็บผ้า แก่ผู้เคยกระทำผิดเพียงใด	2.5918	.91101	ต่ำ	2.1613	.89803	ต่ำ	2.0606	1.02894	ต่ำ	2.3186	.96608	ต่ำ
40.	ชุมชนท่านจัดหาสถานที่และบุคลากรมาสอนวิชาสายสามัญในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้เคยกระทำผิดเพียงใด	2.4286	.97895	ต่ำ	2.0645	.81386	ต่ำ	1.7879	1.08275	ต่ำ	2.1416	.99881	ต่ำ

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
41.	ชุมชนท่านให้โอกาสคนที่เคย กระทำผิดแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์แบ่งปันให้คนใน ชุมชนได้มีบทเรียนสอนใจ	2.7347	.90773	กลาง	2.2258	.80456	ต่ำ	2.1818	1.07397	ต่ำ	2.4336	.96248	ต่ำ
42.	ชุมชนท่านจัดหาทุนการศึกษาแก่ เด็ก/เยาวชนที่เคยกระทำผิดโดยให้ โอกาสเรียนต่อในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพียงใด	2.6531	.87918	กลาง	2.2581	.99892	ต่ำ	2.2727	1.20605	ต่ำ	2.4336	1.02536	ต่ำ
43.	ชุมชนท่านจัดการให้บุคคลที่เคย กระทำผิดได้เรียนรู้กฎ ใจอ่อนใจ และคำตัดสินศาลที่กำหนดไว้เพียงใด	2.7959	.97851	กลาง	2.2258	.92050	ต่ำ	2.5455	1.25227	กลาง	2.5664	1.06801	กลาง
44.	ชุมชนท่านจัดกิจกรรมสนทนาธรรม กระตุ้นให้บุคคลที่เคยกระทำผิดกลับ ตัวใช้ชีวิตใหม่มากขึ้นเพียงใด	3.1224	1.14805	กลาง	2.4516	.76762	ต่ำ	2.3636	1.36515	ต่ำ	2.7168	1.17617	กลาง

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
45.	ชุมชนท่านจัดกิจกรรมให้ผู้นำศาสนาแนะนำสิ่งสอนและว่ากล่าวตักเตือนบุคคลที่เคยกระทำผิดให้กลับตัวใช้ชีวิตใหม่ มากน้อยเพียงใด	3.3469	1.18235	กลาง	2.4516	.72290	ต่ำ	3.0303	1.21153	กลาง	3.0088	1.13779	กลาง
46.	คนในชุมชนท่านให้อิสระไม่ยุ่งเกี่ยวกับเคยกระทำผิด โดยเรียนรู้ความคิด ความรู้ และปรากฏการณ์ต่างๆ จากผู้นำศาสนา	3.0612	.92214	กลาง	2.6774	.87129	กลาง	2.6970	.95147	กลาง	2.8496	.92795	กลาง
47.	คนในชุมชนท่านเปิดโอกาสให้คนที่เคยกระทำผิดได้เรียนรู้ความคิด ความรู้ และปรากฏการณ์ต่างๆ จากผู้นำศาสนาเพียงใด	3.3265	.92168	กลาง	2.7097	.90161	กลาง	2.8788	1.13901	กลาง	3.0265	1.01295	กลาง

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระยะเวลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
48.	คนในชุมชนท่านเปิดโอกาสให้คนที่เคยกระทำผิด ได้เรียนรู้ความคิด ความรู้ต่างๆ จากผู้นำชุมชนมากน้อยเพียงใด	3.3061	.87092	กลาง	2.6774	1.01282	กลาง	3.0303	1.28659	ปาน	3.0531	1.06771	กลาง
49.	คนในชุมชนท่านชี้แนะแนวทางใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนสังคมแก่คนที่เคยกระทำผิดมากน้อยเพียงใด	3.1837	.83350	กลาง	2.7097	.93785	กลาง	2.7879	1.13901	ปาน	2.9381	.97544	กลาง
50.	คนในชุมชนท่านเปิดโอกาสให้คนที่เคยกระทำผิด ได้เรียนรู้ความคิด ความรู้ต่างๆ จากผู้นำชุมชนมากน้อยเพียงใด	3.2857	.81650	กลาง	2.6452	.87744	กลาง	2.9394	1.32144	ปาน	3.0088	1.03074	กลาง

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
54.	ชุมชนท่านั้นเนะสร้างความเข้าใจ ให้คนที่เคยกระทำผิดทำงานบริการ สังคมหรือชุมชนตามเงื่อนไขของ กฎหมายที่กำหนดไว้เพียงใด	3.0816	.78626	กลาง	2.5161	.85131	กลาง	2.4848	1.12142	ต่ำ	2.7522	.94992	กลาง
55	หากเป็นความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือมีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ชุมชน ท่านวางกติกาให้คนที่เคยกระทำ ความผิดทำงานบริการสังคมเพื่อ ชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับ ผลกระทบมากที่สุดเพียงใด	3.0204	.94626	กลาง	2.4839	1.06053	ต่ำ	2.5152	1.09320	กลาง	2.7257	1.04581	กลาง

ตาราง 2.2.3.1-2 (ต่อ)

ชื่อ	ข้อความ		ยะดา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด	
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
ผลรวมการจัดการความรู้เกี่ยวกับ										
สภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการ			ปาน							
ของชุมชน	2.5599	.53340	กลาง	2.4727	.56105	ต่ำ	2.2700	.51605	2.4513	.54527

จากตารางข้างต้น พบว่า การจัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลพร่อน จังหวัดยะลา โดยภาพรวมความคิดเห็นมีค่าระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.5599 โดยสามารถอธิบายได้ว่า ความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 45 ชุมชนทำนุบำรุงกิจกรรมให้ผู้นำศาสนาแนะนำสั่งสอนและว่ากล่าวตักเตือนบุคคลที่เคยกระทำผิดให้กลับตัวใช้ชีวิตใหม่มากขึ้นเพียงใด มีค่าเฉลี่ย 3.3469

ส่วนการจัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีค่าความคิดเห็นอยู่ระดับต่ำ ค่าเฉลี่ย = 2.4727 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่า ความคิดเห็นที่มีค่ามากที่สุดคือข้อ 11 เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มมั่วสุมในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.9032

สำหรับการจัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมมีความคิดเห็นระดับต่ำ ค่าเฉลี่ย 2.2700 โดยสามารถอธิบายความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 3 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.6061

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ของชุมชนและการจัดการของชุมชนโดยภาพรวมทั้ง 3 พื้นที่ที่มีค่าความคิดเห็นระดับต่ำ ค่าเฉลี่ย 2.4513 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 3 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.1593

ส่วนที่ 3 ผลการวิจัยการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมจัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

ผลการวิจัยการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมจัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยจำแนกเป็นพื้นที่และภาพรวมของ 3 พื้นที่ (การจัดหมวดหมู่และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้) ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 2.2.4.1-1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐานการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมการจัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความขัดแย้งใน ชุมชน โดยจำแนกเป็นพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรม	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1.	เมื่อเกิดความขัดแย้งด้านงบประมาณของรัฐที่เข้ามาในชุมชนร่วมกันทำ ชุมชนท่านมักจะยอมทำตามฝ่ายรัฐที่มีอำนาจมากกว่าเป็นอย่างไร	2.6939	1.19380	ปาน	2.8387	.86011	ปาน	2.6667	1.21621	กลาง	2.7257	1.11201	กลาง
2.	ชุมชนท่านใช้วิธีประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้งด้านการจัดสรรงบประมาณโครงการต่างๆในชุมชนอย่างไร	3.1633	1.08679	ปาน	3.0000	.77460	ปาน	3.2121	1.19262	กลาง	3.1327	1.03944	กลาง
3.	ชุมชนท่านใช้วิธีการให้ตัวแทนฝ่ายต่างๆมาเจรจาต่อรองเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่น อย่างไม่	3.0816	1.03756	ปาน	2.5161	.81121	ปาน	2.1515	1.12142	ต่ำ	2.6549	1.07546	กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรการ	ยะดา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
ข้อ 4. หากมีความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่น (อบต.) กับสมาชิก อบต. ชุมชนท่านมักใช้อำนาจบังคับให้ฝ่ายตรงข้ามที่มีตำแหน่งที่ต่ำกว่ายอมทำตามคำสั่งหรือความต้องการอย่างไร	2.5510	.9802	กลาง	2.3871	.8032	ต่ำ	1.9394	1.1163	ต่ำ	2.3274	1.0039	ต่ำ
ข้อ 5. หากมีความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับข้าราชการที่เข้ามาทำงานพื้นที่ชุมชน ท่านใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่เผชิญปัญหาฝ่ายตรงข้ามอย่างไร	2.3265	.9871	ต่ำ	2.5484	.7676	ปาน	2.0303	1.1854	ต่ำ	2.3009	1.0078	ต่ำ
ข้อ 6. เมื่อเกิดความขัดแย้งของสมาชิกภายในครอบครัว ชุมชนใช้วิธีให้คู่กรณีที่เป็นครอบครัวเดียวกันแก้ปัญหากันเองอย่างไร	2.5102	.9156	กลาง	2.7097	.8638	ปาน	2.4848	1.0642	ต่ำ	2.5575	.94433	กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน	ระยะเวลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
7.	กรณีมีความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นกับผู้นำชุมชน ชุมชนจะใช้วิธีให้การสร้างความสัมพันธ์ให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างดี	3.0000	1.1547	กลาง	2.7097	.9378	กลาง	2.6364	1.2201	กลาง	2.8142	1.1224	กลาง
8.	เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับคนในชุมชน ชุมชนท่านใช้วิธีการให้ตัวแทนฝ่ายต่างๆ มาแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างไร	3.1224	1.0730	กลาง	2.5161	.8112	กลาง	2.3636	1.1942	ต่ำ	2.7345	1.0939	กลาง
9.	ความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่องสัตว์เลี้ยงจะจัดการแก้ปัญหาโดยใช้คนกลางตัดสินใจแทนอย่างไร	2.6735	1.1065	กลาง	2.7742	.8045	กลาง	2.6970	1.2115	ปาน	2.7080	1.0579	กลาง
10.	หากมีความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน/เพื่อนบ้าน เรื่องเขตที่ดินและทรัพย์สินส่วนบุคคล ชุมชนจะใช้วิธีขอให้บุคคลที่ตามมาเป็นอนุญาโตตุลาการอย่างไร	2.7755	1.1594	กลาง	2.5806	.9924	กลาง	2.9394	1.3679	ปาน	2.7699	1.1802	กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความ ขัดแย้งในชุมชน	เวลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
11	กรณีเกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน/เรื่อง การใช้สารธารณะสมบัติชุมชนจะใช้วิธี ขอให้บุคคลที่ตามมาเป็นกรรมการตัดสิน คล้ายกับเป็นอนุญาโตตุลาการอย่างไร	2.7347	1.1863	ปาน	2.8065	1.1667	ปาน	2.4242	1.1734	ต่ำ	2.6637	1.1772	ปาน
12.	หากมีความขัดแย้งของคนในชุมชนเรื่อง ความเห็นต่างกันชุมชนจะจัดการปัญหาโดย การหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กรณีเผชิญหน้ากัน	2.3878	1.0765	ปาน	2.8710	1.1759	ปาน	2.5758	1.2255	ปาน	2.5752	1.1557	ปาน
13.	เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนเรื่อง ความเชื่อต่างกันชุมชนจะจัดการปัญหาโดย การปิดบังและเบี่ยงเบน ไม่พูดถึงประเด็นที่ ขัดแย้งกันอย่างไร	2.4286	1.0206	ปาน	2.7419	1.0944	ปาน	2.2727	1.3526	ต่ำ	2.4690	1.1500	ต่ำ

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
14.	กรณีมีความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน เรื่องผลประโยชน์ต่างกันชุมชนจะใช้ วิธีการกำหนดเป้าหมายที่สูงกว่าของ องค์กรหรือชุมชนมาเป็นทางออกเป็น อย่างไร	2.7143	.9354	ปาน กลาง	2.7742	1.0865	ปาน กลาง	2.5152	1.1214	ปาน กลาง	2.6726	1.0302	ปาน กลาง
15.	เมื่อมีปัญหาคอนในชุมชนแย่งทำมาหา กิน/อาชีพ ชุมชนแก้ปัญหาด้วยการเจรจา โดยใช้คนกลางมาช่วยประสารไนให้ คู่กรณีพูดคุยตกลงกันอย่างไร	2.7143	1.0606	ปาน กลาง	2.4516	1.1206	ปาน ต่ำ	2.6061	1.3448	ปาน กลาง	2.6106	1.1606	ปาน กลาง
16.	หากมีปัญหาละเล่นการพนันและการลักทรัพย์ ในชุมชน ชุมชนก็จะปล่อยให้จัดการไป ตามกระบวนการทางศาลอย่างไร	2.9388	1.2811	ปาน กลาง	2.7419	.89322	ปาน กลาง	3.0606	1.498	ปาน กลาง	2.9204	1.2545	ปาน กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน	ระยะเวลา			นรารีवास			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
17	เมื่อมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ในชุมชน ชุมชนใช้วิธีแก้ปัญหา ร่วมกันจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างไร	3.3265	1.0875	ปานกลาง	3.4545	1.0923	ปานกลาง	3.2389	1.0960	ปานกลาง	3.0619	1.1898	ปานกลาง
18.	กรณีที่เกิดปัญหาคนทะเลาะกัน ชุมชนใช้คนกลางไกล่เกลี่ยอย่างไร	3.1020	1.1591	ปานกลาง	2.9091	1.4000	ปานกลาง	3.0619	1.1898	ปานกลาง	3.0619	1.1898	ปานกลาง
19.	หากเกิดปัญหาผู้นำชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ชุมชนจะใช้การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเป็นอย่างไร	2.3265	.9658	ต่ำ	2.7419	1.0944	ปานกลาง	2.5152	1.3019	ปานกลาง	2.4956	1.1110	ต่ำ
20.	กรณีปัญหานักการเมืองท้องถิ่นเห็นแก่ได้ ชุมชนจะใช้การลอยตามหรือปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความสงบเป็นอย่างไร	2.3878	.9750	ต่ำ	2.4194	1.0254	ต่ำ	2.2121	1.1390	ต่ำ	2.3451	1.0331	ต่ำ

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความ ขัดแย้งในชุมชน	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
21.	หากมีปัญหาคอรอบครัวแตกแยกชุมชนให้ ผู้กรณีคัดลดยปัญหาเอง คนในชุมชนไม่ เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอย่างไ	2.5102	.8926	ปาน กลาง	2.6129	.8437	ปาน กลาง	2.1818	1.1579	ต่ำ	2.4425	.9722	ต่ำ
22.	กรณีเกิดปัญหาหนี้สินประชาชนชุมชน จะใช้การเพิ่มทรัพยากรเพื่อทำให้ความ ขัดแย้งลดลงหรือบรรเทาลงเป็นอย่างไ	2.6939	.7693	ปาน กลาง	2.4839	1.0915	ต่ำ	1.9697	1.2865	ต่ำ	2.4248	1.0674	ต่ำ
23.	เมื่อเกิดปัญหาเด็ก/คนว่างงานในชุมชน ชุมชนให้ผู้กรณีคัดลดยปัญหาเอง คนใน ชุมชนไม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างไร	2.8980	.9841	ปาน กลาง	2.5161	1.0605	ปาน กลาง	2.1515	1.1214	ต่ำ	2.5752	1.0840	กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความ ขัดแย้งในชุมชน	ระยะเวลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
24.	หากมีปัญหาคิดว่าช่วยรวมกลุ่มแล้วสมาชิก ชุมชนชุมชนใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่เข้าไป เกี่ยวข้องด้วยอย่างไร	2.6531	1.1096	กลาง	2.4839	.7690	ต่ำ	2.3030	1.1587	ต่ำ	2.5044	1.0447	กลาง
25.	หากมีปัญหาคอนในชุมชนไม่เอื้ออาทรกัน ชุมชนแก้ปัญหาโดยสร้างความสัมพันธ์ ให้คนกลุ่มต่างๆ เรียนรู้กันอย่างไร	3.3061	1.0840	กลาง	2.4516	.8500	ต่ำ	3.1212	1.3864	กลาง	3.0177	1.1724	กลาง
26.	กรณีมีปัญหาวัยรุ่นไม่เชื่อฟังผู้นำศาสนา ชุมชนแก้ปัญหาโดยจัดกิจกรรมสร้าง ความสัมพันธ์ให้แก่คนทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไร	3.2857	.9128	กลาง	2.4839	.8896	ต่ำ	2.8485	1.3720	กลาง	2.9381	1.1042	กลาง

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
27.	กรณีเกิดปัญหามุมมองและความคิดที่ ขัดกันของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ใน ชุมชน ชุมชนจัดการปัญหาโดยวิธีการ ประนีประนอมให้คู่กรณีลดความ ต้องการของตนเองลงอย่างไร	3.1224	.9494	ปาน กลาง	2.4839	.88961	ต่ำ	2.6061	1.1709	ปาน กลาง	2.7965	1.0364	ปาน กลาง
28.	หากมีปัญหาวาชาวบ้านไม่ให้ความ ร่วมมือกับ อบต. ชุมชนแก้ปัญหาโดย ใช้วิธีการหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ด้วยอย่างไร	2.5102	1.0231	ปาน กลาง	2.3871	.91933	ต่ำ	2.0606	1.2732	ต่ำ	2.3451	1.0837	ต่ำ

ตาราง 2.2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อ	การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
29.	ในกรณีมีปัญหาชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนใช้วิธีการปิดบังไม่เปิดเผยไม่ให้ปรากฏอยู่เป็นอย่างไร	2.3673	.9936	ต่ำ	2.5806	.8072	กลาง	1.8182	1.2107	ต่ำ	2.2655	1.0523	ต่ำ			
30	หากเกิดปัญหาชาวบ้านไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชุมชนจัดการปัญหาโดยกำหนดเป้าหมายส่วนรวมที่สูงกว่าเป็นตัวเชื่อมให้ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกันอย่างไร	2.7347	.8844	กลาง	2.5806	.8072	กลาง	2.6667	1.5545	กลาง	2.6726	1.0974	กลาง			
ผลรวมการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมกรรมการ																
จัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความ		ปัตตานี			นราธิวาส			ยะลา			ภาพรวม 3 จังหวัด					
ขัดแย้งในชุมชน		2.7680			.5345			กลาง			2.6587			.5707		
					ปาน			ปาน			ปาน			ปาน		

จากการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมจัดการปัญหาชุมชน และการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ศึกษากรณี ตำบลพร่อน จังหวัดยะลา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.7680) โดยสามารถอธิบายได้ว่าข้อ 17 เมื่อมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ชุมชนจะใช้วิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างไร มีค่าความคิดเห็นสูงสุด คือ ค่าเฉลี่ย 3.3265

ส่วนการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมจัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 2.6409 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 18 เกิดปัญหาคนทะเลาะกัน ชุมชนใช้คนกลางไกล่เกลี่ยอย่างไร จะอยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.1613

สำหรับการจัดการความรู้ด้านพฤติกรรมจัดการปัญหาชุมชนและการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ศึกษากรณี ตำบลทรายขาว จังหวัดปัตตานี ภาพรวมมีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 2.5131 โดยอธิบายว่าข้อ 17 เมื่อมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ชุมชนจะใช้วิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างไร มีค่าความคิดเห็นสูงสุด คือ ค่าเฉลี่ย 3.4545

ดังนั้น ผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชน เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชนทั้ง 3 ชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมมีค่าความคิดเห็นปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.6587) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อ 17 เมื่อมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ชุมชนจะใช้วิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างไร มีค่าความคิดเห็นสูงสุด ค่าเฉลี่ย 3.2389

2.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติกและครอบครัวเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

การศึกษาคำความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติกเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อดำเนินการแสวงหาความรู้ของชุมชน อันเป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในข้อ 2 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ โดยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ถูกคุมประพฤติกที่มารักษาตัวที่สำนักงานคุมประพฤติกในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติและครอบครัวเกี่ยวกับกลไก
กระบวนการยุติธรรมของรัฐ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2.2.5.1-1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n =59)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	19 (67.9)	15 (93.8)	11 (73.3)
หญิง	9 (32.1)	1 (6.2)	4 (26.7)
อายุ			
ตั้งแต่ 15 ปีลงมา	1 (3.6)	1 (6.3)	-
16 - 20 ปี	3 (10.0)	2 (12.5)	2 (13.3)
21 - 25 ปี	8 (28.6)	3 (18.8)	4 (46.7)
26 - 30 ปี	7 (25.0)	5 (31.3)	7 (26.7)
31 - 40 ปี	5 (17.9)	3 (18.8)	1 (6.7)
มากกว่า 40 ปี	4 (14.3)	2 (12.5)	1 (6.7)
ศาสนา			
อิสลาม	15 (53.6)	12 (75.0)	10 (66.7)
พุทธ	13 (46.4)	4 (25.0)	5 (33.3)
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1 (3.6)	2 (12.5)	-
ประถมศึกษา	4 (14.3)	6 (37.5)	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	11 (39.3)	3 (18.8)	4 (26.7)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10 (35.7)	3 (18.8)	7 (46.7)
ปวส/อนุปริญญาตรี	2 (7.1)	1 (6.3)	1 (6.7)
ปริญญาตรี	-	1 (6.3)	3 (20.7)
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ประสบการณ์ในการทำงาน			
ทำ	22 (78.6)	12 (75.0)	5 (33.3)
ไม่ทำ	8 (21.4)	4 (25.0)	10 (66.7)
ค่าใช้จ่ายส่วนตัวจากผู้ปกครองต่อเดือน			
น้อยกว่า 1,000 บาท/เดือน	3 (10.7)	4 (25.0)	1 (6.7)
1,000 - 1,500 บาท/เดือน	4 (14.3)	3 (18.8)	9 (60.7)
1,501 - 2,000 บาท/เดือน	2 (7.1)	1 (6.3)	1 (6.7)
มากกว่า 2,500 บาท/เดือน	19 (67.9)	8 (50.1)	4 (26.7)
การพักพิงอาศัยของผู้ถูกคุมประพฤติ			
อยู่กับพ่อและแม่	10 (35.7)	7 (33.33)	14 (93.4)
อยู่กับพ่อหรือแม่	3 (10.7)	2 (9.52)	1 (6.3)
อยู่กับญาติ หรือพี่น้อง	12 (42.3)	8 (38.1)	-
อยู่กับคนที่รู้จักในชุมชน	-	1 (4.76)	-
อยู่กับเพื่อนๆ	2 (7.1)	1 (4.76)	-
อยู่ตามลำพัง	1 (3.6)	2 (9.52)	-
ภูมิลำเนาในปัจจุบัน			
อ.เมือง	15 (53.57)	-	-
อ.รามัน	3 (10.71)	-	-
อ.บันนังสตา	2 (7.14)	-	-
อ.เบตง	2 (7.14)	-	-
อ.ยะหา	3 (10.71)	-	-
อ.กรงปินัง	1 (3.57)	-	-
อ.กาบัง	1 (3.57)	-	-
อื่นๆ	1 (3.57)	-	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ภูมิลำเนาในปัจจุบัน			
อ.เบตง	2 (7.14)	-	-
อ.ยะหา	3 (10.71)	-	-
อ.กรงปินัง	1 (3.57)	-	-
อ.กาบัง	1 (3.57)	-	-
อื่นๆ	1 (3.57)	-	-
อ.สุไหงปาดี	-	-	-
ค.ปูโตะ	-	1 (6.25)	-
ค.กาเว	-	1 (6.25)	-
ค.สุไหงปาดี	-	1 (6.25)	-
ค.โต๊ะเต็ง	-	1 (6.25)	-
อ.รีโอเสาะ	-	-	-
ค.เรียง	-	1 (6.25)	-
ค.รีโอเสาะ	-	1 (6.25)	-
ค.สุไหงโกลก อำเภอสุไหงโก-ลก	-	1 (6.25)	-
ค.บางนาค อ.เมือง	-	4 (25.0)	-
ค.กาเยาะมาตี อ.บาเจาะ	-	1 (6.25)	-
ค.ช้างเผือก อ.จะแนะ	-	1 (6.25)	-
ค.มะรือโบออก อ.เจาะไอร้อง	-	1 (6.25)	-
ค.เฉลิม อ.ระแงะ	-	1 (6.25)	-
ค.ตะปอเยาะ อ.ยี่งอ	-	1 (6.25)	-
บ้านทรายขาว	-	-	5 (33.33)
บ้านควนดงงา	-	-	1 (6.67)
บ้านลำหยัง	-	-	1 (6.67)
บ้านลำอาน	-	-	1 (6.67)
ไม่ระบุ	-	-	7 (46.66)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน			
แข่งกีฬาในชุมชน	14 (33.33)	8 (20.51)	13 (32.5)
งานพัฒนาที่สาธารณะของชุมชน	2 (4.76)	7 (17.95)	5 (12.5)
กิจกรรมทางศาสนา	14 (33.33)	7 (17.95)	6 (15.0)
กิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม	1 (2.38)	8 (20.51)	8 (20.0)
กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	4 (9.52)	3 (7.69)	5 (12.5)
กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	1 (2.38)	-	1 (2.5)
กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	4 (9.52)	4 (10.25)	2 (5.0)
กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองของรัฐ/ท้องถิ่น	2 (4.76)	1 (2.56)	-
กิจกรรมด้านการศึกษาในระบบและนอกระบบ	-	1 (2.56)	-
อื่นๆ	-	-	-
ประเภทของประสบการณ์ในชีวิต			
เป็นผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับงานของราชการ	3 (8.57)	5 (17.86)	7 (43.75)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุนงานราชการ	9 (25.71)	-	2 (12.5)
เป็นคู่กรณีปัญหาข้อขัดแย้งกับคนในชุมชน	3 (8.57)	2 (7.14)	2 (12.5)
เป็นผู้เคยกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด/สิ่งมอมเมา/อบายมุข	10 (28.57)	9 (32.14)	3 (18.75)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติด/สิ่งมอมเมา	2 (5.71)	5 (17.86)	1 (6.25)
มีญาติหรือคนในครอบครัวทำงานในหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม	3 (8.57)	2 (7.14)	1 (6.25)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิด	2 (5.71)	4 (14.29)	-
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุนการแก้ปัญหา ยาเสพติด	2 (5.71)	1 (3.57)	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ประเภทของประสบการณ์ในชีวิต			
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุนการ แก้ปัญหาอาชญากรรม	-	-	-
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานแก้ปัญหาความ ขัดแย้งหรือ โกล่เกลี่ย	1 (2.86)	-	-
อื่นๆ	-	-	-
ประสบการณ์ตรงจากปัญหาความยุติธรรมของสมาชิก ในครอบครัว			
เจ้าหน้าที่ของรัฐเลือกปฏิบัติในการขอรับบริการ หรือติดต่องาน	11 (30.56)	4 (20.0)	4 (19.04)
เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกเงินทอง สิ่งของหรือก้ำกัลด ตอบแทนการให้บริการ	2 (5.56)	1 (5.0)	-
เจ้าหน้าที่รัฐใช้กิริยาไม่สุภาพในการมาติดต่อขอรับ บริการ	8 (22.22)	3 (15.0)	2 (9.52)
เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจข่มขู่การมาขอรับบริการหรือ ติดต่องาน	-	-	-
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีมาตรฐาน	5 (13.88)	2 (10.0)	3 (14.29)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ยึดหลัก กฎหมาย	2 (5.56)	3 (15.0)	1 (4.76)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่ลั่นแกล้ง และ โยนความผิดให้	2 (5.56)	2 (10.0)	1 (4.76)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีความรู้ ความสามารถด้านกฎหมาย	1 (2.77)	-	5 (23.81)
การปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านยุติธรรมที่มี ขั้นตอนมาก ยากที่จะเข้าใจ	2 (5.56)	2 (10.0)	4 (19.04)
ปัญหาอยู่ห่างไกลจากชุมชน ยากที่จะติดต่อปรึกษา และเข้าถึงบริการของรัฐ	3 (8.33)	3 (15.0)	1 (4.76)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
วิธีการจัดการเมื่อประสบปัญหาเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานรัฐ			
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน	17 (54.84)	7 (25.93)	11 (47.82)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้บริหารท้องถิ่น/นักการเมืองท้องถิ่น	8 (25.81)	1 (3.70)	3 (13.04)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้นำศาสนา	1 (3.22)	5 (18.52)	4 (17.39)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่	2 (6.45)	3 (11.11)	-
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจในชุมชน	3 (9.68)	3 (11.11)	4 (17.39)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจในบ้านเมือง/จังหวัด	-	1 (3.7)	1 (4.37)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/บุคคลภายนอกประเทศที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาเรื่องนั้นๆ	-	-	-
อื่นๆ	-	7 (25.93)	-
วิธีการจัดการเมื่อประสบปัญหาเคยกระทำผิดกฎหมาย			
อยากให้คนในครอบครัวให้กำลังใจ และมีเวลาให้คำชี้แนะทางออกของชีวิตให้	13 (38.25)	15 (33.33)	9 (34.62)
อยากให้คนในชุมชนให้โอกาส ไม่รังเกียจคนที่เคยมีชีวิตที่ผิดพลาด	11 (32.35)	11 (24.44)	6 (23.08)
วิธีการจัดการเมื่อประสบปัญหาเคยกระทำผิดกฎหมาย			
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทาง หรือโอกาสให้มีชีวิตใหม่ เช่น ให้การศึกษา	2 (5.88)	6 (13.33)	1 (3.85)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
วิธีการจัดการเมื่อประสบปัญหาเคยกระทำผิดกฎหมาย			
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทาง หรือ โอกาสให้มีชีวิตใหม่ เช่น ให้งานทำ	3 (8.82)	7 (15.56)	8 (30.77)
อยากให้ผู้นำชุมชนช่วยจัดสภาพแวดล้อมที่เป็น พิษภัยสร้างปัญหาออกจากชุมชน	3 (8.82)	3 (6.67)	1 (3.85)
อยากให้มีหน่วยงานรัฐช่วยให้ไปอยู่ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อไม่ให้อยู่ในบรรยากาศเดิมกับเพื่อนเก่าๆ สังคม เดิม	2 (5.88)	2 (4.44)	1 (3.85)
อื่นๆ	-	1 (2.22)	-
สาเหตุหลักที่ทำให้ไปกระทำผิดกฎหมาย			
ผู้มีอิทธิพลในชุมชนบังคับให้กระทำผิด	-	1 (4.0)	9 (56.25)
เพื่อนชักชวนให้กระทำผิด	2 (6.9)	6 (24.0)	-
รุ่นพี่บังคับให้กระทำผิด	17 (58.62)	1 (4.0)	1 (6.25)
ถูกหลอกลวงให้กระทำผิด	1 (3.45)	2 (8.0)	-
มีบุคคลว่าจ้างให้กระทำผิด	4 (13.79)	1 (4.0)	-
อยากลองทำเอง	3 (10.34)	9 (36.0)	6 (37.5)
อื่นๆ	2 (6.9)	5 (20.0)	-
การต้องการความช่วยเหลือเมื่อกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน			
เดิม			
อยากได้ทุนไปเรียนหนังสือที่สูงขึ้น	-	4 (13.33)	8 (36.36)
อยากอยู่ในสภาพแวดล้อมในชุมชนใหม่สังคม ใหม่	-	6 (20.0)	-
อยากมีเงินทุนไปประกอบอาชีพอิสระ	9 (31.03)	12 (40.0)	8 (36.36)
อยากมีหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ มาให้คำแนะนำ ปรึกษาเป็นระยะๆ สม่ำเสมอ	10 (34.45)	7 (23.33)	6 (27.27)
อื่นๆ	10 (34.45)	1 (3.33)	-

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ลักษณะปัญหาในการดำเนินชีวิต			
ไม่มีงานทำ	2 (6.67)	3 (14.29)	9 (47.37)
ไม่มีผู้อุปการะหรือให้คำแนะนำ	-	2 (9.52)	-
เจ้าหน้าที่รัฐกดดันแก่ง	6 (20.0)	1 (4.76)	-
ครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายมาก	1 (3.33)	7 (33.33)	5 (26.32)
สุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว	2 (6.66)	1 (4.76)	2 (10.52)
ครอบครัวแตกแยก	17 (56.67)	2 (9.52)	3 (15.79)
อื่นๆ	2 (6.67)	5 (23.81)	-
ความรู้สึกในการดำเนินชีวิตของตนเอง			
รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง	3 (6.38)	3 (6.12)	9 (27.27)
รู้สึกสับสน วุ่นวาย	-	3 (6.12)	3 (9.1)
รู้สึกเศร้าใจในชีวิต	12 (25.53)	1 (2.04)	3 (9.1)
รู้สึกมีความหวัง		10	
	6 (12.77)	(20.41)	2 (6.1)
รู้สึกท้อทลายในชีวิต	6 (12.77)	1 (2.01)	1 (3.03)
รู้สึกหงุดหงิด	5 (10.64)	2 (4.08)	1 (3.03)
รู้สึกกดดัน	3 (6.38)	2 (4.08)	3 (9.1)
รู้สึกเครียด	3 (6.38)	3 (6.12)	4 (12.12)
รู้สึกสบายใจ		11	
	2 (4.26)	(22.45)	4 (12.12)
รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า มีพลัง		11	
	7 (14.89)	(22.45)	3 (9.1)
อื่นๆ	-	2 (4.08)	9 (27.27)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติดูเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐในพื้นที่จังหวัดยะลา

ความความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤติดูเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐในพื้นที่จังหวัดยะลาดังตารางตาราง 2.2.3.1-2

ตาราง 2.2.5.1-2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงมาตรฐานของผู้ถูกสุ่มประเพณีเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

ข้อ	ข้อความ	ยะดา			นราธิวาส			ปัตตานี		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
1.	รัฐบาลบังคับใช้กฎหมายไม่เด็ดขาด และไม่จริงจัง	4.5	.882	มาก	3.44	1.153	ปานกลาง	3.47	.915	ปานกลาง
2.	เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้กฎหมายแบบเลือกปฏิบัติ	4.61	.786	มากที่สุด	3.81	.981	มาก	3.27	.961	ปานกลาง
3.	เจ้าหน้าที่ของรัฐให้บริการไม่สุภาพหยอกลาย	4.43	.920	มาก	2.56	.814	ปานกลาง	3.00	.756	ปานกลาง
4.	เจ้าหน้าที่ของรัฐรับสินบนให้ผู้กระทำความผิดพ้นข้อหา	4.61	.786	มากที่สุด	2.38	.957	น้อย	3.07	.799	ปานกลาง
5.	เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ใช้กฎหมายมาอำนวยความสะดวกในตั้งคดีย่างเสมอภาค	4.07	1.016	มาก	3.00	.894	ปานกลาง	3.07	1.223	ปานกลาง
6.	เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจับกุมแบบเหมารวม	4.21	.995	มาก	3.13	1.088	ปานกลาง	3.07	.799	ปานกลาง
7.	เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีความรู้ชัดเจนไม่แม่นยำเปรียบเทียบปฏิบัติ	4.07	1.016	มาก	3.13	.855	ปานกลาง	3.13	.743	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี				
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
8.	เจ้าหน้าที่ของรัฐขอพบหาผลประโยชน์ ซ้ำเติมจากผู้กระทำผิด	4.18	.983	มาก	3.13	1.258	ปานกลาง	3.20	1.207	ปานกลาง
9.	เจ้าหน้าที่ของรัฐมักยึดข้อหากระทำผิด หลายๆ ข้อหา	4.46	.881	มาก	3.31	1.250	ปานกลาง	3.13	.915	ปานกลาง
10.	เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานแบบฉาบฉวยไม่ มุ่งผลสำเร็จจริงจัง	4.11	1.066	มาก	3.13	.885	ปานกลาง	3.00	1.512	ปานกลาง
11.	การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของ รัฐไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน	4.14	1.008	มาก	3.19	.750	ปานกลาง	3.33	.816	ปานกลาง
12.	เจ้าหน้าที่ของรัฐมักหาช่องโหว่จากการ ตีความของกฎหมายเพื่อปิดบัง ข้อผิดพลาดของตนเอง	4.54	.838	มากที่สุด	2.81	1.424	ปานกลาง	2.93	1.033	ปานกลาง
13.	เจ้าหน้าที่ของรัฐมักใช้ดุลยพินิจส่วนตัว ในการตัดสินใจหรือตีความข้อกฎหมายใน ประเด็นเนื้อหาสาระต่างๆ	4.43	.920	มาก	3.00	.894	ปานกลาง	2.87	.834	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		
		\bar{X}	SD	ระดับ	SD	\bar{X}	SD	ระดับ
14.	เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สร้างความมั่นใจในการคุ้มครองและดูแลชีวิตความปลอดภัยแก่คนในชุมชน	4.50	.882	มาก	1.025	3.38	.834	ปานกลาง
15.	กระบวนการพิจารณาและตัดสินคดีของศาลมีความยุ่งยาก ประชาชนเข้าใจได้ยาก	4.29	.976	มาก	.806	2.88	.737	ปานกลาง
16.	กระบวนการพิจารณาและตัดสินคดีของศาลมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงประชาชนเข้าถึงหรือขอรับบริการได้ยาก	4.46	.881	มาก	.806	2.88	.986	ปานกลาง
17.	กระบวนการดำเนินงานคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีช่องโหว่ที่ฝ่ายการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงพิจารณาและตัดสินคดีของศาล ประชาชนเข้าถึงหรือขอรับบริการได้ยาก	4.54	.838	มากที่สุด	.683	2.75	.976	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี				
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	SD		
18.	กระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการใช้กำลังบังคับผู้ที่กระทำผิดให้ยอมรับข้อหา	4.43	.920	มาก	3.31	1.014	ปานกลาง	3.20	.941	ปานกลาง
19.	กระบวนการพิจารณาและตัดสินคดีความมีขั้นตอนยาก ประชาชนเข้าใจได้ยาก	4.21	.957	มาก	3.19	.750	ปานกลาง	3.20	.561	ปานกลาง
20.	ระเบียบข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมชุมชน	4.04	.999	มาก	3.06	.680	ปานกลาง	3.07	.594	ปานกลาง
21.	เนื้อหาระเบียบข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ซับซ้อนหลากหลายมากขึ้น	4.21	.995	มาก	3.13	.957	ปานกลาง	3.20	.676	ปานกลาง
22.	คนในชุมชนไม่มีความรอบรู้ด้านกฎหมายจึงถูกหลอกลวงง่าย ๆ	4.25	.967	มาก	3.19	.981	ปานกลาง	2.67	.976	ปานกลาง
23.	คนในชุมชนไม่สนใจและไม่ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของพลเมือง	4.00	1.018	มาก	2.94	.772	ปานกลาง	2.87	.915	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี				
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	ระดับ		
24.	คนในชุมชนมักอ้างว่าไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานรัฐ	4.11	.994	มาก	3.00	.816	ปานกลาง	2.27	.884	น้อย
25.	คนในชุมชนกลัวผลกระทบด้านผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานรัฐ เช่น การแจ้งเบาะแสการร้าย	4.32	.945	มาก	3.13	.885	ปานกลาง	2.80	.775	ปานกลาง
26.	คนในชุมชนไม่มีความรอบรู้ว่าจะมีบทบาทมีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรม	4.29	.976	มาก	2.81	.834	ปานกลาง	2.87	.834	ปานกลาง
27.	คนในชุมชนไม่มีประสบการณ์ทำกิจกรรมด้านกระบวนการยุติธรรมของรัฐ	4.43	.920	มาก	3.31	.793	ปานกลาง	2.93	.704	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี				
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
28.	คนในชุมชนขาดโอกาสในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรม ของรัฐ	4.43	.920	มาก	3.25	.775	ปานกลาง	2.93	.704	ปานกลาง
29.	หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมไม่ ทำงานเป็นเอกภาพเดียวกัน	4.25	.967	มาก	3.00	.966	ปานกลาง	3.20	.676	ปานกลาง
30.	หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมไม่ ทำงานเชิงบูรณาการกับพื้นที่และชุมชน	4.39	.916	มาก	3.88	.885	มาก	3.13	.743	ปานกลาง
31.	หน่วยงานของรัฐด้านกระบวนการ ยุติธรรมขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก กับชุมชน	4.50	.882	มาก	2.88	.885	ปานกลาง	3.20	.862	ปานกลาง

ตาราง 2.2.5.1-2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี				
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	ระดับ		
32.	หน่วยงานของรัฐด้านกระบวนการยุติธรรมทำงานสนองนโยบายการเมืองมากกว่าการจัดการแก้ปัญหาของประชาชน	4.36	.951	มาก	3.31	.704	ปานกลาง	2.40	1.242	น้อย
ผลรวมผู้ถูกคุมประพฤติเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการยุติธรรมของรัฐ										
		4.32	.923	มาก	3.10	.913	ปานกลาง	3.06	0.879	ปานกลาง

จากการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ถูกคุมประพฤตินและครอบครัวมีค่าความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ จำแนกตามพื้นที่ และภาพรวม 3 พื้นที่ สรุปได้ว่ามีค่าระดับปานกลาง 2 จังหวัด คือจังหวัดนครราชสีมา และปัตตานี ส่วนจังหวัดยะลามีค่าความคิดเห็นระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ถูกคุมประพฤตินในชุมชนพร่อน จังหวัดยะลาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยภาพรวมมีค่าความเห็นมาก มีค่าเฉลี่ย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่า ทุกข้อคำถามก็มีค่าความเห็นมากเช่นกัน สำหรับ ความคิดเห็นในข้อ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้กฎหมายแบบเลือกปฏิบัติ และข้อ 4 เจ้าหน้าที่ของรัฐรับสินบนให้ผู้กระทำผิดพ้นข้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.61 จะมีค่าความเห็นมากที่สุด

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ถูกคุมประพฤตินผู้ถูกคุมในชุมชนพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยภาพรวมมีค่าปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ จะพบว่า ทุกข้อคำถามก็มีค่าความคิดเห็นปานกลางเช่นกัน โดยข้อความคิดเห็นที่มีค่าสูงคือข้อ 30 หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมไม่ทำงานเชิงบูรณาการกับพื้นที่และชุมชนมีค่าระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ถูกคุมประพฤติน ชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นในประเด็นกลไกกระบวนการยุติธรรมของรัฐ โดยภาพรวมมีค่าปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่า ทุกข้อมีค่าความเห็นปานกลางเช่นกัน คือข้อ 1 รัฐบังคับใช้กฎหมายไม่เด็ดขาด และไม่จริงจัง และข้อ 14 เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สร้างความมั่นใจในการคุ้มครองและดูแลชีวิตความปลอดภัยแก่คนในชุมชน จะมีค่าปานกลางเท่ากัน

3.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประเด็นการจัดทำกฎชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธีการจัดการปัญหาของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการความรู้ในกิจกรรมขั้นที่ 1 – 5 ได้แก่ การระบุนโยบายการจัดการความรู้ การพัฒนาความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการใช้ความรู้โดยทั้งนี้ การศึกษาด้านการพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้จะใช้กิจกรรมการประชุมปฏิบัติการและให้กลุ่มประชากรเป้าหมายมาร่วมประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวการจัดทำกฎกติกาหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบการทำงานของผู้นำและชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนของตนเองผลการศึกษาจะจำแนกออกเป็นพื้นที่ ดังนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมประชุม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดยะลาที่ร่วมประชุมปฏิบัติการระดมความคิดเห็นพบบว่ามีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 50 คน (n = 50)

ส่วนข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดปัตตานีที่เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการระดมความคิดเห็นพบบว่ามีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 43 คน (n = 43)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนราธิวาสที่เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการระดมความคิดเห็นพบบว่ามีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 36 คน (n = 36)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้

1) ประเด็นหัวเรื่อง การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ และทรัพยากรธรรมชาติ

ตาราง 2. 3.1-1 แสดงคำร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดข้อระเบียบ/ข้อบังคับ หรือข้อตกลงในการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทฯ เกี่ยวกับการมใช้ที่สาธารณะ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้คูกรณีแบ่งผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้ในรูปสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ ของรายได้ที่ได้รับ และนำเงินเข้ากองทุนชุมชนเพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือ พัฒนาพื้นที่ชุมชน	39 (30.7)	21 (20.0)	15 (16.0)	75 (23.0)
2.	ให้คูกรณีแบ่งผลตอบแทนจากการเข้าไปใช้จากการหารายได้ในรูปของค่าเช่าตามอัตราที่กำหนดไว้โดยคิดจากพื้นที่ที่เข้าไปทำกิจกรรม และนำเงินเข้ากองทุนชุมชนเพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือ พัฒนาพื้นที่ชุมชน	24 (18.9)	22 (21.0)	22 (23.4)	68 (20.9)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3.	ให้คู่มือออกแรงทำงานชดเชยการเข้าไปใช้ประโยชน์ในอัตราที่กำหนดไว้จากพื้นที่ที่เข้าไปทำกิจกรรม เพื่อชดเชยและฟื้นฟูการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้	22 (17.3)	17 (16.2)	13 (13.8)	52 (16.0)
4.	ให้คู่มือหาคนกลางที่เป็นตัวแทนของสองฝ่ายมาตกลงการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่โดยเน้นการยอมรับจากทุกฝ่าย	23 (18.1)	18 (17.1)	23 (24.5)	64 (19.6)
5.	ให้คู่มือหาผู้นำชุมชนมาตกลงการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องช่วยเหลือและรับผิดชอบร่วมกัน	19 (15.0)	27 (25.7)	21 (22.3)	67 (20.6)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนได้ในประเด็นข้อระเบียบหรือข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ สรุปได้ว่า ข้อ 1 ให้คู่มือแบ่งผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้ในรูปสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่ได้รับ และนำเงินเข้ากองทุนชุมชน เพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือพัฒนาพื้นที่ชุมชน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.7

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนได้ในประเด็นข้อระเบียบ ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ สรุปได้ว่า ข้อ 5 ให้คู่มือหาผู้นำชุมชนมาตกลงการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องช่วยเหลือและรับผิดชอบร่วมกัน มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 25.7

สำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนได้ในประเด็นข้อระเบียบ /ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ สรุปได้ว่า ข้อ 4 ให้คู่มือหาคนกลางที่เป็นตัวแทนของสองฝ่ายมาตกลงการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ โดยเน้นการยอมรับจากทุกฝ่าย มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.5

จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ 3 ตำบลโดยภาพรวมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนได้ในประเด็นการกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะและทรัพยากรธรรมชาติ ฯ พบว่า ข้อคำถาม 1 ให้ผู้กรณีแบ่งผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้ในรูปสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่ได้รับ และนำเงินเข้ากองทุนชุมชนเพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือพัฒนาพื้นที่ชุมชน มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 23

2) ประเด็นหัวเรื่อง ข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล

ตาราง 2.3.2-1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้กรรมการของชุมชนวางบทลงโทษฝ่ายที่กระทำผิดเรื่องการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่นๆ โดยจัดหาสิ่งของนั้นมาคืน	6 (4.0)	1 (0.8)	1 (1.0)	8 (2.1)
2.	ให้ผู้กรณีฝ่ายที่ทำผิดเรื่องการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่นจากการหารายได้คืนผลตอบแทนเป็นมูลค่าเงินแก่เจ้าของตามความจริง	31 (20.5)	20 (16.0)	18 (17.3)	69 (18.2)
3.	ให้ผู้กรณีฝ่ายที่ทำผิดการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่น ปันผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้ 50 เปอร์เซ็นต์ แก่ฝ่ายเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกต้อง	14 (9.3)	17 (13.6)	19 (18.3)	50 (13.2)
4.	ให้ผู้กรณีฝ่ายที่ทำผิดการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่น ทำงานแทนมูลค่าเงินที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นตามระยะเวลาที่กำหนด	24 (15.9)	13 (10.4)	12 (11.5)	49 (12.9)
5.	ให้ผู้กรณีหาตัวแทนของทั้งสองฝ่ายมาตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินว่าใครเป็นเจ้าของสิทธิ์ หรือเจ้าของทรัพย์สิน หรือเป็นผู้ครอบครอง	23 (15.2)	12 (9.6)	10 (9.6)	45 (11.8)

ตาราง 2.3.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
6.	ให้กรรมการของชุมชนกำหนดเงินค่าชดเชยความเสียหายหรือผลกระทบจากฝ่ายที่ทำผิด โดยกำหนดเป็นดอกเบี้ยร้อยละ 15 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากฝ่ายที่กระทำผิด เป็นการเพิ่มเติมต่างหากจากมูลค่าความเสียหายที่แท้จริง	12 (7.9)	22 (17.6)	17 (16.3)	51 (13.4)
7.	ให้กรรมการของชุมชนกำหนดค่าธรรมเนียมความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อทางอ้อมแก่ชุมชนส่วนรวม โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำผิด	11 (7.3)	12 (9.6)	11 (10.6)	34 (8.9)
8.	ให้กรรมการของชุมชนกำหนดค่าธรรมเนียมความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อทางอ้อมแก่ชุมชนส่วนรวม โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำผิด	-	16 (12.8)	9 (8.7)	44 (11.6)
9.	ให้กรรมการของชุมชนกำหนดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ แก่ฝ่ายที่ทำผิด โดยให้ทำงานชดเชยในชุมชนตามความสามารถของบุคคล สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของชุมชน	-	12 (9.6)	7 (6.7)	30 (7.9)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล สรุปได้ว่า ข้อ 6 ให้กรรมการของชุมชนกำหนดเงินค่าชดเชยความเสียหายหรือผลกระทบจากฝ่ายที่ทำผิดโดยกำหนดเป็นดอกเบี้ยร้อยละ 15 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากฝ่ายที่กระทำผิด เป็นการเพิ่มเติมต่างหากจากมูลค่าความเสียหายที่แท้จริง มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 17.6

ส่วนชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน/ทรัพย์สินของบุคคล สรุปได้ว่า ข้อ 6 หากการพิสูจน์ตรวจสอบกรณีกระทำผิดเรื่องการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่นๆ

ไม่ชัดเจน หรือใช้เวลานาน คู่กรณีต้องตกลงการมอบอำนาจการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทแก่กรรมการของชุมชน หรือผู้นำชุมชน โดยนำบทลงโทษให้เลือกรายข้อ 2 – 6 มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 17.6

สำหรับ ชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ/ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน/ทรัพย์สินของบุคคล สรุปได้ว่า ข้อ 3 ให้คู่กรณีฝ่ายที่ทำการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ปันผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการหารายได้ 50 % แก่ฝ่ายเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกต้อง มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 18.3

สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชน 3 ตำบลในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้โดยภาพรวม ให้ความคิดเห็นประเด็นข้อระเบียบ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน/ทรัพย์สินของบุคคล สรุปได้ว่า ข้อ 2 ให้คู่กรณีฝ่ายที่ทำการเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดิน และทรัพย์สินของบุคคลอื่นจากการหารายได้ คั้นผลตอบแทนเป็นมูลค่าเงินแก่เจ้าของตามความจริง มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 18.2

3. ประเด็นหัวเรื่องการกำหนดข้อระเบียบ ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรมในชุมชน

ตาราง 2.3.3- 1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดข้อระเบียบ /ข้อพิพาทการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรม ฯ

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ถ้าผู้ทำผิดเป็นเด็กให้ผู้ปกครองนำไปอบรม ตักเตือนกับผู้นำศาสนาอาทิตย์ละ 2 วันๆ ละ 2 ชม เป็นเวลา 1 เดือน	11 (9.6)	18 (17.0)	8 (9.1)	37 (12.0)
2.	ถ้าผู้ทำผิดเป็นเยาวชนให้ผู้นำชุมชนนำเยาวชน ไปอบรมจริยธรรมกับผู้นำศาสนาอาทิตย์ละ 2 วันๆ ละ 2 ชม และเสนอทำกิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์ในชุมชนอาทิตย์ละ ไม่น้อยกว่า 3 ชม. เป็นเวลา 1 เดือน	9 (7.9)	13 (12.3)	-	22 (7.1)

ตาราง 2.3.3- 1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3.	ถ้าผู้ทำผิดเป็นญาติหรือคนในครอบครัวของผู้เสียหายให้ผู้นำชุมชนเยียวยาครอบครัวผู้เสียหายโดยต้องชดเชยการทำงานให้ครอบครัววัน ละ 1 ชม และเสนอทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนอาทิตย์ละ ไม่น้อยกว่า 3 ชม. เป็นเวลา 1 เดือน	25 (21.9)	25 (23.6)	28 (31.8)	78 (25.3)
4.	ให้ครัวเรือนที่เข้าร่วมกลุ่มอาสาจัดสมาชิกในครอบครัวมาทำหน้าที่ลาดตระเวนโดยเฝ้าระวังภัยในชุมชนสัปดาห์ละ 2 วัน โดยแบ่งเป็นตามตารางเวรประจำ	18 (15.8)	15 (14.2)	18 (20.5)	51 (16.6)
5.	ครัวเรือนที่เข้าร่วมกลุ่มอาสา ให้จัดสรรเงินค่าใช้จ่ายแทนการจัดสมาชิกในครอบครัวมาทำหน้าที่เฝ้าระวังภัยในชุมชนตามอัตราที่กำหนดไว้	25 (21.9)	23 (21.7)	19 (21.6)	67 (21.8)
6.	ครัวเรือนที่เข้าร่วมกลุ่มอาสา ให้ชดเชยการทำงานสนับสนุนภารกิจการดูแลความปลอดภัยในชุมชน สัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 ชม.	26 (22.8)	12 (11.3)	15 (17.0)	53 (17.2)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นประเด็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรม สรุปได้ว่า ข้อ 6 ครัวเรือนที่เข้าร่วมกลุ่มอาสาให้ชดเชยการทำงานสนับสนุนภารกิจการดูแลความปลอดภัยในชุมชน สัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 ชม. มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.8

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นประเด็นการจัดการปัญหา ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรม สรุปได้ว่า ข้อ 3 ถ้าผู้ทำผิดเป็นญาติหรือคนในครอบครัวของผู้เสียหายให้ผู้นำชุมชนเยียวยาครอบครัวผู้เสียหาย โดยต้องชดเชยการ

ทำงานให้ครอบครัววันละ 1 ชม และเสนอทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนอาทิตย์ละไม่น้อยกว่า 3 ชม. เป็นเวลา 1 เดือน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.6

สำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดข้อระเบียบ ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาอาชญากรรมในชุมชน สรุปได้ว่า ข้อ 2 ถ้าผู้ทำผิดเป็นญาติหรือคนในครอบครัวของผู้เสียหายให้ผู้นำชุมชนเยียวยาครอบครัวผู้เสียหาย โดยต้องชดเชยการทำงานให้ครอบครัววันละ 1 ชม และเสนอทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนอาทิตย์ละไม่น้อยกว่า 3 ชม. เป็นเวลา 1 เดือน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.8

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชน 3 ตำบลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยภาพรวม ให้ความคิดเห็นประเด็นการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรมในชุมชน สรุปได้ว่า ข้อ 3 ถ้าผู้ทำผิดเป็นญาติหรือคนในครอบครัวของผู้เสียหายให้ผู้นำชุมชนเยียวยาครอบครัวผู้เสียหายโดยต้องชดเชยการทำงานให้ครอบครัววันละ 1 ชม และเสนอทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนอาทิตย์ละไม่น้อยกว่า 3 ชม. เป็นเวลา 1 เดือน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25

4) ประเด็นเรื่อง ชุมชนท่านควรกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ไปบุงกรุก / ทำความเสียหายแก่ผู้อื่นได้

ตาราง 2.3.4-1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ ข้อพิพาทสัตว์เลี้ยง ไปบุงกรุก / ทำความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ และภาพรวมของ 3 พื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้ผู้นำชุมชน หรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษฝ่ายที่สัตว์เลี้ยงกระทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ร่างกาย จิตใจ และสภาพ แวดล้อมของคู่อริ ตามอัตราที่กำหนด หรือตามที่ทั้งคู่ตกลงยอมความกัน และไม่ทำให้ชุมชนส่วนรวมได้รับผลกระทบ	20 (15.3)	1 (6.2)	9 (11.0)	36 (11.0)

ตาราง 2.3.4-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
2.	ให้คู่กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ และหรือ เข้าไปทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินร่างกายของฝ่ายที่เสียหาย ให้จ่ายเป็นเงินชดใช้ความเสียหายตามมูลค่าที่เป็นจริง	14 (10.7)	18 (15.9)	9 (11.0)	41 (12.6)
3.	ให้คู่กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ และสภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหาย ให้ชดใช้ด้วยวิธีการซ่อมแซมปรับปรุงสิ่งนั้นให้อยู่ในสภาพเดิมหรือตามที่ตกลงกัน	5 (3.8)	24 (21.2)	1 (1.2)	30 (9.2)
4.	ให้คู่กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหาย ให้ชดใช้ด้วยวิธีการอุทิศเวลา และแรงงานไปทำงานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มอบงานและกำกับติดตามงาน เป็นเวลาสะสมรวม 24 ชม.	38 (29.0)	28 (24.8)	27 (32.9)	93 (28.5)
5.	ถ้าไม่สามารถตกลงว่าใครเป็นผู้ทำผิด ให้คู่กรณีหาตัวแทนของทั้งสองฝ่ายมาตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินว่าใครเป็นผู้ผิด หรือ ผู้ถูก	30 (22.9)	21 (18.6)	15 (18.3)	66 (20.2)
6.	หากพิสูจน์ตรวจสอบไม่ชัดเจน หรือใช้เวลานาน ให้คู่กรณีต้องตกลงการมอบอำนาจการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทแก่กรรมการดังกล่าว โดยบทลงโทษให้เลือกจากกรอบข้อ 1 – 5	24 (18.3)	15 (13.3)	21 (25.6)	60 (18.4)

จากตารางข้างต้น กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นประเด็นการกำหนดข้อระเบียบ/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุกรุก ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น สรุปได้ว่า ข้อ 4 ให้คู่กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหาย ให้ชดใช้ด้วยวิธีการอุทิศเวลา และแรงงานไปทำงานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มอบงานและกำกับติดตามงาน เป็นเวลาสะสมรวม 24 ชม. มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.0

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นประเด็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุงกรุก ให้ความเสียหายแก่ผู้อื่นได้ สรุปได้ว่า ข้อ 4 ให้ผู้กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหายให้ชดใช้ด้วยวิธีการอุทิศเวลา และแรงงานไปทำงานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มอบงานและกำกับติดตามงาน เป็นเวลาสะสมรวม 24 ชม. มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 24.8

สำหรับ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นประเด็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุงกรุก ให้ความเสียหายแก่ผู้อื่น สรุปได้ว่า ข้อ 4 ให้ผู้กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหายให้ชดใช้ด้วยวิธีการอุทิศเวลา และแรงงานไปทำงานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มอบงานและกำกับติดตามงาน เป็นเวลาสะสมรวม 24 ชม. มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 32.9

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ 3 ตำบลโดยภาพรวม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดข้อระเบียบ ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุงกรุก/ ให้ความเสียหายแก่ผู้อื่น พบว่า ข้อ 4 ให้ผู้กรณีที่สัตว์เลี้ยงทำผิดที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่สภาพแวดล้อมของฝ่ายที่เสียหาย ให้ชดใช้ด้วยวิธีการอุทิศเวลา และแรงงานไปทำงานกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มอบงานและกำกับติดตามงาน เป็นเวลาสะสมรวม 24 ชม. มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 28.5

5) ประเด็นหัวข้อเรื่องกำหนดข้อระเบียบ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน

ตาราง 2.3.5-1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ ข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้ผู้นำชุมชน หรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษผู้กรณีที่กระทำผิดเรื่องการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน	22 (30.6)	15 (18.3)	10 (19.6)	47 (22.9)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
		(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
2.	ให้คู่กรณีหาตัวแทนของทั้งสองฝ่ายมาทำการแทนโดยร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงกับผู้นำชุมชนหรือกรรมการของชุมชน เพื่อตัดสินใจใครเป็นผู้สมควรได้รับสิทธิหรือฝ่ายที่ถูกต้อง	18 (25.0)	6 (7.3)	14 (27.5)	38 (18.5)
3.	ให้คู่กรณีที่ทำผิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านค้าขายและธุรกิจ คืนผลตอบแทนการเข้าไปใช้ประโยชน์การหารายได้ 50 % แก่ผู้ที่ถูกต้อง	10 (13.9)	17 (20.7)	4 (7.8)	31 (15.1)
4.	หากพิสูจน์ตรวจสอบไม่ชัดเจน หรือใช้เวลานาน ให้คู่กรณีต้องตกลงการมอบอำนาจการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทแก่กรรมการดังกล่าว โดยบทลงโทษให้เลือกจากกรอบข้อ 1 – 3	5 (6.9)	17 (20.7)	-	22 (10.7)
5.	ให้กรรมการ ของ ชุมชน กำหนดค่าธรรมเนียมชดใช้ความเสียหายของชุมชน โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ที่ทำให้ผิด	17 (23.6)	27 (32.9)	23 (45.1)	67 (32.7)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นข้อระเบียบข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน สรุปได้ว่า ข้อ 1 ให้ผู้นำชุมชน หรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษคู่กรณีที่กระทำผิดเรื่องการประกอบอาชีพทำมาหากิน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.6

จากตารางข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้ให้ความคิดเห็นประเด็นข้อระเบียบ/ข้อบังคับการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำมาหากิน สรุปได้ว่า ข้อ 5 ให้กรรมการ

ของชุมชนกำหนดค่าธรรมเนียมชดใช้ความเสียหายของชุมชน โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ที่ทำให้ผิด มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.9

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นประเด็นการกำหนดข้อระเบียบ ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำมาหากิน สรุปได้ว่า ข้อ 5 ให้กรรมการของชุมชนกำหนดค่าธรรมเนียมชดใช้ความเสียหายของชุมชน โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ที่ทำให้ผิด มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.1

สำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชุมชน 3 ตำบลใน 3 จังหวัดชายแดนใต้โดยภาพรวมให้ความคิดเห็นประเด็นการกำหนดข้อระเบียบข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำมาหากิน พบว่า ข้อ 5 ให้กรรมการของชุมชนกำหนดค่าธรรมเนียมชดใช้ความเสียหายของชุมชน โดยกำหนดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5 ของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ที่ทำให้ผิดมีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.7

6) ประเด็นหัวข้อเรื่อง การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับ หนี้สินภาคประชาชน

ตาราง 2.3.6-1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบ/ข้อพิพาทเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้ผู้นำชุมชน หรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษผู้กระทำผิดเรื่อง หนี้สินภาคประชาชน	24 (25.0)	12 (21.4)	24 (37.5)	60 (27.8)
2.	ให้ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับ หนี้สินภาคประชาชน เช่น คัดลอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินร้อยละ 15 ต่อปี ยอมฉีกสัญญาส่วนที่ผิดกฎหมายโดยปรับแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎหมาย	23 (24.0)	22 (39.3)	7 (10.9)	52 (24.1)
3.	หากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน เช่น เบี้ยวไม่ชำระเงินค่าหนี้สิน ให้ผู้นำชุมชนเรียกฝ่ายที่ผิดมาเจรจาผ่อนจ่ายเงินเป็นงวดๆ หรือตามที่ตกลงกันกับฝ่ายเจ้าหนี้	35 (36.5)	7 (12.5)	23 (35.9)	65 (30.1)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
4.	หากคู่กรณีที่ทำผิดเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน เช่น เบี้ยวไม่ชำระเงินค่างานนี้สิน ไม่มีความสามารถในการชำระเงินที่ก่อหนี้ได้นั้น ให้ผู้นำชุมชนเรียกฝ่ายที่ถูกมาเจรจาเพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการได้รับ หรือต้องการให้ทำแทนการชดใช้ด้วยการจ่ายเงินตามงวด หรือตามที่ตกลงกัน	14 (14.6)	15 (26.8)	10 (15.6)	39 (18.1)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความสำคัญเห็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน สรุปได้ว่าข้อ 3 หากคู่กรณีที่ทำผิดเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน เช่น เบี้ยวไม่ชำระเงินค่างานนี้สิน ให้ผู้นำชุมชนเรียกฝ่ายที่ผิดมาเจรจาท่อนจ่ายเงินเป็นงวดๆ หรือตามที่ตกลงกันกับฝ่ายเจ้าหนี้ มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.5

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความสำคัญเห็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน สรุปได้ว่า ข้อ 2 ให้คู่กรณีที่ทำผิดเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน เช่น คิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขอมลิกสัญญาส่วนที่ผิดกฎหมายโดยปรับแก้ให้ถูกต้องตามกฎหมาย มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3

สำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความสำคัญเห็นการจัดการปัญหา/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน สรุปได้ว่าข้อ 1 ให้ผู้นำชุมชนหรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษคู่กรณีที่กระทำผิดเรื่องหนี้สินภาคประชาชน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชน 3 ตำบลโดยภาพรวมให้ความสำคัญเห็นการจัดการปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน พบว่า ข้อ 3 หากคู่กรณีที่ทำผิดเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน เช่น เบี้ยวไม่ชำระเงินค่างานนี้สิน ให้ผู้นำชุมชนเรียกฝ่ายที่ผิดมาเจรจาท่อนจ่ายเงินเป็นงวดๆ หรือตามที่ตกลงกันกับฝ่ายเจ้าหนี้ มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.1

7) ประเด็นหัวเรื่อง การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อตกลงในการจัดการการอยู่ร่วมกัน กับ การกำหนดบทลงโทษปัญหายาเสพติดในชุมชน

ตาราง 2.3.7-1 แสดงคำร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของ ชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหายาเสพติดในชุมชน

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรง เป็นครั้งแรก ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องมาพบผู้นำศาสนาเพื่อรับการอบรมและว่ากล่าวตักเตือน และให้เสียสละเวลาส่วนตัวไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชุมชน ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง	8 (7.7)	19 (19.0)	-	27 (9.5)
2.	หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรง มากกว่าหนึ่งครั้ง ให้ผู้นำชุมชนเชิญกรรมการของชุมชน และให้ผู้ปกครองชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 5,000 บาท และให้ผู้ปกครองมาร่วมประชุมกำหนดโทษผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งให้ผู้เสพยาเสพติดและผู้ปกครองมาพบผู้นำศาสนาเพื่อรับการอบรมและว่ากล่าวตักเตือน	20 (19.2)	20 (20.0)	24 (30.0)	64 (22.5)
3.	หากผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าหนึ่งครั้ง ไม่ปฏิบัติ หรือฝ่าฝืน ตามข้อ 2 ให้ผู้นำชุมชนร่วมกับกรรมการของชุมชน ส่งตัวให้เจ้าหน้าที่รัฐให้ดำเนินการตามขั้นตอนและข้อเท็จจริงของกฎหมายต่อไป	21 (20.2)	26 (26.0)	6 (7.5)	53 (18.7)
4.	หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดชนิดที่ไม่ร้ายแรงเข้าข่ายผิดกฎหมาย ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้ค้ายาเสพติดมาพบผู้นำศาสนา เพื่อให้การอบรมและว่ากล่าวตักเตือนทุกวัน เป็นเวลา 30 วัน และให้ไปทำงานช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเป็นเวลา 30 วัน	27 (26.0)	16 (16.0)	26 (32.5)	69 (24.3)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
5.	หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดชนิดผิดกฎหมาย ให้ผู้นำชุมชนนำตัวผู้ค้ายาเสพติดส่งเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิจารณาลงโทษตามขั้นตอนและข้อเท็จจริงของกฎหมาย	28 (26.9)	19 (19.0)	24 (30.0)	71 (25.0)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความสำคัญเห็นการจัดทำกฎหมายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ในประเด็นการกำหนดข้อระเบียบข้อตกลงในการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหาเสพติดในชุมชน สรุปได้ว่า ข้อคำถาม 5 หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดชนิดผิดกฎหมาย ให้ผู้นำชุมชนนำตัวผู้ค้ายาเสพติดส่งเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิจารณาลงโทษตามขั้นตอนและข้อเท็จจริงของกฎหมาย มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.9

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความสำคัญเห็นการกำหนดข้อระเบียบการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหาเสพติดในชุมชน สรุปได้ว่าข้อ 3 หากผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าหนึ่งครั้ง ไม่ปฏิบัติ หรือฝ่าฝืน ตามข้อ 2 ให้ผู้นำชุมชนร่วมกับกรรมการของชุมชน ส่งตัวให้เจ้าหน้าที่รัฐให้ดำเนินการตามขั้นตอนและข้อเท็จจริงของกฎหมายต่อไป มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 26.0

สำหรับ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหาเสพติดในชุมชน สรุปได้ว่า ข้อ 4 หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดชนิดที่ไม่ร้ายแรงเข้าข่ายผิดกฎหมาย ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้ค้ายาเสพติดมาพบผู้นำศาสนา เพื่อให้การอบรมและว่ากล่าวตักเตือนทุกวัน เป็นเวลา 30 วัน และให้ไปทำงานช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเป็นเวลา 30 วัน มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.5

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ 3 ตำบลโดยภาพรวม ให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับการกำหนดบทลงโทษปัญหาเสพติดในชุมชน พบว่า ข้อ 5 หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดชนิดผิดกฎหมาย ให้ผู้นำชุมชนนำตัว

ผู้ค้ายาเสพติดส่งเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิจารณาลงโทษตามขั้นตอนและข้อเท็จจริงของกฎหมาย มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25

8. ประเด็นหัวข้อเรื่อง การกำหนดข้อระเบียบการจัดการกับผู้ที่เคยกระทำความผิด และ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ

ตาราง 2.3.8-1 แสดงค่าร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อระเบียบการจัดการปัญหากับผู้ที่เคยกระทำความผิดและ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	ให้ผู้นำชุมชนจัดหาพี่เลี้ยงที่เป็นญาติ หรือคนรู้จักที่มีความสามารถ หรือคุณสมบัติในการให้คำปรึกษา และ/หรือช่วยเหลือด้านอาชีพแก่ผู้เคยกระทำความผิดและ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ	-	24 (21.1)	-	24 (8.5)
2.	ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้เคยกระทำความผิดและ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติมากำหนดวิธีปฏิบัติตัวในชุมชนโดยกำหนดตารางเวลาการมาพบปะปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรับช่วยเหลือสนับสนุน ความต้องการ และปัญหาเดือดร้อน ฯลฯ	15 (20.3)	22 (19.3)	27 (28.4)	64 (22.6)
3.	ให้ผู้นำชุมชนรวมกลุ่มคนที่ผู้เคยกระทำความผิดและ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ และให้โอกาสจัดทำ หรือประสานหน่วยงานจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเสริมสร้างรายได้ และ เพิ่มความรู้ให้คนกลุ่มเหล่านี้	13 (17.6)	22 (19.3)	15 (15.8)	50 (17.7)
4.	ให้ผู้นำชุมชนจัดตั้งกลุ่มคนที่ผู้เคยกระทำความผิดและ พันโทหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ และจัดทำ หรือประสานหน่วยงานจัดทำโครงการหรือกิจกรรมสร้างความผูกพันกับชุมชนและกลุ่มเฝ้าระวังพฤติกรรมให้ถูกต้องตามหลักศาสนา	23 (31.1)	17 (14.9)	15 (15.8)	55 (19.4)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
5.	ให้ผู้นำชุมชนประสานหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรภายนอกชุมชนเพื่อจัดหางานหรือให้การช่วยเหลือแก่ผู้เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ	25 (20.3)	13 (11.4)	19 (20.0)	47 (16.6)
6.	ให้ผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมยกย่อง ขอบคุณกับบุคคลหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโครงการ / ให้โอกาส หรือช่วยเหลือแก่กลุ่มคนที่เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ	8 (10.8)	16 (14.0)	19 (20.0)	43 (15.2)

จากตารางข้างต้น กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ในประเด็นการกำหนดข้อระเบียบการจัดการกับผู้ที่เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ สรุปได้ว่า ข้อคำถาม 4 ให้ผู้นำชุมชนจัดตั้งกลุ่มคนที่ผู้เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ และจัดทำ หรือประสานหน่วยงานจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมสร้างความผูกพันกับชุมชนและกลมเกลียว พฤติกรรมให้ถูกต้องตามหลักศาสนา มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 31.1 ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ในประเด็นการกำหนดข้อระเบียบการจัดการกับผู้ที่เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ สรุปได้ว่า ข้อคำถาม 1 ให้ผู้นำชุมชนจัดหาพี่เลี้ยงที่เป็นญาติหรือคนรู้จักที่มีความสามารถหรือคุณสมบัติในการให้คำปรึกษา และหรือช่วยเหลือด้านอาชีพแก่ผู้เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 21.1 ตามลำดับ

สำหรับ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้ ในประเด็นการกำหนดข้อระเบียบการจัดการกับผู้ที่เคยกระทำความผิดและพ้นโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ สรุปได้ว่า ข้อคำถาม 2 ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้เคยกระทำ

ความคิดและพันธโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติที่กำหนดวิธีปฏิบัติตัวในชุมชน โดยกำหนดตารางเวลาการมาพบปะปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรับช่วยเหลือสนับสนุนความต้องการ และปัญหาเดือดร้อน ฯลฯ มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.4

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ 3 ตำบลโดยภาพรวม ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำกฎชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนใต้คือประเด็นการจัดการปัญหากับผู้ที่เกี่ยวข้องกระทำความคิดและพันธโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติ พบว่า ข้อคำถาม 2 ให้ผู้นำชุมชนเรียกผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกระทำความคิดและพันธโทษหรืออยู่ในการควบคุมความประพฤติที่กำหนดวิธีปฏิบัติตัวในชุมชน โดยกำหนดตารางเวลาการมาพบปะปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรับช่วยเหลือสนับสนุน ความต้องการ และปัญหาเดือดร้อน ฯลฯ มีค่ามากที่สุด ร้อยละ 22.6 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนภายใต้

ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชนในการจัดการแก้ปัญหา
ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนภายใต้ ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 2.3.2 -1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
3	ให้ผู้นำชุมชนดูแลและให้คำแนะนำการแก้ไขพื้นที่ฟูและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้เคยกระทำ	3.1296	.8697	ปาน	3.2581	.72882	ปาน	3.2400	.89351	ปาน	3.2222	.82559	ปาน
4	ให้ผู้นำชุมชนช่วยแนะนำการแก้ปัญหาเบื้องต้นแก่คนในชุมชนที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ	3.1111	.8614	ปาน	3.2258	.71692	ปาน	3.1000	.95298	ปาน	3.2370	.80305	ปาน
5	ให้ผู้นำชุมชนใช้วิธีการเจรจาต่อรองจากการลดข้อพิพาท	3.2593	.7316	ปาน	3.2903	.58842	ปาน	3.3400	.89466	ปาน	3.6593	3.57471	สูง
	ความขัดแย้งในชุมชน												

ตาราง 2.3.2 -1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
6	ให้ผู้นำชุมชนดูแลผู้ได้รับความเสียหายและผลกระทบจากอาชญากรรมหรือสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้	3.0926	.8527	ปาน	3.0323	.91228	ปาน	3.2600	.89921	กลาง	3.2148	.84098	กลาง
7	กระตุ้นให้คนในชุมชนรับผิดชอบช่วยเหลือแนะนำคนที่กระทำความผิดแล้วกลับมาอยู่ในชุมชน	3.2222	.7181	ปาน	3.1613	.63754	ปาน	3.3200	.76772	กลาง	3.3926	.70283	กลาง
8	ชักชวนคนในชุมชนรับอาสาทำกิจกรรมบริหารสังคมคนที่กระทำความผิดแล้วกลับมาอยู่ในชุมชน	3.0741	.6964	ปาน	3.1935	.60107	ปาน	3.3400	.65807	กลาง	3.2444	.72757	กลาง

ตาราง 2.3.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
9	กระตุ้นคนในชุมชนให้แจ้งข่าวเบาะแสและให้ความร่วมมือในด้านการค้าเงินคืดความและการกระทำคามผิดกฎหมายในชุมชน	3.0926	.7835	ปานกลาง	3.2903	.69251	ปานกลาง	3.1200	.79898	ปานกลาง	3.2370	.78424	ปานกลาง
10	คัดสรรคนที่มีจิตอาสาช่วยดูแลและป้องกันปัญหาอาชญากรรมในชุมชน	2.9074	.8072	ปานกลาง	3.2258	.76200	ปานกลาง	3.3800	.77959	ปานกลาง	3.0815	.80160	ปานกลาง
11	ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลและวิธีแก้ปัญหาระหว่างชุมชน	3.1111	.8165	ปานกลาง	3.2258	.66881	ปานกลาง	3.3000	.83910	ปานกลาง	3.1852	.80284	ปานกลาง

ตาราง 2.3.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
12	ประสานกลุ่มองค์กรชุมชนประเภทเดียวกันร่วมมือหาวิธีแก้ปัญหาชุมชน	3.2963	.7679	กลาง	3.2903	.52874	กลาง	3.3800	.77959	กลาง	3.2815	.72946	กลาง
13	ต้องปรับสภาพแวดล้อมใหม่เพื่อป้องกันปัญหาเสพติดและอาชญากรรมในชุมชน	2.9630	.7514	กลาง	3.1613	.68784	กลาง	4.3200	5.78330	สูง	3.0815	.74365	กลาง
14	สนับสนุนกลุ่มคนในชุมชนเป็นเครือข่ายจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.0370	.7258	กลาง	3.3548	.66073	กลาง	3.4600	.73429	กลาง	3.1481	.79662	กลาง
15	ต้องสร้างบรรยากาศเอื้ออาทรและดูแลกันภายในชุมชนให้มี	3.4815	.5743	สูง	3.5161	.62562	สูง	3.7200	.60744	สูง	3.4222	.69612	กลาง

ตาราง 2.3.2 -1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
16	ชุมชนสามารถออกกฎระเบียบมาใช้ควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างมีหลักเกณฑ์	3.1481	.5287	กลาง	3.2581	.85509	กลาง	3.4600	.78792	กลาง	3.1778	.73166	กลาง
17	ชุมชนสามารถบังคับใช้กฎระเบียบควบคุมยังคนในชุมชนไม่ให้กระทำผิดอีก	2.9444	.6845	กลาง	3.1935	.87252	กลาง	3.3600	.82709	กลาง	3.0074	.85951	กลาง
18	จัดตั้งและดำเนินการเป็นศูนย์ประสานชุมชนทำงานแก้ปัญหา ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในชุมชน	3.1481	.7112	กลาง	3.0000	.85635	กลาง	3.1800	.80026	กลาง	3.0741	.85195	กลาง
19	จัดตั้งกลุ่มคนรับผิดชอบและแบ่งหน้าที่เป็นทีมในการแก้ปัญหาต่างๆตามความเหมาะสม	3.1481	.7868	กลาง	3.0968	.83086	กลาง	3.2400	.87037	กลาง	3.1778	.84524	กลาง

ตาราง 2.3.2 -1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา			นราธิวาส			ปัตตานี			ภาพรวม 3 จังหวัด		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
20	สนับสนุนวิธีการตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังปัญหาการกระทำคามผิดในชุมชน	3.2222	.9042	ปาน	3.0968	.83086	ปาน	3.2600	.80331	ปาน	3.1926	.88517	ปาน
21	ตั้งกลุ่มมวลชนต่อต้านยาเสพติด												
	อาชญากรรมหรือปัญหาความขัดแย้งในชุมชน	3.0741	.8870	ปาน	3.1613	.86011	ปาน	3.1600	.76559	ปาน	3.0815	.88984	ปาน
22	วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการแก้ปัญหาปัจจัยที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดของคนในชุมชน	3.0370	.8459	ปาน	2.9677	.87498	ปาน	3.1400	.92604	ปาน	3.0963	.86278	ปาน
23	ค้นหาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับมาตรการดูแลชีวิตและทรัพย์สิน	3.2778	.8559	ปาน	3.2258	.56034	ปาน	3.3000	.83910	ปาน	2.2983	1.39894	น้อย

ตาราง 2.3.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
24	มอบอำนาจผู้อาวุโสให้ช่วยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งต่างๆ ในชุมชน โดยมีบทลงโทษทางสังคมที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับกันได้	3.0185	.7135	ปานกลาง	3.3548	.55066	ปานกลาง	3.1600	.84177	ปานกลาง	3.1300	.67843	ปานกลาง
25	วางแนวทางการสงเคราะห์และช่วยเหลือเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย โครงการ หรือการกระทำของรัฐ	3.0185	.7645	ปานกลาง	3.0645	.81386	ปานกลาง	2.9600	1.00934	ปานกลาง	3.1370	.73640	ปานกลาง
26	จัดทำคู่มือแนะนำอาชีพและการใช้ชีวิตในชุมชนของผู้กระทำความผิด กลับคืนชุมชนเพื่อการปรับตัวในชุมชน	2.9630	.8894	ปานกลาง	3.0000	.93095	ปานกลาง	3.0400	.98892	ปานกลาง	2.9765	.89942	ปานกลาง

ตาราง 2.3.2-1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะดา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด					
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ			
27	ชักชวนให้ชุมชนทำสัญญาหรือ สัตยาบันกับคนที่กระทำความผิดใน ชุมชนให้จัดสรรเวลาทำงาน บริการสังคม	2.9815	.8124	กลาง	2.9677	.75206	กลาง	3.2600	.92162	กลาง	2.9765	.78644	กลาง
28	จัดกิจกรรมพบปะสนทนา ประสบการณ์การแก้ปัญหาของ คนในชุมชน	3.2222	.9248	กลาง	2.9355	.85383	กลาง	3.2200	.91003	กลาง	3.1176	.90517	กลาง
29	จัดทำใบความรู้บทเรียน ประสบการณ์คัดลอกปัญหาของ ชุมชนอย่างต่างๆ	3.2037	.9189	กลาง	3.0323	.79515	กลาง	3.0400	.92494	กลาง	3.1412	.87495	กลาง

ตาราง 2.3.2 -1 ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ยะลา		นราธิวาส		ปัตตานี		ภาพรวม 3 จังหวัด	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
30	สรุปบทเรียนประสบการณ์จัดการ								
	ปัญหาต่างๆของชุมชนอย่างเป็น								
	ระบบ	3.3148	.7727	2.9355	.85383	3.2400	.87037	3.1765	.81907
	การพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไก								
	ชุมชน	3.1321	.4558	3.1677	.53378	3.3100	.62916	3.1623	.55278

จากตารางข้างต้น ชุมชนพร่อน จังหวัดยะลา มีการพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนภายใต้ มีความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.1321 โดยสามารถอธิบายได้ว่า ข้อคำถามที่มีค่ามากอันดับ 1 คือ ข้อ 15 ต้องสร้างบรรยากาศเอื้ออาทรและดูแลกันภายในชุมชนให้มีความสงบสุขเรียบร้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.4815)

ส่วนชุมชนพร่อน จังหวัดนราธิวาส มีการพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชน มีค่าความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย = 3.1677 โดยสามารถอธิบายได้ว่า ข้อคำถามที่มีค่ามากอันดับ 1 คือ ข้อ 15 ต้องสร้างบรรยากาศเอื้ออาทรและดูแลกันภายในชุมชนให้มีความสงบสุขเรียบร้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.5161)

สำหรับชุมชนทรายขาว จังหวัดปัตตานี มีการพัฒนารูปแบบและช่องทางกลไกชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ชายแดนภายใต้ มีค่าความคิดเห็นปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.3100) โดยสามารถอธิบายได้ว่า ข้อคำถามที่มีค่ามากอันดับ 1 คือ ข้อ 13 ต้องปรับสภาพแวดล้อมใหม่เพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมและอาชญากรรมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.3200)

4. ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

1) ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2.4.1-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=176)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	49 (69.0)	39 (56.5)	23 (63.9)
หญิง	22 (31.0)	29 (42.0)	13 (36.1)
ไม่ระบุ	-	-	1 (1.4)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
อายุ			
ตั้งแต่ 15 ปีลงมา	2 (2.8)	-	4 (11.1)
ตั้งแต่ 16-20 ปี	4 (5.6)	1 (1.4)	3 (8.3)
ตั้งแต่ 21-25 ปี	4 (5.6)	4 (5.8)	2 (5.6)
ตั้งแต่ 26-30 ปี	8 (11.3)	11 (15.9)	4 (11.1)
ตั้งแต่ 31-40ปี	21 (36.6)	21 (30.4)	12 (33.4)
มากกว่า 30 ปี ขึ้นไป	27 (38.0)	31 (44.9)	11 (30.6)
ไม่ระบุ		1 (1.4)	
ศาสนา			
อิสลาม	71 (100.0)	-	33 (91.7)
พุทธ	-	67 (97.1)	2 (5.6)
อื่นๆ	-	1 (1.4)	1 (2.8)
ไม่ระบุ	-	1 (1.4)	-
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1 (1.4)	-	1 (2.8)
ประถมศึกษา	8 (11.3)	22 (31.9)	7 (19.4)
มัธยมศึกษาตอนต้น	16 (22.5)	11 (15.9)	13 (36.1)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	29 (40.0)	16 (23.2)	6 (16.7)
ปวส./อนุปริญญา	10 (14.1)	16 (23.2)	4 (11.1)
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	7 (9.9)	2 (2.9)	5 (13.9)
ไม่ระบุ	-	2 (2.9)	-
ท่านมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรม			
อะไรบ้างในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)			
แข่งกีฬาในชุมชน	33 (10.4)	48 (18.2)	22 (16.7)
งานพัฒนาที่สาธารณะของชุมชน	57 (18.0)	29 (11.0)	17 (12.9)
กิจกรรมทางศาสนา	55 (17.4)	58 (22.0)	27 (20.5)

ตาราง 2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
กิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม	47 (14.9)	58 (22.0)	22 (16.7)
กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	26 (8.2)	21 (8.0)	13 (9.8)
กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	21 (6.6)	15 (5.7)	7 (5.3)
กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	32 (10.1)	23 (8.7)	8 (6.1)
ท่านมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรม			
อะไรบ้างในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
แข่งกีฬาในชุมชน	33 (10.4)	48 (18.2)	22 (16.7)
งานพัฒนาที่สาธารณะของชุมชน	57 (18.0)	29 (11.0)	17 (12.9)
กิจกรรมทางศาสนา	55 (17.4)	58 (22.0)	27 (20.5)
กิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรม	47 (14.9)	58 (22.0)	22 (16.7)
กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	26 (8.2)	21 (8.0)	13 (9.8)
กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	21 (6.6)	15 (5.7)	7 (5.3)
กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	32 (10.1)	23 (8.7)	8 (6.1)
กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองรัฐ/ท้องถิ่น	29 (9.2)	3 (1.1)	9 (6.8)
กิจกรรมด้านการศึกษาในระบบและนอกระบบ	16 (5.1)	9 (3.4)	7 (5.3)
ท่านเคยมีประสบการณ์ในชีวิตเช่นใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
เป็นผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับงานของราชการ	59 (35.5)	32 (19.5)	15 (25.4)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายสนับสนุนงานราชการ	52 (31.3)	22 (13.4)	10 (16.9)
เป็นคู่กรณีปัญหาข้อขัดแย้งกับคนในชุมชน	1 (0.6)	7 (4.3)	-
เป็นผู้เคยกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด/สิ่งมอมเมา/อบายมุข	-	2 (1.2)	1 (1.7)
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดสิ่งมอมเมา	-	7 (4.3)	3 (5.1)

ตาราง 2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา จำนวน (ร้อยละ)	นราธิวาส จำนวน (ร้อยละ)	ปัตตานี จำนวน (ร้อยละ)
มีญาติหรือคนในครอบครัวทำงานในหน่วยงาน ด้านกระบวนการยุติธรรม	8 (4.8)	6 (3.7)	4 (6.8)
ท่านเคยมีประสบการณ์ในชีวิตเช่นใด (ตอบได้มาก กว่า 1 ข้อ)			
มีญาติหรือคนในครอบครัวมีประวัติเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิด	1 (0.6)	4 (2.4)	-
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุน การแก้ปัญหาอาชญากรรม	11 (6.6)	11 (6.7)	11 (18.6)
เป็นอาสาสมัครหรือเครือข่ายทำงานสนับสนุน การแก้ปัญหาอาชญากรรม	8 (4.8)	25 (15.5)	3 (5.1)
เป็นอาสาสมัครเครือข่ายทำงานแก้ปัญหาคความ ขัดแย้ง หรือใกล้เคียง	22 (13.3)	24 (14.6)	3 (5.1)
อื่นๆ	4 (2.4)	24 (14.6)	9 (15.3)
ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวมีประสบการณ์ตรง จากปัญหาความยุติธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
เจ้าหน้าที่ของรัฐเลือกปฏิบัติในการขอรับบริการ หรือติดต่องาน	32 (23.2)	23 (11.6)	11 (16.2)
เจ้าหน้าที่รัฐเรียกเงินทอง สิ่งของหรือก้ำกั้นตอบ แทนการให้บริการ	5 (3.6)	9 (4.5)	6 (8.8)
เจ้าหน้าที่รัฐใช้กิริยาไม่สุภาพในการมาติดต่อ ขอรับ บริการ	13 (9.4)	28 (14.1)	9 (13.2)
เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจข่มขู่การมาขอรับบริการ หรือติดต่องาน	1 (0.7)	10 (5.1)	1 (1.5)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีมาตรฐาน	20 (14.5)	25 (12.6)	10 (14.7)

ตาราง 2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ยึดหลัก กฎหมาย	6 (4.3)	15 (7.6)	7 (10.3)
ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวมีประสบการณ์ตรงจาก ปัญหาความยุติธรรมอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่กั้นแก่ง และโยน ความผิดให้	-	5 (2.5)	1 (1.5)
การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีความรู้ ความสามารถด้านกฎหมาย	2 (1.4)	19 (9.6)	3 (4.4)
การปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านยุติธรรมที่มี ขั้นตอนมากยากที่จะเข้าใจ	30 (21.7)	35 (17.7)	6 (8.8)
ปัญหาอยู่ห่างไกลจากชุมชนยากที่จะติดต่อ ปรึกษาและ เข้าถึงบริการของรัฐ	17 (12.3)	19 (9.6)	6 (8.8)
อื่นๆ (ขอจากหน่วยงานของรัฐขอให้บริการ ประชาชนอย่างเป็นธรรม)	12 (8.7)	10 (5.1)	8 (11.8)
หากท่านประสบปัญหาเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ หน่วยงานรัฐท่านมีวิธีจัดการหรือไว้ใจใครให้ช่วยทำ อะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	70 (31.7)	-	27 (28.7)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจาก ผู้บริหารท้องถิ่น/ นักการเมือง	46 (20.8)	43 (22.9)	18 (19.1)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้นำศาสนา	38 (16.2)	23 (12.2)	19 (20.2)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจาก ข้าราชการชั้น ผู้ใหญ่	16 (7.2)	23 (12.2)	8 (8.5)
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มี อำนาจในชุมชน	39 (17.6)	31 (16.5)	13 (13.8)

ตาราง 2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
หากท่านประสบปัญหาเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ หน่วยงานรัฐท่านมีวิธีจัดการหรือไว้ใจใครให้ช่วยทำ อะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือจากผู้มี อำนาจใน บ้านเมือง/จังหวัด	11 (5.0)	14 (7.4)	6 (6.4)
อื่นๆ (เข้าไม่ถึง ขอให้รัฐช่วยเหลือในด้านของ ศาสนาอิสลามให้มากๆ อยากให้หน่วยงานของ รัฐมาฝึกอาชีพให้)	1 (0.5)	-	3 (3.2)
หากคนในชุมชนประสบปัญหาเคยกระทำผิด กฎหมาย ท่านคาดหวังให้ใครมาช่วยเหลืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
อยากให้คนในครอบครัวให้กำลังใจ และมีเวลา ให้คำชี้แนะหาทางออกของชีวิตให้	60 (26.5)	48 (22.9)	28 (24.8)
อยากให้คนในชุมชนให้โอกาส ไม่รังเกียจคนที่ เคยมีชีวิตที่ผิดพลาด	60 (26.5)	40 (19.0)	26 (23.0)
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทางหรือ โอกาสให้มีชีวิตใหม่ เช่น ให้การศึกษา	46 (20.4)	31 (14.8)	17 (15.0)
อยากให้หน่วยงานในชุมชนหาช่องทางหรือ โอกาสให้มีชีวิตใหม่ เช่น หางานให้ทำ	33 (14.6)	41 (19.5)	20 (17.7)
อยากให้ผู้นำชุมชนช่วยจัดสภาพแวดล้อม ที่เป็นพิษภัย สร้างปัญหาออกจากชุมชน	25 (11.1)	28 (13.3)	15 (13.3)
อยากให้มึหน่วยงานรัฐช่วยให้ไปอยู่ในพื้นที่ อื่นๆ เพื่อไม่ให้อยู่ในบรรยากาศเดิมกับเพื่อนเก่า สังคมเดิม	2 (0.9)	21 (10.0)	6 (5.3)
อื่นๆ	-	-	1 (0.9)

ตาราง 2.4.1-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ที่อยู่อาศัย			
- หมูบ้าน			
จাহันัน	11 (15.5)	-	-
ท่าวัง	12 (16.9)	-	-
ควน	12 (16.9)	-	-
ตาสา	12 (16.9)	-	-
คูซง	12 (16.9)	-	-
พร่อน	12 (16.9)	-	-
โคกไผ่	-	14 (20.3)	-
โคกมะม่วง	-	14 (20.3)	-
บ้านใหญ่	-	14 (20.3)	-
โคกยาง	-	13 (18.8)	-
ปลักช้าง	-	13 (18.8)	-
บ้านใหญ่	-	-	31 (86.1)
บ้านควนดั่งงา	-	-	1 (2.8)
บ้านหลวงจันทร์	-	-	1 (2.8)
บ้านทรายขาวออก	-	-	2 (5.6)
บ้านลำหยง	-	-	1 (2.8)
ไม่ระบุ	-	1 (1.4)	-

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการพัฒนา
นวัตกรรม การจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชน
ชายแดนภาคใต้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม

ตาราง 2.4.1.-2 แสดงค่าร้อยละของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ กระบวนการยุติธรรม	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ด้านบริบทวัฒนธรรม ประเพณี ชุมชน					
1.	ความคิดความเชื่อตามหลักศาสนาของ คนในชุมชน	52 (4.3)	38 (4.1)	29 (5.6)	87 (3.3)
2.	มีการดำเนินชีวิตในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรมและกิจกรรมสาธารณะที่อาศัย การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ หลากหลาย	62 (5.1)	52 (5.6)	21 (4.1)	101 (3.9)
ด้านบริบทชุมชนและโครงสร้างอำนาจ					
3.	ด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแบบ พึ่งพากัน	62 (5.1)	46 (4.9)	24 (4.7)	108 (4.2)
4.	การปกครองและควบคุมดูแลคนใน ชุมชนแบบเป็นทีม	51 (4.2)	31 (3.3)	12 (2.3)	99 (3.8)
5.	การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ของผู้นำต่างๆ ในชุมชน	36 (3.0)	33 (3.5)	18 (3.5)	92 (3.5)
6.	การมีชีวิตที่เอื้ออาทรต่อกันของคนใน ชุมชนและไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย	33 (2.7)	37 (4.0)	25 (4.9)	90 (3.5)
7.	สภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายไม่ มุ่งเน้นวัตถุของคนในชุมชน	36 (3.0)	23 (2.5)	12 (2.3)	85 (3.3)
8.	ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมีความสัมพันธ์ เป็นแบบสมานฉันท์	28 (2.3)	24 (2.6)	15 (2.9)	82 (3.2)

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ กระบวนการยุติธรรม	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ด้านศักยภาพของผู้นำชุมชน					
9.	ผู้นำต้องมีหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการชุมชน	57 (4.7)	32 (3.4)	14 (2.7)	132 (5.1)
10.	ประสบการณ์และความรอบรู้ในการจัดการปัญหาในชุมชนของผู้นำ	56 (4.6)	30 (3.2)	18 (3.5)	121 (4.7)
ด้านศักยภาพของผู้นำชุมชน					
11.	ผู้นำต้องมีความรอบรู้ในทักษะวิชาการ การปกครอง และด้านสังคม	53 (4.4)	37 (4.0)	19 (3.7)	88 (3.4)
12.	ผู้นำชุมชนต้องเห็นพ้องกัน ไม่แตกแยก	45 (3.7)	33 (3.5)	24 (4.7)	81 (3.1)
13.	ผู้นำต้องมีความสามารถสื่อสารและกระตุ้นสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน	42 (3.5)	31 (3.3)	18 (3.5)	120 (4.6)
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน					
14.	ความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนรวมของคนในชุมชน	38 (3.1)	35 (3.8)	19 (3.7)	97 (3.7)
15.	การให้ความร่วมมือและการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	64 (5.3)	44 (4.7)	31 (6.0)	128 (4.9)
16.	คนในชุมชนต้องเข้าใจและเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น	43 (3.6)	46 (4.9)	19 (3.7)	92 (3.5)
17.	ชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน	34 (2.8)	24 (2.6)	11 (2.1)	86 (3.3)
ด้านกลไกสนับสนุนการทำงานเชิงเครือข่าย แบบบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก					
18.	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่ปฏิบัติ	19 (1.6)	27 (2.9)	9 (1.7)	70 (2.7)
19.	ความพร้อมของชุมชนที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ	65 (5.4)	49 (5.3)	29 (5.6)	117 (4.5)

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ กระบวนการยุติธรรม	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ด้านความต้องการของชุมชน					
20.	สามารถจัดการแก้ปัญหาในชุมชนตาม ความต้องการของส่วนรวม	43 (3.6)	38 (4.1)	21 (4.7)	89 (3.4)
21.	ชุมชนได้ร่วมกันสนองความต้องการที่ เป็นเป้าหมายของกิจกรรมภายในชุมชน	47 (3.9)	41 (4.4)	23 (4.5)	80 (3.1)
ด้านการบริหารจัดการชุมชน					
22.	ชุมชนวางแผนและจัดทำแผนชุมชน เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน	54 (4.5)	32 (3.4)	17 (3.3)	109 (4.2)
23.	การสื่อสารและการทำความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ของกลุ่มคนตามตำแหน่ง	32 (2.6)	37 (4.0)	15 (2.9)	88 (3.4)
24.	การกระจายอำนาจให้แก่แกนนำกลุ่มต่างๆ รับผิดชอบงานที่ปฏิบัติอยู่	52 (4.3)	34 (3.7)	17 (3.3)	103 (4.0)
25.	ชุมชนทำงานเป็นทีมในการจัดการ แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน	36 (3.0)	39 (4.2)	13 (2.5)	93 (3.6)
26.	การประสานงานของกลุ่มแกนนำต่างๆ ภายในชุมชนเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการ พัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ชุมชน	33 (2.7)	21 (2.3)	25 (4.9)	68 (2.6)
27.	การรวบรวมและติดตามข้อมูลในด้าน ต่างๆ เพื่อสะท้อนการทำงานแก้ปัญหา ชุมชน	36 (3.0)	16 (1.7)	17 (3.3)	93 (3.6)

จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรม
จัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนได้ ศึกษา
กรณี ชุมชนพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า

- ประเด็นด้านบริบทวัฒนธรรม ประเพณี ชุมชน ข้อ 2 มีการดำเนินชีวิตในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรมและกิจกรรมสาธารณะที่อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่หลากหลาย มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.1

- ประเด็นด้านบริบทชุมชนและโครงสร้างอำนาจ ข้อ 3 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแบบพึ่งพากัน จะมีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.1

- ประเด็นด้านศักยภาพของผู้นำชุมชน ข้อ 9 ผู้นำต้องมีหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.7

- ประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อ 15 การให้ความร่วมมือและการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.3

- ประเด็นด้านกลไกสนับสนุนการทำงานเชิงเครือข่ายแบบบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก ข้อ 19 ความพร้อมของชุมชนที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.4

- ประเด็นด้านความต้องการของชุมชน ข้อ 21 ชุมชนได้ร่วมกันสนองความต้องการที่เป็นเป้าหมายของกิจกรรมภายในชุมชน จะมีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.9

- ประเด็นด้านการบริหารจัดการชุมชน ข้อ 22 ชุมชนวางแผนและจัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน จะมีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.5

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ ศึกษากรณี ชุมชนพร่อน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า

- ประเด็นด้านบริบทวัฒนธรรมประเพณีชุมชน ข้อ 2 มีการดำเนินชีวิตในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรมและกิจกรรมสาธารณะที่อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่หลากหลาย มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.6

- ประเด็นด้านบริบทชุมชนและโครงสร้างอำนาจ ข้อ 3 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแบบพึ่งพากัน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.9

- ประเด็นด้านศักยภาพของผู้นำชุมชน ข้อ 11 ผู้นำต้องมีความรอบรู้ในทักษะวิชาการ การปกครอง และด้านสังคม มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.0

- ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อ 16 คนในชุมชนต้องเข้าใจและเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.9

- ประเด็นด้านกลไกสนับสนุนการทำงานเชิงเครือข่ายแบบบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก ข้อ 19 ความพร้อมของชุมชนที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.3

- ประเด็นด้านความต้องการของชุมชน ข้อ 21 ชุมชนได้ร่วมกันสนองความต้องการที่เป็นเป้าหมายของกิจกรรมภายในชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.4

- ประเด็นด้านการบริหารจัดการชุมชน ข้อ 25 ชุมชนทำงานเป็นทีมในการจัดการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.2

สำหรับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ ศึกษากรณี ชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า

- ประเด็นด้านบริบทวัฒนธรรม ประเพณี ชุมชน ข้อ 1 ความคิดความเชื่อตามหลักศาสนาของคนในชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.6

- ประเด็นด้านบริบทชุมชนและโครงสร้างอำนาจ ข้อ 6 การมีชีวิตที่เอื้ออาทรต่อกันของคนในชุมชนและไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.9

- ประเด็นด้านศักยภาพของผู้นำชุมชน ข้อ 12 ผู้นำชุมชนต้องเห็นพ้องกัน ไม่แตกแยก มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.7

- ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อ 15 การให้ความร่วมมือและการเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.0

- ประเด็นด้านกลไกสนับสนุนการทำงานเชิงเครือข่ายแบบบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก ข้อ 19 ความพร้อมของชุมชนที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.6

- ประเด็นด้านความต้องการของชุมชน ข้อ 20 สามารถจัดการแก้ปัญหาในชุมชนตามความต้องการของส่วนรวม มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.7

- ประเด็นด้านการบริหารจัดการชุมชน ข้อ 26 การประสานงานของกลุ่มแกนนำต่างๆภายในชุมชนเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าความเห็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.9

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้งานกระบวนการยุติธรรมชุมชนไม่สำเร็จ อธิบายในตาราง 2.4.2-1 ดังต่อไปนี้

ตาราง 2.4.2-1 แสดงค่าร้อยละของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือล้มเหลวในการพัฒนากระบวนการ
ยุติธรรมชุมชน

ข้อ	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค/ล้มเหลวในการ พัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1.	คนในชุมชนไม่มีความผูกพัน ไม่สัมพันธ์ หรือเอื้ออาทรต่อกัน	43 (5.2)	28 (4.9)	27 (8.3)	82 (5.0)
2.	คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการกำหนด และขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน	41 (4.9)	39 (6.8)	17 (5.2)	76 (4.7)
3.	คนในชุมชนขาดความเข้าใจต่อแนวคิด กระบวนการยุติธรรมชุมชน	43 (5.2)	33 (5.7)	18 (5.6)	80 (4.9)
4.	คนในชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม	43 (5.2)	39 (6.8)	18 (5.6)	89 (5.5)
5.	ความเชื่อตามกฎแห่งกรรมหรือชาตินี้	16 (1.9)	29 (5.0)	6 (1.9)	52 (3.2)
6.	ไม่มีความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนด้วยตนเอง	45 (5.4)	37 (6.4)	20 (6.2)	88 (5.4)
7.	ผู้นำไม่มีหลักคุณธรรมในการบริหาร จัดการชุมชน	36 (4.3)	19 (3.3)	18 (5.6)	79 (4.8)
8.	ผู้นำขาดประสบการณ์และไม่รอบรู้ใน การจัดการปัญหาชุมชน	53 (6.4)	23 (4.0)	16 (4.9)	82 (5.0)
9.	ผู้นำขาดความรอบรู้ในทักษะ การ ปกครอง และการจัดการชุมชน	53 (6.4)	22 (3.8)	13 (4.0)	89 (5.5)
10.	ผู้นำชุมชนมีความเห็นพ้องไม่ตรงกัน และมีความแตกแยก	47 (5.7)	18 (3.1)	19 (5.9)	84 (5.2)
11.	ผู้นำไม่มีความสามารถในการสื่อสาร หรือกระตุ้นสร้างความร่วมมือให้เกิด ภายในชุมชน	42 (5.1)	28 (4.9)	18 (5.6)	62 (3.8)
12.	ความไม่พร้อมในการจัดกิจกรรม ส่วนรวมของคนในชุมชน	27 (3.3)	24 (4.2)	12 (3.7)	64 (3.9)

ข้อ	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค/ล้มเหลวในการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมชุมชน	ยะลา	นราธิวาส	ปัตตานี	ภาพรวม 3 จังหวัด
		จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
		(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
13.	คนในชุมชนไม่ยอมเข้าใจและไม่เห็น ประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดขึ้น	33 (4.0)	30 (5.2)	13 (4.0)	61 (3.7)
14.	การขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน ราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่	33 (4.0)	36 (6.2)	7 (2.2)	54 (3.3)
15.	ความไม่พร้อมและไม่ได้รับความสะดวก ของชุมชนที่ทำงานร่วมกับราชการ	26 (3.1)	26 (4.5)	3 (0.9)	60 (3.7)
16.	ชุมชนไม่มีความสามารถจัดการแก้ปัญหา ในชุมชนตามความต้องการของส่วนรวม	34 (4.1)	23 (4.0)	13 (4.0)	66 (4.1)
17.	ชุมชนไม่สนองความต้องการที่เป็น เป้าหมายของกิจกรรมภายในชุมชน	26 (3.1)	24 (4.2)	13 (4.0)	77 (4.7)
18.	ชุมชนไม่วางแผนและไม่ได้จัดทำแผน ชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ชุมชน	26 (3.1)	13 (2.3)	7 (2.2)	56 (3.4)
19.	ขาดการสื่อสารและไม่ทำความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ของคนในตำแหน่งต่างๆ	31 (3.7)	23 (4.0)	14 (4.3)	72 (4.4)
20.	ขาดการกระจายอำนาจให้แกนนำกลุ่ม ต่างๆ รับผิดชอบงานที่ปฏิบัติอยู่	34 (4.1)	17 (2.9)	11 (3.4)	69 (4.2)
21.	ชุมชนไม่ได้ทำงานเป็นทีมในการจัดการ แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน	28 (3.4)	10 (1.7)	11 (3.4)	44 (2.7)
22.	ขาดการประสานงานของกลุ่มแกนนำ ต่างๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการขับเคลื่อน การพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชน	36 (4.3)	19 (3.3)	15 (4.6)	75 (4.6)
23.	ไม่มีการรวบรวมและติดตามข้อมูลใน ด้านต่างๆ เพื่อสะท้อนการทำงาน แก้ปัญหาชุมชน	33 (4.0)	17 (2.9)	15 (4.6)	68 (2.2)

จากตารางเปรียบเทียบ ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นความสำเร็จ และปัจจัยที่มีผลต่ออุปสรรคหรือล้มเหลวในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชนของชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ และจำแนกตามพื้นที่ สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ศึกษากรณี ชุมชนพร่อน จังหวัดยะลา พบว่า ความเห็นในข้อ 8 ผู้นำขาดประสบการณ์และไม่รอบรู้ในการจัดการปัญหาชุมชน และข้อ 9 ผู้นำขาดความรู้ในทักษะการปกครอง และการจัดการชุมชน มีค่ามากที่สุดเท่าๆ กันคือคิดเป็นร้อยละ 6.4

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ศึกษากรณี ตำบลตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ความเห็นในข้อ 2 คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการกำหนดและขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และข้อ 4 คนในชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม มีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.8 เท่าๆ กัน

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้งานกระบวนการยุติธรรมชุมชนไม่สำเร็จหรือล้มเหลวในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ ศึกษากรณี ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ความเห็นในข้อ 1 คนในชุมชนไม่มีความผูกพันไม่สัมพันธ์หรือเอื้ออาทรต่อกัน จะมีค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.3 รองลงมาคือข้อ 6 ไม่มีความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 6.2

ตอนที่ 4 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

- ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ ข้อ 3

1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 1

คณะผู้วิจัยได้ใช้การเสวนากลุ่ม และประชุมปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ในการค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อ 2 คือเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ และข้อ 3 คือเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้

การวิจัยในช่วงแรกคณะผู้วิจัยได้ศึกษาการรับรู้องค์ความรู้ของประชาชนจากนิยามความหมายของยุติธรรมชุมชนของชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ยุติธรรมชุมชนในมุมมองของชุมชนทรายขาว ก็คือกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการแก้ปัญหาคัดความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี หรือปัญหาที่เกิดจากความไม่เป็นธรรมกับคนในชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการจัดการความรู้เรื่องการควบคุมทางสังคมในประเด็นเรื่องกฎหมายชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยมีการแบ่งกลุ่มประชาชนแต่ละหมู่บ้านและช่วยกันพิจารณาร่างกรอบกฎหมายชุมชน ที่คณะผู้วิจัยกำหนด พอจะสรุปสาระได้ ดังนี้

หมู่ที่ 1 การแบ่งปันความรู้ในประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะมีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้คู่กรณีแบ่งผลตอบแทนสัดส่วน 5 เปอร์เซ็นต์ ของรายได้ และนำเงินเข้ากองทุนชุมชน เพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์

2. ให้คู่กรณีแบ่งผลตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจในรูปแบบ ค่าเช่าตามอัตราที่กำหนดไว้ 500 บาท จากการที่เข้าใช้ทำกิจกรรมและนำเงินเข้ากองทุนชุมชน เพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์และปรับปรุงสาธารณะ

3. ให้คู่กรณีทำงานชดเชยการเข้าไปใช้ประโยชน์ในอัตราที่กำหนดไว้จากพื้นที่ที่เข้าใช้ทำกิจกรรม เพื่อให้ชดใช้ ฟื้นฟูตามจำนวนสิ่งของที่เสียหาย

สำหรับ บทลงโทษเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ตัวแทนกลุ่มประชาชนในหมู่ที่ 1 เสนอว่าให้กระทำในสิ่งต่อไปนี้เป็นลำดับ คือ

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. เรียกผู้ปกครองมารับรู้หรือรับผิดชอบ
3. ส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย

หมู่ที่ 2 การแบ่งปันความรู้ในประเด็นข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ มีสาระสำคัญ ดังนี้

- เรื่องข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ ให้ดำเนินการ คือ

1. ผู้นำชุมชนวางกฎระเบียบ และบทลงโทษในชุมชน

1.1 ว่ากล่าวตักเตือน

1.2 แจ้งความผิดให้ทราบ

1.3 ปรับ หรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน

2. คืนผลตอบแทนเป็น 2 เท่า หากคู่กรณีรู้อยู่แล้วว่าบุกรุกที่ของผู้อื่น

3. ปรับย้อนหลัง 50 เปอร์เซ็นต์ เพราะรู้ว่ากระทำผิดรู้แล้วว่าบุกรุก และบำเพ็ญประโยชน์ 1 เดือน

4. แจ่งบทลงโทษและหากกระทำผิดซ้ำปรับโทษ 2 เท่า

5. หากคนที่เป็นที่ยอมรับของทั้ง 2 คน มาตัดสิน ทำหลักฐาน

หมู่ที่ 3 การแบ่งปันความรู้ในประเด็นข้อพิพาทของบุคคล มีสาระสำคัญ ดังนี้

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่สาธารณะ และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ถนน บ่อ สวนสาธารณะ ถนน สะพาน ศาลาประชาคม ฯลฯ ควรมีลักษณะ คือ

1. บำเพ็ญประโยชน์

2. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดของบุตร หรือ

เยาวชน

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล ควรมีลักษณะ คือ

1. โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับเยาวชนที่กระทำความผิด

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ควรมีลักษณะ คือ

1. ให้ผู้ปกครองนำบุตรไปฟังคำสั่งของผู้นำศาสนา

2. และกักบริเวณตามสมควร

- การกำหนดข้อระเบียบ/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน ควรมีลักษณะคือ

1. หากมีงบประมาณหรือสิ่งของแจกจ่ายจะพิจารณาตามความสมควร

หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา

- การกำหนดข้อระเบียบ/ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไป
บุกรุก / ทำความเสียหายแก่ผู้อื่นควรมีลักษณะ คือ

1. ต้องชดใช้เป็นเงิน ตามอายุของต้นไม้ แต่ละชนิด ของต้นไม้ เช่น ค่าพันธุ์
ค่าบำรุง รักษา ค่าปุ๋ย
2. กรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลจนหายเป็นแผล
3. ต้องทำงานชดเชย และชดใช้ความเสียหาย ให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย ตาม
ความเหมาะสม ของความเสียหาย

4. ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตัดสิน กำหนดผู้ใหญ่บ้าน คือ ถ้าไม่สามารถตกลงว่าใครเป็น
ผู้ทำผิดให้คู่กรณีหาตัวแทนของทั้งสองฝ่ายมาตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินว่าใครเป็นผู้ผิด หรือ
ผู้ถูก

5. หากพิสูจน์ตรวจสอบไม่ชัดเจน หรือใช้เวลานาน ให้คู่กรณีต้องตกลงการมอบ
อำนาจการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทแก่กรรมการดังกล่าว โดยบทลงโทษให้เลือกลงโทษ

6. ถ้าไม่สามารถตกลงว่าใครเป็นผู้ทำผิด ให้คู่กรณีหาตัวแทนของทั้งสองฝ่ายมา
ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินว่าใครเป็นผู้ผิด หรือ ผู้ถูก

7. ให้ผู้นำชุมชน หรือกรรมการของชุมชนวางบทลงโทษฝ่ายที่สัตว์เลี้ยงกระทำผิด
ที่เข้าไปในสถานที่ /พื้นที่ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ร่างกาย จิตใจ และ
สภาพแวดล้อมของคู่กรณี ตามอัตราที่กำหนด หรือตามที่ทั้งคู่ตกลงยอมความกัน และไม่ทำให้
ชุมชนส่วนรวมได้รับผลกระทบ

หมู่ที่ 5

- การกำหนดข้อระเบียบ /ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ที่
สาธารณะ และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น บ่อ สวนสาธารณะ ถนน สะพาน ศาลาประชาคม ฯลฯ
ควรมีลักษณะ คือ

1. ผู้นำชุมชนวางโทษคู่กรณีที่ทำผิด กล่าวคือให้คู่กรณีแบ่งผลตอบแทนการเข้าไป
ใช้ประโยชน์จากการหารายได้ในรูปสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่ได้รับ และนำเงินเข้ากองทุน
ชุมชนเพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือ พัฒนาพื้นที่ชุมชน

2. ผู้นำชุมชนวางโทษคู่กรณีที่ทำผิด _โดยให้คู่กรณีแบ่งผลตอบแทนการเข้าไปใช้
ประโยชน์จากการหารายได้ในรูปสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ ของรายได้ที่ได้รับ และนำเงินเข้ากองทุน
ชุมชนเพื่อทำงานบำเพ็ญประโยชน์หรือ พัฒนาพื้นที่ชุมชน

3. นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเพิ่มเติม ได้แก่ ลงโทษโดยให้ค้าขายคนละวันเว้นวัน

4. ให้ร่วมกันพัฒนาสถานที่ค้าขาย

5. แบ่งเขตการขายให้เป็นสัดส่วนเท่าๆ กัน

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของคนในชุมชนเกี่ยวกับที่ดิน / ทรัพย์สินของบุคคล ควรมีลักษณะ คือ

1. คู่กรณีหาตัวแทนมาร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อหาผู้ได้รับประโยชน์

2. ให้คู่กรณีหาตัวแทนมาร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อหาผู้ได้รับประโยชน์

3. ให้คู่กรณีมาพบกับที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

4. ให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตัดสิน พร้อมกับกรรมการหมู่บ้าน

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและปัญหาอาชญากรรมในชุมชนได้ ควรมีลักษณะ คือ

1. กรณีนี้ชุมชนแต่ละชุมชนมีบทลงโทษอยู่แล้ว เช่น กรณีขโมยกล้วย, ขี้ยาง, มะพร้าว

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงไปบุกรุก / ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น ควรมีลักษณะ คือ

1. หากพิสูจน์ตรวจสอบไม่ชัดเจน ใช้ยึดมติที่ผู้นำชุมชน และกรรมการชุมชนได้ลงมติ

หมู่ที่ 6

- การกำหนดข้อระเบียบ / ข้อพิพาทของกลุ่มคนในชุมชน ให้ดำเนินการ ดังนี้

1. ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายตกลงกันไม่ได้ ต้องส่งเรื่องตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

2. ให้ผู้นำชุมชนนำสัญญาอืมเงินที่ได้ทำแล้วออกมาให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจ แล้วมาเจรจาอ่อนเป็นงวด ๆ

3. ในกรณีอ่อนจ่ายเป็นงวดๆ ไม่ได้ ให้ยึดทรัพย์ของฝ่ายที่ผิด ตามมูลค่าที่เปรียบเทียบได้ต่อไป

4. ทางหมู่บ้านจะมีกฏกติกาหมู่บ้าน หากผู้ใดทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษห้ามผู้นำชุมชนประกันตัวอย่างเด็ดขาด

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการจัดการความรู้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนกับตัวแทนชุมชน และเครือข่ายยุติธรรมชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2553 เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้การจัดทำกฎชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ควรมิบตลงโทษสำหรับผู้ที่เสพยาเสพติด โดยการไปพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ทำความสะอาด เป็นเวลา 1 อาทิตย์ และให้ผู้นำชุมชนช่วยสอดส่องความประพฤติ ระยะเวลา 1 อาทิตย์และเชิญพ่อแม่มาพูดคุยทำความเข้าใจกัน

2. คนในชุมชนทรายขาวต้องห้ามลูกห้ามหลานของเราเอง อย่าไปติดยาเสพติด และอบายมุข ซึ่งต้องเริ่มจากครอบครัวของเรา ก่อน แล้วค่อยๆ ขยายไปชุมชน

3. กำหนดเวลาเข้า - ออกในหมู่บ้านไม่เกินเวลา 3 ทุ่ม

4. ต้องนำศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง โดยให้ทุกคนทุกครอบครัว เรียนรู้และทำความเข้าใจหลักศาสนาและหลักปฏิบัติตามศาสนา

5. บังคับให้ชุมชนมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักศาสนาเป็นประจำ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6. บังคับให้เยาวชนในหมู่บ้าน เข้าอบรมความรู้ด้านหลักศาสนา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

- การเสวนาการจัดการความรู้ด้านความขัดแย้งเกี่ยวกับกรณีพิพาทในชุมชน

คณะผู้วิจัยได้จัดการเสวนากลุ่มในประเด็นความขัดแย้งที่เกิดในชุมชนทรายขาว เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2553 โดยตัวแทนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ มาร่วมแสดงความคิดเห็นมีสาระสำคัญ อาทิ

กะเมาะฮ์ : เล่าว่าเป็นกรณีพิพาทเรื่องพินัยกรรมปลอมระหว่างญาติด้วยกันในหมู่บ้าน ส่วนการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่ผ่านมาของชุมชนคือใช้วิธีการมีคนกลางไปไกล่เกลี่ย เช่น กรณีพิพาทเรื่องวัวไปกินข้าวในที่คนอื่น นอกจากนี้ ยังมีการหาคนกลางพาผู้ที่ไม่ได้รับสิทธิของการเป็นพลเมืองไทยไปทำบัตรประชาชน เพื่อให้ได้รับสิทธิ เท่าเทียมเหมือนคนอื่น

สุรพล : เล่าว่าเป็นกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกรณีพิพาทระหว่างเส้นแบ่งที่ดิน ซึ่งในกรณีพิพาทเส้นแบ่งที่ดิน ชุมชนใช้การแก้ไขปัญหายาภายในเอง โดยลอยคนสะกั่ว นอกจากนี้ยังมีประเด็นความขัดแย้งที่ว่าสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านเจ้าของสัตว์ได้รูกล้าไปกินหญ้า และกินยางของเพื่อนบ้านเจ้าของสัตว์ ซึ่งการจัดการความขัดแย้งเหตุการณ์นี้ใช้การแก้ปัญหาด้วยการพูดคุยตกลงให้ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้

กะมะห์ : เล่าว่าปัญหาเดือดร้อนที่เกิดในชุมชนคือมีรถต่างพื้นที่ขับผ่านมาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง แต่คนขับที่มาจากต่างถิ่น ไม่ยอมเรียกคนในชุมชนมาตกลงจัดการแก้ปัญหาเองก่อน แต่มักจะรีบเร่งไปดำเนินการเรียกตำรวจมาแก้ปัญหา

พีรธนา : เล่าว่ากรณีพิพาทที่ประสบคือ การแลกเปลี่ยนที่ดิน (การซื้อขายที่ดินระหว่างคนกันเองในหมู่บ้าน โดยไม่มีการทำนิติกรรมสัญญาซื้อขาย) ประเด็นปัญหาคือเมื่อเกิดเหตุการณ์ทะเลาะขึ้น คู่กรณีคนขายที่ดินไม่พอใจคนซื้อที่ดินจึงต้องการเอาที่ดินกลับคืน

กะฮาลีเมาะ : เล่าว่าในกรณีมีข้อพิพาทขัดแย้งเรื่องกินหน้ายาง ชุมชนได้แก้ปัญหาโดยการกินน้ำสาบาน

โต๊ะอิหม่าม (หมู่ 4) : เล่าว่าปัญหาหาเสพติดมีมานานแล้วในชุมชน ในทางศาสนามีส่วนการแก้ไขมายาวนาน และรัฐบาลเองก็ยังไม่สามารถหาแนวทางแก้ไขได้ ซึ่งในปัจจุบันเราใช้นโยบาย 5 ร้ว ได้แก่ สถาบัน/ครอบครัว : ควรให้ความใส่ใจกับบุตรหลาน ร้ว โรงเรียน ร้วชุมชนร้วสังคม และร้วประเทศชาติ

โต๊ะอิหม่าม (หมู่ 4) : เล่าความเห็นเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชนว่าเป็นลักษณะปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโครงการของรัฐ คือ 1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีโครงการเข้ามาในหมู่บ้าน ส่วนมากจะทำเศรษฐกิจครัวเรือน จะเอาคนในครอบครัวมาก่อน ก่อนที่จะแบ่งไปให้คนอื่น คือ เอาพรรค เอาพวกเสียเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนที่เขาเดือดร้อนจริงๆ ไม่สามารถที่จะได้รับ พอมีโครงการเข้ามาจะไม่ค่อยขยายให้ชาวบ้านได้รับรู้ พอรู้ทีหลัง เขาก็เอาไปชะก่อน ไม่มีโอกาสที่ชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากโครงการต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชน พูดได้เต็มปากว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐเอาเปรียบประชาชน” และที่เคยเจอมา เจ้าหน้าที่ของรัฐบางหน่วยงาน เวลาโครงการมามักจะเอาโครงการให้กับลูก-ภรรยา หรือญาติพี่น้อง ครอบครัวตัวเองเป็นหลัก แต่มักไม่ค่อยเหลียวมองชาวบ้าน ชาวบ้านทำอะไรไม่ได้ ได้แต่นั่งท้อ จนบางครั้งชาวบ้านเรียกว่า โครงการครอบครัว โครงการดังกล่าวส่วนมากมาจากหน่วยงาน อบต.

ส่วนประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งที่ปรากฏให้เห็นในชุมชน เช่น

- มีความขัดแย้งในช่วงเวลาเลือกผู้นำท้องถิ่น เช่น เลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมักจะมีการแบ่งพรรคพวก มีการขัดแย้งกันในท้องถิ่นนั้นๆ และเวลาถึงบประมาณเข้ามาในหมู่บ้าน มักจะแย่งเองบประมาณมาทำในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ในหมู่บ้าน

- ปัญหาเกี่ยวกับโครงการที่รัฐให้มา ไม่ตรงประเด็นกับความต้องการของกลุ่มหรือบุคคล

- ปัญหาที่เกิดจากผู้นำรับโครงการหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ของกลุ่ม แต่นำมาให้ส่วนหนึ่ง แต่อีกหลายส่วนหายไป

- ปัญหาการช่วยเหลือและจัดหาเปิด ไร่ พืชผัก แบ่งจัดสรรไม่ทั่วถึงผู้ที่มีสิทธิ แต่มักได้แต่ผู้มีอำนาจ การแบ่งปันและการมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้คนที่ด้อยมีความรู้สึกว้า ภาครัฐไม่ใส่ใจคนรากหญ้า

การจัดการความรู้ในชุมชนโดยใช้การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชนตามขั้นตอน กิจกรรมการจัดหาความรู้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างพร้อมกับการ พบปะผู้นำชุมชน ก็คือนายสมาน สีปูละ กำนันตำบลทรายขาว เกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทรายขาว เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2553 มีสาระสำคัญว่าใน ชุมชนทรายขาว มีความสัมพันธ์ของคนมุสลิมกับไทยพุทธ โดยมีภาษาเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิด ความเข้าใจกัน เนื่องจากคนมุสลิมในชุมชนตำบลทรายขาวจะพูดภาษามลายูไม่ได้ และที่ตำบล ทรายขาวก็มีมัสยิดถูกออกแบบโดยเจ้าอาวาสวัดทรายขาว คนมุสลิมที่นี่ก็สามารถมาเยี่ยมพาน ดอกไม้เข้าไปใช้งานต่าง ๆ ได้ ตำบลทรายขาว มีกำนันปกครองและดูแลคนในตำบล เมื่อหมดวาระ ชุมชนจะทำการเลือกกันเองโดยสลับกันไปมาระหว่างผู้นำไทยพุทธและผู้นำมุสลิม แต่ต่อเมื่อมีการ จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ความขัดแย้งระหว่างผู้นำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความ ขัดแย้งเรื่องงบประมาณที่จัดทำโครงการ

ส่วนประเด็นปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่นในชุมชนทรายขาวมีการ ดัดน้ำกระท่อม และสิ่งดูร้อย ถ้าหากมีการจับได้ในชุมชนจะเรียกเด็กที่กระทำผิดเสพยาเสพติดมา ตักเตือนกันจำนวนสามครั้ง แต่ถ้าเกินสามครั้งผู้นำชุมชนจะดำเนินการแจ้งตำรวจมาควบคุมตัวเด็ก เยาวชนที่กระทำผิด ส่วนด้านผู้ปกครองส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับว่าบุตรหลานตัวเองติดยาเสพติด และมักจะต่อว่าผู้ที่หวังดีที่ไปแจ้งข่าวจับเด็กที่กระทำผิดยาเสพติด ทั้งนี้ เด็กที่ติดยาเสพติดส่วน ใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษาที่กำลังศึกษาจากที่อื่น และครอบครัวมีฐานะดี ส่วนเด็กวัยรุ่นที่ไม่ได้ เรียนหนังสือทางชุมชนทรายขาวสามารถควบคุมได้ เพราะผู้นำชุมชนจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กติดยา เสพติดประเภทไหน ทั้งนี้ กำนันสมานมีความเห็นว่าการติดยาเสพติดของเยาวชนในหมู่บ้านจะ เป็นแพ้นั้นเสียมากกว่า จึงอยากเสนอแนะว่าให้ทางสถาบันการศึกษาควรจะให้ความร่วมมือในการ ดูแลนักเรียนเยาวชนก่อนที่จะรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในสถาบัน สถาบันการศึกษาควรที่จะ ตรวจน้ำปัสสาวะ ซึ่งหากรับนักศึกษาเหล่านี้เข้าเรียนต่อจะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสมองไม่รับ ในเรื่องการเรียนและเนื้อหาวิชาที่จะเรียน

สำหรับวิธีแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนทรายขาวที่ผ่านมาเคยได้ทำมาก็คือ ผู้นำ ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมนำเยาวชนที่ติดยาเสพติด หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงเข้าร่วมกิจกรรมคาเฟ่ ออก นอกสถานที่เพื่อไปฝึกตนเองและไปเริ่มการสร้างศรัทธาต่อพระเจ้า ผลที่สะท้อนกลับมาคือ เด็กบางคนก็เปลี่ยนไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ ประพฤติตนเป็นคนดี แต่ก็ยังมีบางคนที่ยังอยู่ใน

สภาพเดิมมีชีวิตเข้าไปพัวพันยาเสพติด ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของเด็กคนนั้นด้วย

นอกจากการใช้การเสวนาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในกิจกรรมการจัดการความรู้แล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ในการศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมอันเป็นองค์ประกอบกระบวนการยุติธรรมชุมชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ในวันที่ 15 มิถุนายน 2553 คณะผู้วิจัยได้พบปะสัมภาษณ์นายมะลิม อาหมัด ชาวบ้าน หมู่ 6 ตำบลทรายขาว เกี่ยวกับสภาพปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ซึ่งนายมะลิม แสดงความเห็นว่ายาเสพติดในชุมชนมีเยอะมาก ส่วนใหญ่ผู้ติดยาเสพติดเป็นเด็กวัยรุ่น ประเภทของยาเสพติดที่แพร่ระบาดก็จะเป็นใบกระท่อมและยาแก้ไอ ทั้งนี้ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนคือพ่อแม่ไม่ค่อยสนใจไม่ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและไม่ค่อยใช้ชีวิตร่วมกันและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกๆ วิธีแก้ปัญหาคือผ่านมาจากชุมชนทรายขาวก็คือทางผู้นำชุมชนจะจัดอบรมยาเสพติดให้เด็กที่เสพยาเสพติด ซึ่งได้ส่งหนังสือเชิญไปแต่ทว่าพ่อ - แม่ผู้ปกครองมักไม่ให้ความร่วมมือเพราะสงสารลูกและรักลูกในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งหากผู้นำชุมชนไม่สามารถจัดการปัญหาดังกล่าวได้ก็ต้องมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตามกฎหมาย สำหรับหน่วยงานที่รับการบำบัดรักษายาเสพติดตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ศูนย์บำบัดจะทำการบำบัดรักษาจนหาย และส่งเสริมในเรื่องของอาชีพด้วย

2) ในวันที่ 15 มิถุนายน 2553 คณะผู้วิจัยได้พบปะสัมภาษณ์นายสาการิยะ หวังสมาชิกรอบต. ตำบลช้างให้ต. อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีบ้านเดิมและญาติอยู่ที่ชุมชนทรายขาว สรุปได้ว่ามีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ชนิดยาไอซ์ ซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากวัยรุ่นอยากสู้อากลอง และอีกปัญหาหนึ่งก็คือเกิดจากครอบครัวสำหรับการแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนคือ ชุมชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะผู้นำจะต้องมีการตักเตือนและย้ำเตือนในเรื่องนี้เสมอ และโครงสร้างของชุมชนต่อการแก้ปัญหายาเสพติดจะต้องให้มีผู้ใหญ่ที่นับถือเข้ามาช่วยดูแลในเรื่องดังกล่าว

สาการิยะ : เล่าว่า ในชุมชนเมื่อมีเหตุความขัดแย้งเกิดขึ้น จะต้องผู้ใหญ่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งถ้าหากไม่สามารถเข้ามาไกล่เกลี่ยได้ จะต้องมีผู้ใหญ่ที่ทั้งคู่ความขัดแย้งนับถือช่วยมาไกล่เกลี่ยแทน สำหรับด้านกระบวนการยุติธรรมกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุมผู้ต้องหาในคดีต่างๆ จะต้องแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนทราบด้วย

หากมีความขัดแย้งในกรณีสามัคคีกรรยา ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นโต๊ะอิหม่าม ซึ่งทั้งคู่ยอมรับนับถือส่วนในประเด็นการเยียวยาผู้กระทำความผิดของชุมชนทรายขาว ส่วนใหญ่ในสายตาชาวบ้านจะมองผู้กระทำความผิดไม่ดีและเป็นแค่คนกลุ่มเล็กๆ ในชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้ ชุมชนมี

ส่วนร่วมในการจัดการการเยียวยาผู้กระทำผิด โดยการให้โอกาสและการให้กำลังใจและการส่งเสริมฝึกอาชีพแก่ผู้ที่เคยกระทำผิด การจัดทำโครงการจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนทรายขาว แต่ทั้งนี้ โครงการจากภาครัฐก็ยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากมีเงื่อนไขของเวลาเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการขับเคลื่อนพัฒนาต่างๆ กล่าวคือมีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุด จึงเป็นการช่วยเหลือแบบครั้งคราว เป็นช่วง ๆ ไม่ส่งผลความยั่งยืน

นายสาการิยะ แสดงความเห็นว่าการให้เงินเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ การที่มีการออกหนังสือลายลักษณ์อักษรและการมีพยานเพื่อยืนยันว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จริง เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหของผู้ที่ถูกปรับปร่าว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับก่อความไม่สงบ และควรมีโครงสร้างเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนซึ่งมีหน่วยงานทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น โครงสร้างของชุมชนทุกฝ่าย และตัวแทนของเยาวชนอีกด้วย

ส่วนปัญหาของกลุ่มไร่ระเบิดที่แสดงพฤติกรรมชอบคึกคะนองในชุมชนนั้น คนเหล่านี้จะไม่ชอบกฎระเบียบและไม่เคารพกฎระเบียบในชุมชนไม่ค่อยสนใจศาสนา ประพฤติตัวเลยเถิด ผู้นำชุมชนก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก ทำได้แค่ตักเตือน หรือไม่กี่ตัดหางปล่อยวัด ไม่สนใจคนกลุ่มนี้ ปัญหาของกลุ่มคนที่แสดงพฤติกรรมไร่ระเบิดไม่เหมาะสมนั้นแก้ไขได้ยาก นอกเสียจากหน่วยงานภาครัฐควรต้องใช้กฎหมายมาบังคับใช้

3) เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2553 คณะผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 คือ นายดาโอ๊ะ สะมะแอ เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในชุมชนหมู่ 6 และทั่วทั้งตำบลทรายขาวว่ามีการพูดคุยตกลงกันในบรรดากำนันและผู้ใหญ่บ้านว่าจะไม่ให้เอาตำแหน่งไปประกันผู้ติดยาเสพติดเด็ดขาด นอกจากนี้ ปัญหาเสพติดกับปัญหาสามจังหวัดมีความเกี่ยวเนื่องกันบ้าง ในทัศนะของผู้ใหญ่บ้านดาโอ๊ะ เพราะความอยากได้อำนาจจึงมีความคิดที่จะแยกแผ่นดิน

ในชุมชนทรายขาวปัญหาเสพติดในทัศนะของผู้ใหญ่บ้านดาโอ๊ะ มาจากกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นเด็กมีฐานะคืออายุ 15 ปีขึ้นไป มีตั้งแต่เด็กมัธยมศึกษาตอนต้นและเด็กนักศึกษาที่กำลังเรียนมหาวิทยาลัยก็มี แต่ก็น้อยเมื่อเทียบกับภาพรวม

ทั้งนี้ บทบาทของผู้ใหญ่บ้านจะมีส่วนในการแก้ปัญหาเสพติด เพราะรับนโยบายโดยตรง แต่ที่ว่าผู้ใหญ่บ้านจะแก้ปัญหาได้ไม่มากนัก เพราะถูกพ่อแม่ของเด็กที่เสพยาเสพติดกล่าวหาว่าผู้ใหญ่บ้านไปทำร้ายลูกของพวกเขา ส่วนที่ทำได้ก็แค่การประสานให้ไปบำบัดยาเสพติด แต่ทางที่คิดต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน พ่อแม่ ผู้นำชุมชน ช่วยกันแก้ปัญหาเสพติด จริงแล้วในทางศาสนาอิสลามก็มีข้อห้ามยาเสพติด และอธิบายถึงโทษของยาเสพติดด้วย ที่ผ่านมา สำหรับบทลงโทษของชุมชนทรายขาว คือผู้ใหญ่บ้านจะประสานโต๊ะอิหม่าม โต๊ะคอเต็บ ประกาศกฎหมายแก่ชาวบ้าน สำหรับผู้ติดยาเสพติดคนใดเสียชีวิต ศพเขาจะไม่ให้ฝังใกล้กับคนดี ให้แยกฝังไปกันละที่ ทั้งนี้

กฎหมายบ้านที่ตั้งไว้จากการผลักดันของหน่วยงานจังหวัดได้เริ่มมาตรการนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 โดยกำหนดว่าหากผู้ใดขโมยขี้อย่างคนเอาไปขาย จะมีการปรับเงินเป็นสิบเท่าของราคาขี้อย่างที่ขายไป ซึ่งขณะนี้ก็ได้มีการดำเนินการมาตรการนี้กับกลุ่มชุมชนพี่น้องไทยพุทธ

ในประเด็นขัดแย้งเรื่องที่ดิน หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคือประนีประนอมข้อขัดแย้งเรื่องที่ดิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากเขตแดนไม่ชัดเจน เช่นในกรณีอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวกับชาวบ้านนั้นยังไม่จบสิ้น ชาวบ้านในพื้นที่ยังมีความขัดแย้งในเรื่องที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มีพื้นที่ติดกับเขตแดนของอุทยานฯ กล่าวคือในเขตหมู่ที่ 3, 4, 5 และ 6 อุทยานแห่งชาติฯ มาทับเส้นที่ทำกินกับพวกชาวบ้าน วิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้งเรื่องที่ดินคือให้ชาวบ้านเก็บพืชผลได้ แต่ห้ามไปลากถางหรือบุกกรุกเพิ่มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติฯ ซึ่งที่ผ่านมา 70 – 80 % จบลงโดยการเจรจาระหว่างอุทยานแห่งชาติฯ กับชาวบ้าน

ส่วนประเด็นขัดแย้งอื่น ๆ มีน้อยมาก เช่น เรื่องขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน มีบ้างที่ไปทะเลาะทำร้ายร่างกายกันในห้องอาหาร

2. การจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาในชุมชน และการจัดทำกฎหมายชุมชนในชุมชนพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2553 คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ณ ที่ทำการอบต. พร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีสาระในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- เรื่องข้อพิพาทของบุคคลเกี่ยวกับที่ดิน และอสังหาริมทรัพย์บุคคล ควรกระทำดังนี้ คือ

1. ให้เรียกผู้กระทำผิด และเจ้าของที่ดินมาไกล่เกลี่ยก่อนจะขึ้นโรงขึ้นศาล
2. ปันผลค่าตอบแทนแก่ผู้ทำผิด 50 เปอร์เซ็นต์ หลังจากนั้นยกผลประโยชน์

ทั้งหมดให้กับเจ้าของที่ดิน

- เรื่องข้อพิพาทเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง ไปบุกกรุก/ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น

1. ให้ผู้นำชุมชนเรียกคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายมาไกล่เกลี่ยตกลงยอมความกัน โดยพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

- ดูจากเจตนาของเจ้าของคู่กรณีว่าเจตนาหรือไม่ ถ้าเจตนาจะให้ชดใช้ค่าเสียหายตามความเหมาะสม ถ้าเป็นเหตุสุดวิสัยให้มาไกล่เกลี่ยกัน

2. ให้เจ้าของสัตว์ที่บุกรุก ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ให้จ่ายค่าชดเชยตามมูลค่าความเป็นจริง เช่น ถ้าสัตว์เลี้ยงไปกินต้นข้าว ก็อาจจะชดเชยด้วยการซื้อปุ๋ย แต่ถ้าสัตว์เลี้ยงกินพืชผัก ให้ตีราคาเป็นเงิน เป็นร่องละ 300 บาท

3. หากสัตว์เลี้ยงถูกปล่อยไม่เป็นที่ เป็นทาง ก็จะเรียกเจ้าของสัตว์ดังกล่าวมาปรับเป็นเงินตัวละ 500 บาท

4. ถ้าทั้ง 2 ฝ่าย ไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าใครผิดหรือใครถูก

- เรื่องข้อตกลงบทลงโทษเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ควรกระทำการดังนี้

1. หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นครั้งแรก ให้ผู้นำชุมชนเรียกมาตักเตือนก่อน แต่ถ้าสมมุติว่าเด็กยังทำอีกหรือตักเตือนแล้วยังไม่ได้ผล มีการเสพยาเสพติดอีก ก็ให้ทำโทษ โดยการทำความสะอาดมัสยิดเป็นเวลา 10 วัน และให้ผู้เสพยาเสพติดไปรายงานตัวต่อผู้นำชุมชน และถ้ายังประพฤติตัวเช่นเดิมอีกก็ให้พาตัวไปส่งให้เจ้าหน้าที่ช่วยดำเนินการ

2. หากเป็นผู้ทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าหนึ่งครั้ง ให้มีการจัดการประชุมผู้นำชุมชนทั้ง 4 ฝ่าย คือฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายศาสนา และฝ่ายประชาชนมาทำข้อตกลง และกติกากฎการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใดที่ชักชวนเด็กและเยาวชนให้เสพยาเสพติดให้ปรับเงิน 10,000 บาทพร้อมส่งตัวดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนเยาวชนที่ติดยาเสพติดก็ให้ส่งตัวไปบำบัดรักษา

3. หากยังฝ่าฝืนกฎตามข้อ 2 และการกระทำความผิดซ้ำซาก ให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการตามบทลงโทษทางกฎหมาย แต่ถ้าสำนึกตัวให้ส่งตัวไปบำบัดรักษากว่าเยาวชนผู้เสพยาจะหายขาด

นอกจากใช้การเสวนาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในกิจกรรมการจัดการความรู้แล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ในการศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในการจัดการปัญหาต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ถือเป็นองค์ประกอบกระบวนการยุติธรรมชุมชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2553 คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อดีตเลขานุการนายก อบต. พร่อน นายคอเอื้ออาลี ตำแหน่งที่ปรึกษาอาคีลินเซ็นเตอร์ ตำบลพร่อน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีสาระในประเด็นต่างๆ ดังนี้

การเยียวยา ถึงแม้เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่สิ่งสำคัญ คือพ่อแม่ ต้องให้ลูกกลับใจ หากลูกเราไปกระทำผิด แล้วไปซ้ำเติม ให้ซ้ำใจ ถึงแม้ว่าจะมีการเยียวยาที่ครั้งก็ครั้งก็ตามแต่ลูกเรา

ก็ไม่สามารถกลับไปสู่สังคมที่ดีได้ ดังนั้น ครอบครัวจะมีสุขต้องเริ่มกันที่หัวหน้าครอบครัว เพราะเราทั้งหลายสามารถแก้ไขได้ ปัญหาจากที่ตัวบุคคล สามีและภรรยาเองต้องเป็นคนดูแล ลูกหลานปัญหาดังกล่าวคงไม่เกิดหรือ ถ้าหากมีก็จะเกิดน้อย การเยียวยาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเยียวยาที่เกิดจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดจากปัญหาแบ่งแยกดินแดน แต่ส่วนหนึ่งมาจากปัญหายาเสพติด ปัญหาผลประโยชน์ ปัญหาความขัดแย้งส่วนตัว

การแก้ปัญหาของรัฐที่ผ่านมาเพื่อสะดวกในการปิดคดี ก็จะทำให้เรื่องเป็นจำนำหมายคดีไปเป็นการก่อการร้าย ก่อความไม่สงบบ้าง เพื่อให้คดีจบง่ายลง ผลการกระทำก็ตกไปเป็นของพี่น้องสามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนั้น คราวนี้รัฐบาลก็ต้องพูดความจริง ปัญหาต้องแยกเลยว่าเกิดขัง การเยียวยาในทัศนะของนายคอเลาะอาลี ไม่เห็นด้วยเพราะการเยียวยาของรัฐเป็นการใช้งบประมาณฟุ่มเฟือย พูดตามหลักการต้องเข้าใจการเมือง ถ้าใช้หลักสันติวิธีแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงในปัญหาทุกเรื่อง ทำอย่างไรจะแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี เช่น ศูนย์อาคีลินเซ็นเตอร์ หกนำสันติวิธีมาใช้ และบริหารศูนย์ตามความสนใจของชุมชน ปัญหาความขัดแย้งคงไม่มี ซึ่งในชุมชนส่วนใหญ่ ยังไม่มีหน่วยงานใดและชุมชนไหนที่นำผู้บำบัดรักษาเสพติดผันตัวเองเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับยาเสพติดและโทษแก่เยาวชนรุ่นใหม่

ทั้งนี้ การแก้ปัญหายาเสพติดต้องเริ่มที่ผู้นำแต่ปัญหาเรื่องนี้ ชุมชนต้องมีส่วนร่วม คือชุมชนต้องทำตัวเหมือนดาสับประรด ซึ่งต้องคอยดูแลสอดส่องความเรียบร้อยในชุมชนอีกด้วย

2) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2553 คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นางซาฟีนะห์ มนุญทวี อดีตข้าราชการพยาบาล และเป็นอดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอดีตประธานอบต. เกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนตำบลพร่อนว่ามีสาเหตุมาจากอียากลอง เมื่อติดยาเสพติดก็ทำให้ต้องไปขโมย ถ้าจะแก้ก็ต้องมาแก้หลายกระทรวง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ครูต้องให้ความร่วมมือ กระทรวงสาธารณสุขต้องตรวจน้ำปัสสาวะ กระทรวงมหาดไทยต้องเข้มงวด อยากรให้จับแล้วจัดทำฐานข้อมูลในเรื่องนี้

สำหรับในทัศนะของ นางซาฟีนะห์ ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหายาเสพติด ดังนี้

1. หากรู้ว่าลูกติดยาเสพติด พ่อแม่ควรแจ้งทางตำรวจ ทางหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขแจ้งไปยังกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการให้จัดค่ายฝึกจริยธรรม
2. ถ้าเด็กๆ เบื่อหนังสือ ไม่อยากเรียน ให้ไปคาเฟ่ 40 วัน
3. พ่อแม่เด็กที่เสพยาเสพติด ตำรวจ พยาบาล ครู ต้องพยายามให้เด็กอยู่ไกลห่างจากยาเสพติด ถ้าเป็นไปได้ หากเด็กๆ เติบโต อายุ 12 ปี ให้ไปอยู่ในโรงเรียนประจำ ลูกๆ ก็จะมี

กิจกรรมให้ทำไม่ควรให้ไปอยู่กับเพื่อน จากการทำที่เคยมีประสบการณ์การสอนกับเด็กๆ มาก่อน เด็กวัยนี้จะคิดเพื่อน เพื่อนดังไปในทางที่ไม่ดี เด็กไม่อยากกินไม่อยากเสพก็ต้องทำตาม เพราะเกรงใจเพื่อนชวนให้กิน ถ้าจะแก้ต้องแก้กันหลายจุด หากพ่อแม่คนไหนมีลูกที่ติดยาเสพติด ให้พ่อแม่เข้าคอร์สอบรมการดูแลผู้เสพยาเสพติด

ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดในชุมชนพร่อน ต้องแก้โดยให้คนในชุมชนต้องมีคุณลักษณะ *นิสัยยามาเราะห์* เพื่อที่จะลดลักษณะนิสัยที่ไม่ดีออกมา ถ้ามี *ซึฟิตยามาเราะห์* แล้ว ก็จะลดการมีทิฐิ ลดการแข่งขันกัน สมัยก่อนไม่เป็นเหมือนปัจจุบัน เงินจะไม่มีค่าสำคัญ แต่ตอนนี้เงินสำคัญกว่าญาติพี่น้อง

ผู้กระทำผิดมีทั้ง 2 แบบ คือ 1) แบบผิดจริง และ 2) แบบไม่ผิดจริง หากคนที่ติดยาถูกจับเข้าไปในคุก ถ้าเขาออกมา เขาจะไปเป็นเหมือนเดิม ตัวอย่างเช่น ตัวเขาเองมีฐานะดี เขาก็ไม่ได้ค้ายา แต่โดนเพื่อนแกล้ง คือเพื่อนนัดมา แล้วใส่ยาเสพติดเข้าไปถูกจับ ตอนนี้อยู่ในคุก เขาบอกว่า ถ้าเขาออกไป คอยดูคนที่แกล้ง เขาจะเอาคืนแก้แค้นกลับ แต่อีกใจหนึ่งคิดว่า นั่นคือบททดสอบของอัลลอฮ์ ถ้าคนออกมาจากคุกแล้วก็ควรเข้าไปดูถูกเขา เราควรให้กำลังใจเขาให้มากๆ และส่งเสริมให้เขาทำดีต่อไป

ประเด็นปัญหาในกลุ่มไร่ระเบิดที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมในตำบลพร่อนนั้น พบไม่มากนัก ที่พบเห็น เช่นผู้ใหญ่ชอบเล่นการพนันมักแฝงตัวไปเล่นในป่าข้าง สำหรับเด็กๆ ก็จะมั่วสุมกันในกระท่อม

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเสพติด ควรจัดตั้งศูนย์บำบัดยาเสพติด เช่น ในประเทศมาเลเซีย ราชอาณาจักร และรัฐลังกานู รวมทั้งในอินโดนีเซียก็มีการรวบรวมเยาวชนที่ติดยาเสพติด เข้าคอร์สซิกเรลลอส ฝึกให้คนเป็นคนดี ส่งเสริมในเรื่องการศึกษาโดยให้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน (กสน.) ใครถนัดอะไร อยากทำอะไร ก็สนับสนุน บางคนปัจจุบันนี้ก็จับดีออกเตอร์ มีปริญญากันก็หลายคน ศูนย์บำบัดของประเทศเหล่านี้ได้สร้างคนที่เคยผิดพลาดมาแล้วในชีวิต ให้เขาได้มีโอกาสกลับมาแก้ตัวใหม่อีกครั้ง

3) เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2553 คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายอับดุลละาะ ยูโซ๊ะเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในชุมชนตำบลพร่อน เล่าว่าปัญหาเสพติดในชุมชนพร่อน มีอยู่ทุกหมู่บ้าน ดังนั้น จะทำอย่างไรให้เด็กอยู่ในสายตา ต้องทำในสิ่งที่เขาขอ เด็กติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่เรียน ถ้าเราสังเกตก็จะดูออกเพราะว่าเด็กที่เสพยาเสพติดเวลาเดินจะก้มหน้า หน้าตาเครียด ข้อสังเกตได้ง่ายคือคนที่ติดยาเสพติดมักจะกลับคึก นอนคืนสาย เที้ยว กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่เรียน แต่ถ้าเป็นเด็กที่เรียนกลับจากโรงเรียนจะเข้าไปดื่มน้ำกระท่อมในป่า ทั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นใบกระท่อม เริ่มแรกเกิดจากการสูบบุหรี่ เมื่อโตขึ้นกลุ่มที่ติดยากับกลุ่มที่สูบบุหรี่เป็นกลุ่มเดียวกัน

หน่วยงานจากยูนิสโคมได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ออกมาแล้วว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ยาเสพติดที่ลงมา ส่วนใหญ่มาจากภาคใหญ่ ท่งสง ถ้าจับได้ก็จะเรียกมาตักเตือน โดยในพื้นที่ตำบลพร่อนนั้นใบกระท่อมใบละ 10 บาท โดยนิยมเอามาผสมกับโค้ก ผสมอะไรต่างๆ ซึ่งเด็กบางคนพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ให้เงิน ก็เลยต้องไปขโมยขี้ยา และพ่อแม่บางคนไม่ยอมรับว่าลูกตัวเองติดยาเสพติด

วิธีการแก้ปัญหายาเสพติดในทัศนะของนายอับดุลเลาะ ก็คือ

1. เรียกพ่อแม่มาคุยตกลงในการจัดการบุตรหลานตนเอง
2. เรียกพ่อแม่ ลูก และคณะกรรมการเพื่อตกลงในการแก้ปัญหาลูกของตัวเอง และ
3. ส่งตำรวจ

โดยสรุปแล้วต้องหาวิธีการที่นุ่มนวล และประนีประนอมมากที่สุด กล่าวคือ เราต้องทำในสิ่งที่เราตั้งใจอย่างจริงจัง ยิ่งพวกเรากันเอง เราต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง มันจะสะท้อนกลับมาหาเรา สมัยก่อนมีผู้นำที่มีความบารอศักดิ์ (ผู้นำที่ชุมชนนับถือทางด้านศาสนา เช่น โต๊ะอิหม่าม หรือ โต๊ะครู - ผู้ถอด) พุดออกมา ชาวบ้านก็จะทำตาม แต่เดี๋ยวนี้ไม่มี ยิ่งโดยเฉพาะพ่อแม่ของตัวเองก็จะมีน้อย การแก้ปัญหาในชุมชนเป็นการป้องกันปลายเหตุ ถ้าจะแก้ให้แก้ที่ต้นเหตุคือไปจับโรงงาน สำหรับเด็กที่ไม่เรียนหนังสือ ชุมชนน่าจะให้งานทำจะได้ไม่มีเวลาไปทำอย่างอื่น

กฎของหมู่บ้านของตำบลพร่อนใช้มาสองปีแล้ว และมีการปรับตามสมัย สาเหตุที่ผู้ติดยาเสพติดเลิกได้ ส่วนหนึ่งมาจากมีอายุมากขึ้น เมื่อวัยเปลี่ยนไปโตขึ้นวัยรุ่นบางคนจะละอายแล้วก็เลิกไปเอง แต่ที่สาเหตุไม่หยุดเพราะมีรุ่นอื่นตามมา นอกจากนี้ อีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา คือการให้ความรู้ แต่ถ้าความรู้มากเกินไปก็ไม่ดี ในทัศนะของนายอับดุลเลาะคิดว่าต้องกำจัดแหล่งที่มา แต่ต้องมีการคุยและปรึกษาหารือกันภายในหมู่บ้าน เราต้องหาคนที่รู้จักคนดีๆ มาช่วย

นอกจากนี้ อีกวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา คือใช้ศาสนบำบัด และผู้ปกครองต้องมีการเอาใจใส่ดูแลพร้อมผู้นำ ต้องให้ผู้ปกครองยอมรับความเป็นจริงว่าลูกของตัวเองติดยาเสพติด สำหรับการพนันไม่มี และความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัว

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2553 คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายมาหะมะ เกาะมะ ครูสอนศาสนา เกี่ยวกับปัญหาเสพติดว่าปัญหาเสพติดพัฒนามาเรื่อยๆ เริ่มตั้งแต่กัญชา แต่ปัจจุบันนี้เป็นยาบ้าและพืชกระท่อมที่แพร่ระบาดมากในชุมชน ไม่ว่าจะไปในสามจังหวัดชายแดนใต้ หรือในพื้นที่อื่นๆ ก็ตาม ถ้าให้เปรียบเทียบใน 100% ในกลุ่มวัยรุ่นชาย คาดว่ามีประมาณ 30% ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของตำบลพร่อน และจะไม่พบปัญหาสิ่งเสพติด ส่วนกลุ่มวัยรุ่นหญิง ปัจจุบันกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 12 - 13 ปี สาเหตุก็จะมาจากรุ่นพี่ชักจูง และมีบ้างที่มีพฤติกรรมเลียนแบบจากรุ่นพี่ ถ้าเป็นอายุระหว่าง 15 ปีขึ้นไป ตำบลพร่อนมีมากสำหรับกลุ่มวัยรุ่น

ที่มีพฤติกรรมพัวพันกับยาเสพติด ยาเสพติดประเภทยาแก้ไอจะเป็นที่นิยมระบามากในทุกหมู่บ้าน เนื่องจากหาซื้อง่าย ราคาไม่สูงมากนัก ถ้าเปรียบเทียบกับสิ่งเสพติดชนิดอื่น เช่น ยาบ้า คนที่จะเสพยาบ้าได้ต้องเป็นคนมีฐานะมีเงิน ยาเสพติดประเภทยาบ้า ก็ดูจะมีแพร่ระบาดบ้างในชุมชน แต่ที่นิยมมากในกลุ่มวัยรุ่นตอนนี้ คือน้ำดื่มพีชกระท่อม สาเหตุที่ติดยาเสพติด เนื่องมาจากพฤติกรรมอยากสู้อากลอง ยาแก้ไอส่วนใหญ่จะแพร่ระบาดในช่วงอายุ 15 ปีขึ้นไป ถ้าต่ำกว่า 15 ปี จะดื่มแต่น้ำดื่มพีชกระท่อม ก็ดูชาก็มีบ้าง

สำหรับบทบาทของกลุ่มของผู้นำชุมชนได้มีการจัดการอบรมในเรื่องของยาเสพติดให้แก่เยาวชน มีการว่ากล่าวตักเตือนกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้าน ส่งตัวไปอบรมตามโครงการต่างๆ เช่น ส่งตัวไปดาวะห์ ซึ่งหลังจากที่ได้ส่งกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านไปอบรม ผลสะท้อนที่ได้รับคือกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มก็ยังมีพฤติกรรมเดิมอยู่บ้าง มันต้องใช้เวลาและความพยายามในการเลิกเสพยาเสพติด

การจัดตั้งโครงสร้างการทำงานแก้ปัญหาในชุมชนนั้น คนที่จะเข้ามาดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวได้ว่า โครงสร้างที่ดีจะต้องเริ่มจากผู้นำชุมชน กำหนดผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำศาสนา และรวมถึงผู้ปกครองของเด็ก ที่สำคัญต้องเริ่มจากครอบครัวเป็นเสาหลัก การที่จะอบรมดูแลบุตรหลานให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด ถ้าโครงสร้างี่เสาหลักเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลเยาวชนในหมู่บ้าน ปัญหายาเสพติดก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ที่ชุมชนไม่เข้มแข็งนั้น เนื่องจากเสาหลักไม่หนักแน่นพอในการที่จะร่วมมือกันดูแล จะแก้ไขกันจริงๆ ต้องเป็นคนในชุมชนเท่านั้น

ต้นเหตุของปัญหายาเสพติดนั้นอยู่ที่ครอบครัวไม่ค่อยให้การอบรมดูแลลูก ไม่มีผู้ปกครองคนไหนติดตามพฤติกรรมของลูกๆว่าไปทำอะไร ที่ไหน และที่สำคัญไม่ได้นำหลักศาสนามาสอน ซึ่งในประเด็นเด็กเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่ดี หรือกลุ่มไร้ระเบียบ จะมีอยู่เป็นช่วงๆ เช่น จะพบมากในช่วงของบอลโลก แต่สำหรับปัญหาอาชญากรรมในตำบลพร่อนไม่ค่อยพบปัญหามากนัก เพราะประชาชนในหมู่บ้านจะช่วยกันสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่ดีของกลุ่มวัยรุ่น และมีการควบคุมการเข้า - ออกของคนนอกพื้นที่ ส่วนประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามี - ภรรยาที่เกิดขึ้นนั้น มีการไกล่เกลี่ยโดยการให้โตะอิหม่ามมาพูดคุย ซึ่งส่วนใหญ่ทะเลาะเรื่องเล็กๆ เมื่อโตะอิหม่ามเข้ามาแก้ปัญหา ปัญหาที่คลี่คลายลงได้

สำหรับมุมมองของคนในชุมชน เมื่อมีเด็กหรือผู้ใหญ่ที่กระทำผิดแล้วได้รับการปล่อยตัวออกมาใช้ชีวิตตามปกติในชุมชน พบว่าบางคนที่กลับมาอยู่ในชุมชนถูกมองว่าเป็นการจับแพะหรือเปล่า แต่ถ้าเป็นเด็กที่มีนิสัยลักขโมย ประชาชนจะมีการเฝ้าระวังเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้ การเยียวยาผู้ต้องหาในคดีต่างๆ มีการว่ากล่าวตักเตือนโดยใช้หลักศาสนา มีการเน้นครอบครัวเป็นเสาหลักในการอบรมดูแลลูกๆ ผู้นำชุมชนมีการเรียกคุยกับผู้ปกครองใน

การสอดส่องพฤติกรรมของคนในครอบครัว และที่สำคัญ คือ สี่เสาหลักมีความจำเป็นในการที่จะเข้ามาเยียวยาบุคคลเหล่านี้ให้สามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างคนปกติ โดยได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เมื่อสี่เสาหลักค้ำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ชุมชนก็จะเป็นตัวอย่างในเรื่องของความเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ในตำบลพร่อน มีศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยมีรองนายกชื่อ รุสดี ยูโซ๊ะ เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโดยตรง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนจะแจ้งไปยังรองนายก ฯ ให้มาใกล้ชิดปัญหาที่เกิดขึ้น มีการจัดอบรมวัยรุ่นที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง มีการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน บางคนก็ส่งตัวไปดวาระห์ หรือมีการจัดกีฬาต้านยาเสพติด มีการรณรงค์ในเรื่องของยาเสพติด แต่ก็ยังไม่ใช่ทางออกของการแก้ปัญหาที่ดี ซึ่งถ้าจะให้ดีควรสร้างความเป็นเอกภาพของสี่เสาหลักให้เข้มแข็งก่อน

3. การจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชน ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาในชุมชน และการจัดทำกฎหมายชุมชนในชุมชนพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

การประชุมปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือการประชุมกลุ่มย่อย และการสนทนากลุ่มกับประชาชนที่เป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2553 โดยมีกิจกรรมเพื่อแสดงความคิดเห็นแบ่งปันความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการมีส่วนร่วมชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีประเด็นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พอสรุปสาระได้ ดังนี้

- การนิยามความหมายของยุติธรรมชุมชนในทัศนะของชุมชนพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าให้ความหมายยุติธรรมชุมชนว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมที่เจ้าหน้าที่เข้าถึงประชาชน การไม่เอาเปรียบให้ความเสมอภาคเรื่องที่คืนทำกิน ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม มีความซื่อสัตย์ของกฎหมายจะตัดสินคดีอะไรต่างๆ ต้องเหมือนกัน

กล่าวโดยสรุปจากกลุ่มดังกล่าว ความยุติธรรม คือความซื่อสัตย์ของคนในชุมชน ไม่เอาอคติเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดปัญหาก็จะนำความจริงมาพูดกัน โดยกระบวนการยุติธรรมเจ้าหน้าที่จะเข้าถึงพื้นที่มากขึ้น ทำให้ประชาชนมีความพอใจมากขึ้น

นอกจากนี้ กลุ่มชาวบ้านยังมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้แก่

อันดับที่ 1 เป็นปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อันดับที่ 2 คือ การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐและสวัสดิการของรัฐ

อันดับที่ 3 ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน

อันดับที่ 4 ปัญหาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมและที่ดินทำกินและทรัพยากร

อันดับที่ 5 ปัญหาที่ดินทำกินและนโยบายของรัฐและการประกอบอาชีพ

- ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อการจัดการความรู้ของชุมชนในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนพร่อน (ตากใบ) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับงานยุติธรรมชุมชน โดยมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ มีสาระ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สนทนาเรื่องปัญหาอบายมุขเกี่ยวกับมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าว ว่าควรมีสาระ

บทลงโทษ	การเฝ้าระวัง
1.ร้านค้าที่ขายสิ่งของมีนเมาแก่เยาวชนต่ำกว่า 18 ปี โทษปรับ 500 บาท	1.ให้ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานของตัวเอง
2.เยาวชนต่ำกว่า 18 ปี ซื้อสิ่งมีนเมา มีโทษคือ 1) ตักเตือน และ 2) ปรับ 300 บาท	2.ส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนในทางสร้างสรรค์ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ จะจัด 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง
3. บุคคลที่เสพมีนเมาก่อความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชนในยามวิกาล โทษคือ ให้บำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นเวลา 36 ชั่วโมง	3. ถ้าพบบุคคลพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจ ให้แจ้งผู้นำชุมชน เพื่อทำการติดตามพฤติกรรมต่อไป
4. ถ้าพบพฤติกรรมผู้ใหญ่ไปชักจูงเยาวชนในชุมชนไปในทางที่ไม่ดี (เกี่ยวกับสิ่งมีนเมา) โทษคือให้บำเพ็ญประโยชน์เพิ่มเป็น 2 เท่าจากข้อที่ 3	

กลุ่มที่ 2 สนทนาเรื่องปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งในชุมชน เกี่ยวกับมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าว ควรมีสาระ คือ

บทลงโทษ	การเฝ้าระวัง
1. มีการโก่งเกี้ยวในคดีนั้นๆ	1. สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
2. ตัดสิทธิ์ผลประโยชน์ในชุมชน	2. ผู้นำหมู่บ้านต้องให้ความยุติธรรมในเรื่องต่างๆ กับชุมชน
3. ถ้าไม่ยอม ปรับเป็นเงินฝ่ายละไม่เกิน 500 บาท	
4. ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการต่อไป	

กลุ่มที่ 3 สนทนาเรื่องปัญหาการลักขโมย เกี่ยวกับมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าว ว่าควรมีสาระ คือ

บทลงโทษ	การเฝ้าระวัง
1. ถ้าเป็นความผิดครั้งแรก เด็กและผู้ปกครองเรียกไปตักเตือน	1. จัดตั้งเวรยาม เพื่อทำหน้าที่ เช่น - สอดส่องดูแล การเข้าออกของคนแปลกหน้า - สังเกตการณ์ เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง - ครอบครั้ว ควบคุมดูแลบุตรหลาน
2. ถ้ามีครั้งต่อไป เสียค่าปรับ โคน ไกล่เกลี่ย	
3 ถ้ามีครั้งที่ 3 ส่งตัวให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ	

กลุ่ม 4 สนทนาเรื่องปัญหายาเสพติด

บทลงโทษ	การเฝ้าระวัง
1.ปรับเป็นเงิน ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท	1.พ่อแม่ช่วยกันสอดส่องดูแลลูกหลานของตัวเอง 2. แจ้งพ่อแม่ ให้รับรู้ส่ง ไปอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรม
2. หากมีครั้งที่สอง ให้ปรับเป็นเงิน 10,000 - 50,000 บาท	
3. หากเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปีให้ส่งไปบำเพ็ญประโยชน์ 1 ปี	

นอกจากใช้การเสวนาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในกิจกรรมการจัดการความรู้แล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เกี่ยวกับการจัดการปัญหาต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลพร่อน อำเภอตากใบ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2553 มีสาระสำคัญ ดังนี้

ปัญหาเสพติดทางผู้นำชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิม ช่วยกันแก้ปัญหาเสพติดมาจากชายแดนมาเลเซีย ประเภทยาเสพติดได้แก่ กระท่อมจะมีการเสพน้อย ส่วนยาม้าหรือยาบ้าจะมีการเสพนันมากที่สุด โดยขายเม็ดละ 300 บาท เด็กเยาวชนที่ติดยาประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นลูก

พ่อแม่มีฐานะดี ซึ่งมีสาเหตุมาจากตามเพื่อน และเป็นกรยากมากที่จะทำให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลในหมู่บ้าน เพราะความเป็นเครือญาติ ถ้าหากว่าเราไปบอกว่าบุตรหลานเขาติดยาเสพติด เขาก็จะไม่เชื่อและโกรธ กำนันจะไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด เพราะเมื่อเข้าไปดูแล พ่อแม่บางคนก็หาว่าไปใส่ร้ายลูกของเขา พ่อแม่จะไม่ยอมรับความจริงว่าลูกของเขาติดยาเสพติด เมื่อติดยาแล้วจะไปลักเล็กขโมยน้อยเฉพาะภายในครอบครัว แต่ทั่วกลุ่มนี้ก็ยังมีน้อย

ปัญหาบุกรุกในพื้นที่จะมีการไถ่เกตุย ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านด้วยกัน ที่เป็นปัญหาคือกรณีเรื่องเขตแดนที่ดินชาวบ้าน โฉนดที่ดินสมัยก่อนจะโค้งๆ แต่สมัยนี้จะตัดเป็นสี่เหลี่ยมทั้งสิ้น สรุปว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกระเบียบของราชการซึ่งไม่ตรงกันกับชาวบ้านสมัยก่อนบ้างก็ตัดสินที่โรงพัก บ้างก็ยอมชดใช้ค่าเสียหาย ถ้าหากไถ่เกตุยไม่ได้ก็จะเชิญบรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่นับถืออยู่ช่วยมาไถ่เกตุย โดยการไถ่เกตุยที่ผ่านมานั้นจะต้องมาคนละครั้ง และหลังจากนั้นก็นัดมาพร้อมกัน

ชาวบ้านรู้ว่าในชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมชุมชนด้วย หมู่ที่มีการรับเรื่องร้องเรียนมากที่สุด คือ ม. 4 และ ม.1 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ทำกิน และเงินกู้ เหตุผลที่สามารถไถ่เกตุยได้สำเร็จเพราะความเกรงใจกัน แต่ลึกๆ ยังมีบาดหมางในใจกันอยู่

ส่วนประเด็นความขัดแย้งของโครงการของรัฐ ความจริงแล้วชาวบ้านไม่เข้าใจกระบวนการได้มาของโครงการ กล่าวคือเมื่อมีการประชุมเวทีประชาคม ชาวบ้านบางคนก็ไม่มานั่งฟังด้วยจึงไม่รู้เรื่อง เมื่อโครงการรัฐเกิดขึ้นก็มักอ้างว่าไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน

ประเด็นความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐก็มีบ้าง เช่น กรณีชาวบ้านกับผู้อำนวยการ ชาวบ้านร้องเรียนในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการ และนิสัยที่ชอบการดูถูกเหยียดหยามผู้อำนวยการนั้นก็ยอมรับและยอมทำเรื่องย้ายไปทำงานที่อื่น

ประเด็นอื่นๆ เช่น ประเด็นปัญหาอาชญากรรมในตำบลพร่อนจะมีปัญหาอาชญากรรมน้อยกว่าในพื้นที่อื่นๆ เพราะชาวบ้านตำบลพร่อนมีความผูกพันเป็นเครือญาติมากกว่าปัญหาดังกล่าวนี้จึงมีไม่มากนัก และปัญหากลุ่มไร่กระเบียบก็มีไม่มากนัก ถ้าหากมีก็จะเป็นตามเทศกาลที่กลุ่มวัยรุ่นชวนตีแต่ก็ถือว่ามีน้อย

- เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2553 คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ณ ที่ทำการอบต. พร่อน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นของกฎหมายของตำบลพร่อน อำเภอดงขี้เหล็ก มีสาระสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ข้อพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงไปทำความเสียหายพืชผลทางการเกษตร เช่น วัวไปกินหรือเหยียบย่ำให้ปรับ ดังนี้

- ยาง อายุ 1 เดือน ปรับ ตัวละ 50 บาท

- ยาง อายุ 2 เดือน ปรับตันละ 60 บาท
- ถ้ายาง อายุ 3 เดือน ขึ้นไปให้จ่าย ตันละ 100 บาท

แต่ถ้าอายุยางหลังจาก 3 เดือน ให้คิดไปตามความเสียหาย

2. ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งของชุมชนเรื่องละเมิดสิทธิของที่สาธารณะสมบัติ (วัด โรงเรียน) ให้ประชุมจัดตั้งเป็นกฎกติกา ถ้าหากมีการแย่งที่ทำกินบริเวณสาธารณประโยชน์ ให้ปรับคิดเป็น ตารางเมตรละ 100 บาท

3. ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งของชุมชนปัญหาอาชญากรรม (ลักขโมย ผลไม้ ข้าวสาร ฯลฯ) หากเป็นกรณีเยาวชน ให้ดำเนินการ ดังนี้

- เรียกผู้ปกครองมารับรู้ พร้อมเจ้าตัว
- ถ้าหากมีการลักขโมยซ้ำก็ลงโทษโดยการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 3

ชั่วโมง ต่อวันเป็นเวลา 1 อาทิตย์

- ถ้าลักขโมยซ้ำอีกก็ให้ผู้ปกครองเสียค่าปรับแล้วแต่จำนวนของ โดยจะต้องไม่ต่ำกว่า 500 บาท คือ 2 เท่าของจำนวนของที่ขโมย

- หากไม่ฟังกันจริงๆ ก็ขอให้ไปฝึกอาชีพ

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อการจัดการความรู้ของชุมชนในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับงานยุติธรรมชุมชน โดยใช้การแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ มีสาระ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรื่อง ความปลอดภัยในชีวิต เกี่ยวกับมาตรการในการจัดการปัญหา
ดังกล่าว ว่าควรมีสาระ คือ

สาเหตุ	แนวทาง
1. เศรษฐกิจ 2. ยาเสพติด 3. ไม่มีอาชีพที่มั่นคง 4. เหตุการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัด	1. เศรษฐกิจ ให้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชน 2. ยาเสพติด : สร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัวและพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีกับลูกและให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมให้ความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ 3. ไม่มีอาชีพที่มั่นคง เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ทางภาครัฐช่วยส่งเสริมและรองรับตลาดและสวัสดิการของเกษตรกรซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของชาติ

กลุ่มที่ 2 เรื่องปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่และสวัสดิการของรัฐ เกี่ยวกับ
มาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าว ว่าควรมีสาระ คือ

สาเหตุ	แนวทาง
1.การเอาวัดเอาเปรียบต่อประชาชน 2. การเอื้ออำนวยให้แก่พวกพ้อง 3.การทำงานของเจ้าหน้าที่บางหน่วยงาน 4.ความบกพร่องของเจ้าหน้าที่บางหน่วยงาน	1.ร้องเรียนต่อศูนย์ยุติธรรม 2.ตั้งประชาคมหมู่บ้าน 3. ต้องมีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่อีกที 4. ต้องมีการกำหนดแผนการให้ชัดเจน

กลุ่มที่ 3 เรื่องปัญหาหนี้สินภาคประชาชน เกี่ยวกับมาตรการในการจัดการ
ปัญหาดังกล่าว ว่าควรมีสาระ คือ

สาเหตุ	แนวทาง
1.รายได้น้อย – ขาดรายได้ 2.ความโลภ 3.การว่างงาน 4.ลูกทำผิดกฎหมาย (พ่อแม่จึงติดหนี้) 5. ความไม่มั่นคงในการทำงาน	1.สร้างอาชีพให้คนในชุมชน 2.อยากให้ภาครัฐช่วยด้านสุขภาพ

กลุ่มที่ 4 เรื่องปัญหาที่ดินทำกิน เกี่ยวกับมาตรการในการจัดการปัญหาดังกล่าว ควรจะ
มีสาระ คือ

สาเหตุ	แนวทาง
1. โรงงานอุตสาหกรรม 2. โครงการก่อสร้างต่างๆ มีเสียงดัง 3. ทำคลองชลประทานในเขตพื้นที่นา 4. การสร้างบ้านเรือนใหม่และการขอบ้านเลขที่ การขอไฟฟ้ามีความล่าช้า 5. การแยกที่ดินจากเจ้าหน้าที่ที่มีความล่าช้า 6. ที่อยู่อาศัยมักมีกลิ่นจากโรงงาน	1.ไม่ให้มีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน 2.ควรมีเวลาในการทำงานของโรงงานให้ เหมาะสมควรมีที่เก็บเสียง 3.เปิดปิดน้ำตามเวลาและถูกฤดูกาล 4.เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมาแยกที่ดินทำกิน หรือการขอบ้านเลขที่ด้วยความรวดเร็ว 5.ให้เจ้าของโรงงานย้ายโรงงานให้ไกลจาก ชุมชน

จากการประชุมกลุ่มย่อยๆสรุปปัญหาภาพรวมของตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีสาระ ดังนี้

1. ปัญหาความเห็นแก่ตัวในสังคมปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากหลายๆ ประการ
2. ชาวบ้านยังไม่รู้จักศูนย์ยุติธรรมชุมชน บทบาทหน้าที่ของศูนย์ ฯ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น จึงอยากให้หน่วยงานที่รับผิดชอบศูนย์ ฯ เพิ่มงบประมาณให้มากขึ้น และจัดกิจกรรมภายในชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบบทบาทของศูนย์ ฯ ให้มากยิ่งขึ้น
3. คนขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคม เพราะในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันครอบครัวห่างเหินกัน
4. ปัญหาความอคติ เลือกปฏิบัติ มีความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยสังคมไม่ได้รับรู้มาก่อน กติกา กฎ และระเบียบหย่อนยาน ไม่เป็นรูปธรรมในการถือปฏิบัติอย่างจริงจัง และไม่ได้ออกผลเท่าที่ควร
5. ปัญหาด้านยาเสพติดการมั่วสุมของกลุ่มเยาวชน และปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. ปัญหาข้อพิพาทเรื่องแนวเขตที่ดินป่าสงวนกับประชาชน

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 2

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาตอบใจทวิวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือข้อ 2 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ ข้อ 3 เพื่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ และข้อ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาดังกล่าว โดยทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการและเครื่องมือการวิจัยหลายๆ ประเภทในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ โดยจะนำเสนอผลการศึกษาจากการใช้เครื่องมือต่างๆ ดังนี้

2.1 ผลการวิจัย : การประชุมเวทีเสวนากลุ่ม

จากการประชุมเวทีเสวนากลุ่มย่อยกับตัวแทนประชาชนในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลพร่อน จังหวัดยะลา ตำบลพร่อน (ตากใบ) จังหวัดนราธิวาส และตำบลทรายขาว (โคกโพธิ์) จังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยได้ลงไปพูดคุยสนทนาและจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยจากประชาชนที่เป็นตัวแทนประชากรที่ตั้งไว้ คือ ผู้นำท้องที่ ผู้ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่มอาชีพ

กรรมการศูนย์ตฤธรรม หรือศูนย์อำนวยการความเป็นธรรมภาคประชาชน เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ เครือข่ายอาสาสมัครตฤธรรมชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัครคุมประพฤติ กรรมการหมู่บ้าน และเยาวชนตัวแทนกรรมการหมู่บ้าน โดยการสนทนากลุ่มแต่ละเวทินั้น ผู้วิจัยได้วางแผนออกแบบการดำเนินงานวิจัยด้วยกระบวนการจัดการความรู้ของกิจกรรมหลักๆ คือ กิจกรรมการระบุงความรู้ การจัดการความรู้ การพัฒนาความรู้ การแบ่งปันความรู้ การใช้ความรู้ และการเก็บรักษาความรู้ แล้วจึงนำมาสรุปรวบรวมเป็นภาพรวมของทั้ง 3 ตำบลในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

1) การจัดเวทิตัวแทนชุมชนย่อย เพื่อจัดเสวนากลุ่มย่อย จำนวน 3 ครั้ง ในพื้นที่ 3 ตำบล ในจังหวัดชายแดนใต้

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเสวนา ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ครั้ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 424 คน มีรายละเอียด คือ ครั้งที่ 1 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในตำบลพร่อน จังหวัดยะลา 54 คน ตำบลพร่อน (ตากใบ) จังหวัดนราธิวาส 31 คน และตำบลทรายขาว (โคกโพธิ์) จังหวัดปัตตานี 50 คน รวมผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยๆ ของ 3 ตำบล จำนวนรวม 135 คน ครั้งที่ 2 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างตำบล พร่อน จังหวัดยะลา 9 คน ตำบลพร่อน (ตากใบ) จังหวัดนราธิวาส 31 คน และตำบลทรายขาว (โคกโพธิ์) จังหวัดปัตตานี 33 คน รวม 113 คน และครั้งที่ 3 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างตำบล พร่อน จังหวัดยะลา 71 คนตำบลพร่อน (ตากใบ) จังหวัดนราธิวาส 69 คน และตำบลทรายขาว (โคกโพธิ์) จังหวัดปัตตานี 36 คน รวม 176 คน

ทั้งนี้ การเสวนากับกลุ่มประชาชนในชุมชน 3 ตำบลพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 3 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมาประมวลภาพรวมผลการวิจัย โดยนำมาสรุปตามกรอบประเด็นคำถามที่มีลักษณะใกล้เคียง ดังนี้

1) ข้อค้นพบการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาและอำนวยการสร้างความเป็นธรรมให้แก่คนในชุมชน จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1)	ต้องสร้างบรรยากาศเอื้ออาทรดูแลกันให้มีความสงบสุขเรียบร้อย คนในครอบครัวให้กำลังใจ มีเวลาให้คำชี้แนะ ให้การศึกษา และไม่รังเกียจคนที่เคยมีชีวิตที่ผิดพลาด
2)	จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน คือสามารถไกล่เกลี่ยและประนีประนอมกันอย่างเป็นธรรม สร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบของคนในชุมชน โดยร่วมกันกำหนดคกกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านที่ทุกคนต้องเคารพ และปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3)	<p>ต้องมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อให้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการประจำศูนย์หรือดำเนินงานต่างๆ ของชุมชน การจัดตั้งองค์กรในชุมชน โดยตั้งคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจสะอาด ยุติธรรมและเป็นธรรม และเจ้าหน้าที่ต้องเป็นกลางให้ความยุติธรรมแก่คนในชุมชน จัดตั้งองค์กรยุติธรรมชุมชนขึ้นในตำบล เพื่อช่วยเหลือชุมชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในชุมชน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน เป็นศูนย์ Kedilan Center เพื่อจะได้รู้ว่าชุมชนไหนมีปัญหา ก็จะได้แจ้งที่ศูนย์ สร้างเครือข่ายกรรมการยุติธรรมชุมชนให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของทุกฝ่าย ชุมชนต้องติดต่อหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมดำเนินการเชิงรุกมากขึ้น โดยผู้นำ และกรรมการเครือข่ายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดปัญหาในชุมชนนั้น</p>
4)	<p>สร้างความเข้มแข็งให้แก่นักในชุมชนให้รักความเป็นธรรม สร้างการยอมรับในชุมชน สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแบบพึ่งพาเอื้ออาทรต่อกัน สร้างความเข้าใจกับชาวบ้าน เข้าถึงชาวบ้าน โดยเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญการพัฒนาและอำนวยความสะดวกสร้างความเป็นธรรมต่อผู้เสียหาย สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ไม่มีการคอร์รัปชัน เช่น คนที่กระทำความผิดตรวจสอบคดีก่อนดำเนินการตามกฎหมาย ต้องเริ่มจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อด้วยการสอบปากพยานหรือผู้เห็นเหตุการณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาอำนวยความสะดวก และสร้างระบบเครือข่ายยุติธรรมชุมชนให้ชุมชนให้ตระหนักเห็นความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมและการพัฒนาศูนย์ยุติธรรม</p>
5)	<p>ภาครัฐให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุนให้อบรมความรู้แก่นักในชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยเจ้าหน้าที่รัฐร่วมคิดร่วมทำกับทุกภาคส่วนที่จะให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นในชุมชน</p>
6)	<p>ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข่าวสารในทุกๆ เรื่อง ต้องชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง และได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อนที่จะมีการปฏิบัติ ให้สิทธิเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเท่าเทียมกัน และต้องอบรมคนในชุมชนให้รู้เรื่องกฎหมาย และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการสร้างความเป็นธรรมและยุติธรรม</p>
7)	<p>สร้างวิสัยทัศน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้มีการจัดเวทีเสวนาชาวบ้าน และเวทีประชาคมโดยรวมกลุ่มทำการสำรวจความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ เข้าถึงประชาชนและร่วมกันวางแผนแก้ปัญหา ส่งเสริมการวางแผนและจัดทำแผนชุมชน โดยจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นต่างๆ</p>

8)	สร้างความเป็นธรรมจะต้องตรงตามประเด็นความขัดแย้งที่เกิดกับชุมชน ต้องพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นประชาชนที่มีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบไม่เห็นแก่ตัว
9)	เลือกคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเลือกผู้นำที่คนในชุมชนยอมรับ มีคุณธรรมไม่ลำเอียง โดยผู้นำชุมชนต้องเห็นพ้องต้องกัน ดำเนินการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องเป็นทีม โดยกระจายอำนาจให้แกนนำกลุ่มต่างๆ รับผิดชอบงานที่ปฏิบัติอยู่
10)	ผู้นำมีความรอบรู้ในทักษะการปกครองและการจัดการชุมชนสังคม มีหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการชุมชน และปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง ให้ความเสมอภาคเป็นธรรมเข้าถึงคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยผู้นำชุมชนต้องพบปะทำความเข้าใจ อธิบายขั้นตอน วิธีการและหมั่นดูแลกำลังใจคนในชุมชน และต้องมีความยุติธรรมเป็นกลาง ใฝ่ใจประชาชนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน มีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ไม่คอร์รัปชัน เสียสละ มีความเสมอภาคและสามารถเป็นตัวอย่าง พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และต้องนำหลักศาสนาแก้ปัญหา โดยผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน วิทยากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสื่อกลางสร้างความยุติธรรม อาทิ ให้ความรู้ ให้ความร่วมมือ ให้ความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชนและชี้แจงประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนได้รู้ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
11)	เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเป็นตัวอย่าง ทำความเข้าใจชุมชน และต้องกระตุ้นความสนใจของประชาชนว่าสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายและไม่ยุ่งยาก ต้องจริงจัง สร้างทัศนคติที่ดีระหว่างภาครัฐและคนในชุมชน โดยหน่วยงานราชการต้องเข้ามามีส่วนร่วมติดตามอย่างจริงจัง เข้าใจปัญหา กำหนดเป้าหมาย ทหารแพทย์ เลือกวิธีการวางแผน แบ่งงานติดตามความคืบหน้าโดยเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน และต้องรวดเร็ว รอบคอบ มีความโปร่งใส และสอดคล้องกับข้อเท็จจริง
12)	ความรักในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองจะเกิดแรงผลักดันช่วยเหลือรวมตัวกัน พัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็ง เสียสละ อดทน เป็นธรรม แบ่งปัน และมีน้ำใจ
13)	ชุมชนจะต้องมีกฎหมายบ้าน โดยทำประชาคมให้ชาวบ้านร่วมกำหนดเกณฑ์ กติกา และให้ชาวบ้านได้เข้าถึงการใช้กฎหมาย และเคารพกฎหมายที่ทำไว้อย่างเคร่งครัด โดยต้องยุติข้อพิพาทเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่เป็นคดีอาญา ชุมชนจะต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเปิดใจกว้างแสดงข้อเท็จจริง รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง การสื่อสารต้องชัดเจนถูกต้อง โดยเป็นผู้ให้และผู้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

14)	<p>ชุมชนต้องเตรียมพร้อมรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น เชื่อฟังให้ความร่วมมือให้ความสำคัญกับผู้รับผิดชอบ ส่งเสริมคนในชุมชนร่วมพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลและแก้ปัญหาชุมชน โดยจัดประชุมหมู่บ้านระหว่างผู้นำ ประชาชน และประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเห็นความจำเป็นของการสร้างความเป็นธรรมและยุติธรรมว่าเป็นสิ่งใกล้ตัว ชุมชนต้องร่วมมือช่วยเหลือและมีความยุติธรรมต่อกัน กระตุ้นให้ชุมชนรับผิดชอบช่วยเหลือแนะนำคนที่กระทำผิดให้กลับมาใช้ชีวิตในชุมชน โดยให้อาสาทำกิจกรรมบริการสังคม ช่วยดูแลป้องกันปัญหาอาชญากรรมในชุมชน และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ การเฝ้าระวังป้องกันปัญหาอาชญากรรมและรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ ชุมชนต้องยึดหลักการปฏิบัติที่รัฐตั้งไว้ ชุมชนต้องสร้างคนให้มีภาวะความเป็นผู้นำ รู้จักการประเมินตัวเอง สร้างความรักความสามัคคี ต้องให้เกิดิริรู้จักให้อภัย มีหลักการและเหตุผล</p>
15)	<p>มีโครงสร้างกลุ่มคนที่รับผิดชอบ เช่น ประธาน รองประธาน คณะกรรมการ ประชาชน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายดูแลเรื่องยาเสพติด ฝ่ายดูแลประชาชน ฝ่ายดูแลการเงิน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน</p>
16)	<p>ช่วยประสานงานกับกลุ่มแกนนำในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น ส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาเพื่อจะได้ไม่มั่วสุมกับยาเสพติด</p>
17)	<p>ให้หน่วยงานอบรมการใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม การปกครอง และการจัดการชุมชนให้แก่คนในชุมชน ชุมชนจะต้องเรียนรู้กฎหมาย โดยขอความช่วยเหลือจากรัฐ ไปช่วยอบรมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและความเสมอภาค เพื่อให้ควบคุมการทำงานของทุกฝ่ายในชุมชน ชุมชนต้องใช้กระบวนการยุติธรรมอย่างสมานฉันท์ ดำเนินคดีต่างๆ อย่างยุติธรรมกับคนในชุมชน สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม สร้างการยอมรับในชุมชนและพัฒนาระบบเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยให้ศูนย์ยุติธรรมเป็นศูนย์กลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านกฎหมาย โดยดึงประชาชนมามีส่วนร่วมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ จัดอบรมแกนนำของหมู่บ้านเกี่ยวกับความยุติธรรม และพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการส่งเสริมด้านอาชีพ ด้านการศึกษา</p>
18)	<p>คนในชุมชนต้องมีความคิดเห็นที่ตรงกัน มีความต้องการที่เป็นเป้าหมายของกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความสมานฉันท์ มีการพัฒนา เกิดความสามัคคี แบ่งเบาภาระหน้าที่ โดยจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้ทำร่วมกัน การทำงานต่างๆ จะต้องเน้นชาวบ้านก่อน</p>

19)	ชุมชนควรร่วมดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในชุมชน กระตุ้นให้มีความร่วมมือ โดยชุมชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม และมีการกระจายอำนาจในแกนนำกลุ่มต่าง ๆ รับผิดชอบทั่วกัน
20)	ชุมชนจะต้องมีหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการคนในชุมชนไม่ให้คนในชุมชนเกิดความแตกแยก ปฏิบัติตามหลักศาสนา มีประสบการณ์ความรู้ในการจัดการปัญหาชุมชน
21)	ต้องให้บุคคลที่ชุมชนเชื่อถือเป็นกลางเข้ามาแก้ไขปัญหา โดยให้ผู้มีความรู้และเข้าใจในหลักศาสนา ดำเนินการตัดสินแก้ปัญหาต่างๆ เข้ามาปฏิบัติงานและปรึกษาหารือ
22)	มีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความเป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการสร้างความเข้าใจและให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีบทบาทที่เท่าเทียมกัน และสร้างคุณค่าจิตสำนึกใหม่ ๆ ร่วมกัน และร่วมมือให้ความช่วยเหลือคนที่ไม่ได้รับความยุติธรรม
23)	จัดทำแผนของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยสำรวจประเด็นความยุติธรรมของคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม และพื้นฐานทางด้านกฎหมายที่ชุมชนต้องการ และมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับชุมชนอื่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

2) **ข้อค้นพบการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างความเป็นธรรม หรือความยุติธรรมให้แก่คนในชุมชน ดังนี้**

1)	สร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและส่งเสริมการรวมตัวของประชาชนเพื่อทำงานกับภาครัฐ โดยชุมชนที่มีขนาดเล็กทำให้การทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายเป็นไปได้ง่ายกว่าชุมชนที่มีขนาดใหญ่
2)	ใช้กระบวนการยุติธรรม หลักการปกครอง และหลักการศาสนามาใช้ร่วมกัน และให้ความสำคัญกับผู้นำทุกชนิดที่ทุกคนตั้งขึ้นมา
3)	คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ความร่วมมือและเข้าร่วมจัดกิจกรรมจัดการปัญหาต่างๆ ในชุมชนเอง คนในชุมชนต้องมีความผูกพันอาหารต่อกัน มีความมุ่งมั่นแก้ปัญหาชุมชน มีความคิดและความเชื่อถือในหลักทางศาสนา โดยทั่วกัน คนในชุมชนต่างเห็นอกเห็นใจกัน มีความสามัคคี ร่วมมือ เข้าใจ ประองคองกัน โดยชักชวนให้ชุมชนทำสัญญาหรือสัตยาบันกับคนที่กระทำผิดในชุมชนให้จัดสรรเวลามาบริการชุมชน

4)	อบรมความรู้เรื่องศาสนาให้คนมีจิตใจเพื่อแผ่ สร้างกิจกรรมปลูกจิตสำนึก รู้รักสามัคคี ให้ความรู้กับคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน แบ่งปัน เห็นอกเห็นใจกัน และให้ชุมชนแก้ปัญหาชุมชน เข้าใจสภาพปัญหาและมีการวางแผนพัฒนาด้านต่างๆ
5)	พัฒนาการศึกษาของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มองถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และกระจายอำนาจในกลุ่มต่างๆ ในหลายฝ่าย
6)	ผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีสติ มีความรู้เข้าใจปัญหาของชุมชน มีความตั้งใจจริงใจ แก้ไขปัญหาการพัฒนาชุมชน มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และมีความพอเพียง โดยผู้นำชุมชนและคนในชุมชนต่างเห็นความสำคัญของการสร้างความยุติธรรมให้สิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทำให้ทุกฝ่ายมีความเป็นธรรม ผู้นำต้องมีความสามารถสื่อสาร กระตุ้นสร้างร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน มีความเข้มแข็ง มีประสบการณ์การสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชน มีการวางแผนงาน มีความรอบรู้จัดการปัญหาในชุมชน และเป็นตัวอย่างการปฏิบัติตัว
7)	การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด โดยช่วยกันดูแลสอดส่องเฝ้าระวังในหมู่บ้าน แก้ปัญหาการระงับความขัดแย้งและป้องกันอาชญากรรม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ความรู้ ความสามารถ ขึ้นอยู่กับความสามัคคี ถ้าหากคนในชุมชนรักและมีส่วนร่วม ความเป็นธรรม และยุติธรรมก็เกิดขึ้นได้
8)	ชุมชนขจัดปัญหาในชุมชนตามความต้องการในชุมชน โดยอาศัยความพร้อมของชุมชน แก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมมือหน่วยงานราชการในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ชุมชนสนองความต้องการจัดกิจกรรมภายในชุมชนโดยมีการวางแผนงานที่ดี ชุมชนต้องสำนึกรักบ้านเกิด มีความสามัคคี ต้องยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจต่อแนวคิดกระบวนการยุติธรรม กิจกรรมช่วยเหลือกันและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนคิดและไตร่ตรองความคิดใหม่ๆ
9)	ต้องมีหน่วยงานของรัฐมาให้ความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม มีการประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อจัดเวทีประชาคม วางแผนกับชุมชน สํารวจคนในชุมชนเกี่ยวกับความเป็นธรรมที่ได้รับ และต้องมึงงบประมาณมาประสานกับหน่วยงานของชุมชนพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

3) ข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับการจะใช้หลักแนวคิดและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ในการนำไปใช้จริงกับการพัฒนาและสร้างความเป็นธรรมให้แก่คนในชุมชน สรุปได้ ดังนี้

1)	ดูแลประชาชนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน โดยปราบปรามยาเสพติด ช่วยเหลือเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบ ให้สิทธิ เสรีภาพ และการพัฒนาในหมู่บ้านให้เขารู้ว่า สิ่งไหนควรทำ และไม่ควรรทำ
2)	สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพื่อจะได้อยู่ดีกินดีของชุมชน โดยใช้หลักแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง
3)	ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นเครือข่ายจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาระหว่างชุมชน โดยใช้หลักร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่คนในชุมชน โดยนำหลักศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างความเป็นธรรม และให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีความรู้ คุณวุฒิและประสบการณ์ ผู้นำและบุคคลอื่น รวมทั้ง จะต้องให้คนเข้าใจความเป็นจริงของสังคมและสังคมในโลก โดยการเอาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนมาใช้สร้างความเป็นธรรมให้แก่คนในชุมชน และรับฟังปัญหาของทุกคน โดยนำปัญหาและข้อเสนอแนะมาจัดทำกฎหมายหมู่บ้าน เพื่อเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัดและเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน
4)	จัดตั้งและดำเนินการเป็นศูนย์ประสานชุมชนทำงานแก้ปัญหาร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยจัดอบรมและจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้คนในชุมชน ซึ่งการปรับมาใช้กับงานพัฒนาต้องขึ้นกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดการสร้างความปลอดภัย
5)	นำวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความปรองดอง แบ่งปันช่วยเหลือให้สามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อมีข้อขัดแย้งก็ใช้วิธีการพูดคุยทั้งสองฝ่าย
6)	ใช้หลักกติกาหมู่บ้าน ทุกคนต้องร่วมกันกำหนดข้อบังคับกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์ที่ทำไว้ และต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด
7)	ชุมชนต้องเข้าใจกันให้เกียรติและไม่เอาเปรียบกัน ต้องรับฟังเสียงรอบข้างไม่วางอำนาจกับเสียงข้างน้อย การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างสันติและใช้จารีตประเพณีบริหารจัดการแก้ปัญหาด้วยความประนีประนอม
8)	คนในชุมชนอยู่ร่วมกัน มีน้ำใจ อยู่อย่างพอเพียง ใช้หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ไม่คิดเอาวดเอาเปรียบ ให้คนทำมาหากินด้วยความสุจริต มีรายได้ มีสิทธิเท่าเทียมกัน ในการใช้ทรัพยากรของชุมชนในการดำเนินชีวิต
9)	การนำวิถีชีวิตที่คนในชุมชนอยู่กับแบบพื้นเมือง เมื่อมีข้อขัดแย้งก็ใช้วิธีการให้สองฝ่ายมาพูดคุยแก้ปัญหาด้วยกัน ใช้หลักแนวคิดให้ชุมชนมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเข้มแข็ง โดยเรียกชาวบ้านมาทำประชาคม จะทำให้มีความเป็นธรรมในหมู่บ้าน

10)	ชุมชนในท้องถิ่นควรมีความสนใจและสมัครใจ หรือเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานตามบทบาท ภารกิจ นโยบายของศูนย์ยุติธรรม โดยต้องสร้างสังคมที่ยุติธรรมไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ มีความเสมอภาคกัน
11)	ให้หน่วยงานและกลุ่มคนในชุมชนหาช่องทางโอกาสให้คนที่ทำผิดมีชีวิตใหม่ โดยใช้ข้อเด่นของชุมชน เช่น การมีความสามัคคี ปรงคอง ความเข้มแข็งของชุมชน มาเป็นรั้วป้องกันยาเสพติด และทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เช่น การศึกษาด้านต่างๆให้คนในชุมชนด้านกฎหมาย
12)	ผู้นำมีความโปร่งใสในการทำงาน มีความเชื่อมั่นไว้ใจระหว่างผู้นำชุมชน ภาครัฐกับคนในชุมชน
13)	ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้เหมาะสมกับการมีสุขภาพและพลานามัยที่ดี คนจะได้ไม่ทำผิดกฎหมาย มีวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยประยุกต์สอดคล้องกับชุมชน สร้างความเข้าใจและรักท้องถิ่นเพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการลดความขัดแย้ง เพื่อความเหมาะสมและเป็นธรรมในสังคมชุมชน
14)	เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเพื่อแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง กฎเกณฑ์จะต้องมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม จะต้องยอมรับความเป็นจริงและฟังความคิดเห็นของคนอื่น ต้องทำให้คนเข้าใจความเป็นจริงว่าความจริงคืออะไร
15)	สร้างความอบอุ่นและปรึกษาหารือภายในครอบครัว มีปัญหาช่วยกันแก้ปัญหาโดยใช้หลักศาสนาและความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุที่มีอยู่มาทำให้เกิดความเป็นธรรมได้
16)	ใช้ภูมิปัญญาเป็นทักษะและกิจกรรมเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้พัฒนาสร้างความเป็นธรรมให้กับคนในชุมชนมีสิทธิเท่ากัน โดยจัดกิจกรรมให้ผู้นำชุมชนพบปะประชาชน ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างในการเสียสละ มีความเป็นธรรม ยุติธรรมในการใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ และการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน นำภูมิปัญญาที่มีมาปรับใช้ลดข้อขัดแย้ง รวมทั้งหาวิทยากรที่มีความสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้และบูรณาการสร้างความเป็นธรรม
17)	ประชาชนหรือองค์กรต่างๆในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่ออำนวยความสะดวก สร้างความสงบสุขในชุมชน ความเข้าใจและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน โดยให้โอกาสคนที่เคยทำผิด เช่น การจัดทำสหกรณ์แล้วให้คนในชุมชนนำผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญามาวางจำหน่าย โดยมีการรับซื้อในราคาที่เป็นธรรม เพื่อจะได้พัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

4) **ข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างความเป็นธรรม หรือความยุติธรรมให้แก่คนในชุมชน มีดังนี้**

1)	คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เข้าใจตัวปัญหา ไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ ขาดความร่วมมือและขาดแรงจูงใจ ไม่สนใจการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน แต่จะพึ่งเจ้าหน้าที่มากกว่า และประชาชนไม่รู้เรื่องกฎหมาย
2)	ผู้นำในหมู่บ้านไม่ค่อยพูดคุยพบปะประชาชนอย่างจริงจัง และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับงานยุติธรรมและการสร้างความยุติธรรมในชุมชน ผู้นำมีความเห็นไม่ตรงกัน มีการแบ่งฝ่ายไม่เป็นกลางเข้าหาประชาชนไม่ทั่วถึง ขาดความรู้ในทักษะการปกครอง และการจัดการชุมชนสังคม ขาดความสามารถในการวางแผน ขาดความรอบคอบและประสิทธิภาพในด้านกฎหมาย ผู้นำไม่พร้อมจัดกิจกรรม และเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในชุมชน เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชน ทำให้เกิดข้อพิพาทหรือความขัดแย้งภายในชุมชน
3)	คนในชุมชนมีความแตกแยกเรื่องความคิด ไม่จริงใจต่อกัน ความแตกต่างในความคิดของคนไม่ว่าเป็นชาย หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ตลอดจนระดับการศึกษา และไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม แบ่งชนชั้น แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มีความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่ซื่อสัตย์ ไม่จริงใจต่อกัน เอรัดเอาเปรียบ ไม่เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นธรรมในชุมชน และไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ คนในชุมชนขาดการศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับ ขาดความกระตือรือร้น ขาดความเชื่อมั่น และไม่ได้รับสิทธิในการรับรู้กระบวนการขั้นตอนการทำงานของผู้นำชุมชน
4)	สังคมมีการเปลี่ยนแปลง คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาในการมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน
5)	การว่างงานหรือการไม่มีที่ทำกินของประชาชนบางส่วน ทำให้เดือดร้อนในเรื่องการกินอยู่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ น้อยเกินไป
6)	ขาดองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ขาดหน่วยงานที่จะมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชุมชน ขาดระเบียบในชุมชน
7)	มีช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับคนในชุมชน โดยที่ชุมชนปิดบังปัญหาที่แท้จริง ทำให้หน่วยงานภายนอกจัดกิจกรรมที่ไม่ตรงกับปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน และขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ความไม่จริงใจของผู้แก้ปัญหา และการเห็นแก่ตัวของผู้นำหรือคนในชุมชนไม่เป็นกลาง
8)	คนในชุมชนมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน มีความแตกแยก ไม่เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดขึ้น ไม่สนองเป้าหมายกิจกรรมในชุมชน ไม่กระตือรือร้นทำงาน ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขาดความมุ่งมั่นและความเอาใจใส่ของงานในการที่จะแก้ไขปัญหา

9)	คนในชุมชนขาดความเข้าใจต่อแนวคิดกระบวนการยุติธรรม รับรู้ข่าวสารไม่ทั่วถึง ขาดการสื่อสารและการวางแผนที่ดี บริหารจัดการผิดๆ และขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ไม่เปิดใจยอมรับกระบวนการยุติธรรม และไม่เปิดใจยอมรับการทำงานใหม่ๆ ชุมชนไม่ได้ทำงานเป็นทีมในการจัดการปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน
10)	เนื่องจากเกิดเหตุความไม่สงบขึ้น ทำให้หน่วยงานภายนอกไม่กล้าเข้ามาในพื้นที่ เกิดความขัดแย้งจากการมีประชามติหรือการเลือกประชาคมบางเรื่องที่ไม่น่าจะมี

5) ข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการสร้างความเป็นธรรม หรือความยุติธรรมให้แก่คนในชุมชน จะมีแนวทางลักษณะ ดังนี้

1)	ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือดูแลผู้ถูกละเมิดสิทธิ
2)	ผู้นำต้องมีหลักคุณธรรมในการบริหารจัดการในชุมชน มีความสามารถสื่อสารพบปะพูดคุย เพื่อให้ชาวบ้านไว้วางใจผู้นำ มีประสบการณ์ความรอบรู้ ทักษะการปกครอง กระตุ้นสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงเสมอภาคและเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนรวมถึงการกระจายอำนาจให้ชุมชนออกความคิดเห็นได้เต็มที่
3)	จัดตั้งกลุ่มยุติธรรมและอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในชุมชน และสนับสนุนวิธีการตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังปัญหาการกระทำผิดในชุมชน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการกระทำผิดของคนในชุมชน
4)	มีแนวทางการดำเนินชีวิตสร้างรายได้ให้กับประชาชน ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพมีงานทำ ขึ้นอยู่กับตัวเอง และหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้ตรงกับพื้นที่ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดหรือตัดสินใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันมีแนวคิดที่ยุติธรรมต่อกันตรงตามความต้องการ
5)	สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ มีการทำงานเป็นทีมในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน
6)	คนในชุมชนจะต้องมีความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมคิดหาแนวทางและนำไปใช้ร่วมกันให้เกิดประโยชน์ส่งเสริมความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกส่วนของสังคม มีการกระจายอำนาจให้แก่คนในกลุ่มต่าง ๆ คนในชุมชนต้องสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เห็นถึงประโยชน์
7)	ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านยุติธรรม ส่งเสริมให้หน่วยงานด้านความยุติธรรมจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่จะต้องใช้ในการชีวิตประจำวัน

8)	การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เห็นโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น เห็นชุมชนต้นแบบให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดหรือการตัดสินใจร่วมกัน
9)	ชุมชนต้องได้รับการมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความคิดและมุมมองเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีความเสียสละ ทุกคนต้องร่วมกันกำหนดคกกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านร่วมกัน
10)	ชุมชนวางแผนและจัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชน โดยต้องนำคนในชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับงาน และยึดหลักประชาธิปไตยที่ฟังเสียงส่วนมาก เห็นพ้องต้องกันไม่แตกแยกกัน โดยชุมชนต้องตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการใช้วิธียุติความขัดแย้งโดยใช้สันติวิธี
11)	ควรตั้งกฎกติกาสร้างความเป็นธรรมกับคนในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้คนในชุมชน
12)	ต้องทำความเข้าใจกับคนในชุมชนถึงความหมายความเป็นธรรม ความยุติธรรม โดยชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติการเรียนรู้สร้างภูมิคุ้มกันทางด้านกฎหมาย
13)	การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ใช้คนเป็นปัจจัยและเป้าหมายการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้นอกสถานที่ มีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และเพื่อทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ
14)	พัฒนาและอบรมผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน มีการวางกรอบบริหารจัดการที่ดีแบบสันติวิธี โดยใช้กฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน
15)	สร้างความมั่นใจในตัวของเจ้าหน้าที่ ให้คนในชุมชนยอมรับแนวทางในการปฏิบัติงาน และได้ทราบขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่

ประเด็นข้อ 9 วิธีคิดและวิธีการทำงานใหม่ๆของชุมชนจะนำมาใช้สร้างความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมให้แก่คนในชุมชน ควรดำเนินการ ดังนี้

1)	จัดตั้งศูนย์ยุติธรรมประจำหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ที่ชุมชนเคารพนับถือ เชื่อใจและจริงจังในการทำงาน และมีอาสาสมัครเครือข่ายกลุ่มต่างๆ โดยเป็นผู้มีวุฒิภาวะ รักความเป็นธรรม ทำตัวเข้ากับชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นที่ยอมรับ ซึ่งการจัดตั้งและดำเนินการเป็นศูนย์ประสานชุมชนจะทำงานแก้ปัญหาพร้อมกับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน
2)	ควรให้ประชาชนวางแผนและดำเนินงานด้านยุติธรรมไปพร้อมๆ กัน งานโครงการใหม่ๆ ที่จะทำให้กับชุมชนควรเป็นงานที่มีมาตรฐานเป็นงานที่ยุติธรรม

3)	หน่วยงานของรัฐด้านกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานสนองนโยบายของประชาชน โดยให้ทำงานเป็นทีม จัดตั้งคณะทำงานมีผู้นำศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความรู้ในชุมชนมา ประชุมหารือโดยทำงานเชิงรุก
4)	จัดกิจกรรมให้เยาวชนรู้แนวทางสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชุมชน เช่น ปรายปรายยาเสพติด คูแลประชาชน มีโครงการนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง ต้องรู้ว่าประชาชนต้องการอะไร และอาชีพอะไรให้กับตนเอง ที่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้ในชุมชน
5)	ต้องใช้ความร่วมมือจากคนในชุมชน ต้องปรองดองกัน การมองเห็นคุณค่าของคนจะสร้างความร่วมมือในการทำงาน คนในชุมชนต้องเห็นพ้องต้องกันว่ามีความเหมาะสมกับชุมชน
6)	จัดหางานให้แก่ผู้ว่างงาน หารายได้เสริมแก่ผู้ที่มีรายได้น้อย สร้างงานในกลุ่มอาชีพโดยเพิ่มงบประมาณให้แก่กลุ่มอาชีพ ให้ภาครัฐจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ การจัดเยาวชนเข้าอบรมฝึกวิชาชีพในหมู่บ้าน การเพาะกล้ายาง การประมงน้ำจืด เพื่อขยายรายได้ให้เยาวชน
7)	ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ส่งเสริมคนในชุมชนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามัคคีไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ให้คนในชุมชนมุ่งเน้นสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนใน ด้านการศึกษา และพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยยาเสพติด ชุมชนเข้มแข็งใช้หลักความพอเพียง ชุมชนก็จะสงบ
8)	ต้องมีกฎกติกาของชุมชนโดยชุมชนร่วมกันสร้างกติกาแล้วนำไปปฏิบัติให้ทั่วถึงกันทุกคน
9)	สร้างความยุติธรรมและให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้ง และยอมรับความจริงโดยใช้เหตุผลประกอบ
10)	ต้องให้บุคคลที่คนในชุมชนเชื่อถือและเป็นกลางเข้ามาแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชนเอง โดยเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในหลักศาสนามาดำเนินการ
11)	ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับแก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และจัดอบรมกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น การขจัดยาเสพติด และมีการรณรงค์เรื่องการต่อต้านยาเสพติด หากความคิดที่จะแก้ปัญหานั้นไม่ขัดกับวิถีชีวิต ความเชื่อของคนในชุมชน การแก้ปัญหาที่สามารถทำได้
12)	มีการสื่อสารทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ แบ่งหน้าที่การประสานงานของกลุ่มแกนนำต่างๆ โดยทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ มีอุดมการณ์ในการทำงาน เปิดโอกาสเสนอแนวความคิดแลกเปลี่ยน หรือระดมความคิดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีกระบวนการทำงานที่แน่นอน
13)	ใช้แนวคิดสร้างความผูกพันให้ชุมชนรักใคร่สามัคคีเกิดความร่วมมือ ชุมชนจะต้องทำงานกันเป็นทีม มีจิตใจมั่นคงและมีจิตสำนึกในการวางแผนเกี่ยวกับการสร้างความเป็นธรรม

14)	การแนะนำให้คำปรึกษาหรือการดูแลช่วยเหลือผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ให้ความร่วมมือเข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ช่วยให้หน่วยราชการมีความสะดวก
15)	อบรมความรู้และส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชนนำความรู้ไปแก้ปัญหาเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ
16)	อยากให้มีการจัดเวทีเสวนาชาวบ้าน และให้องค์กรภายนอกมีส่วนร่วมโดยทำงานเป็นทีมในการจัดการปัญหาต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ตรงกับปัญหาของชุมชน และแก้ไขให้ตรงจุด
17)	คนในชุมชนต้องมีบทบาทร่วมกับกลุ่มผู้นำ เพื่อความหลากหลายด้านความคิดที่จะนำมาสร้างความเป็นธรรม และต้องเป็นแบบสันติวิธี โดยนำรูปแบบของชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับคนในชุมชน สร้างกระบวนการใหม่ๆ (วิธีคิดและวิธีทำงาน) มีการจัดทำโครงการให้มากขึ้น

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนใต้

2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกรรมการศูนย์เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ครั้งที่ 1

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการตอบวัตถุประสงค์ในข้อ 2 – ข้อ 4 โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในชั้นการระบุนความรู้ การจัดหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การแบ่งปันความรู้ การใช้ความรู้แล้วจึงนำมาสรุปรวบรวมเป็นภาพรวมพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ตามประเด็นต่างๆ คือ

(1) วิธีการทำงานและรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กรอบภารกิจที่จัดตั้งไว้ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ

(1.1) งานการป้องกันและการเฝ้าระวังแก้ปัญหาอาชญาเสพติดในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและกระบวนการทำงาน คือ

- คนในชุมชนจะร่วมกันใช้สติแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และใช้สันติวิธีให้สอดคล้องกับชุมชน ใช้วัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังแก้ปัญหาอาชญาเสพติดในชุมชน

จุดแข็ง/ข้อดี คือ มีครูรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน สามารถแนะนำเยาวชนให้กลุ่มเสี่ยงห่างเหินจากยาเสพติด

จุดอ่อน คือ ประชาชนและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ขาดความเชื่อถือจากผู้ปกครอง ขาดการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

(1.2) งานแก้ปัญหาหรือจัดการความขัดแย้งในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและกระบวนการทำงาน ดังนี้

- ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีกระบวนการทำงานในลักษณะสันติวิธี โดยไม่นำคู่กรณีขึ้นสู่ศาล แต่ใช้การเจรจาโดยมีคนกลางเป็นคนไกล่เกลี่ยปรองดอง

ข้อดี คือลดค่าใช้จ่ายคู่กรณีทั้งสอง ไม่เสียเวลามาก มีการทำงานประสานเป็นระบบ ประชาชนได้รับความสะดวกขึ้น ไม่ต้องเป็นคดีความ ใช้เวลาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งเร็วขึ้น และการไกล่เกลี่ยเป็นธรรมชาติ

ข้อเสีย คือ ประชาชนไม่เชื่อมั่นในการไกล่เกลี่ย ประชาชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน และศูนย์ฯ ขาดประสบการณ์และบางเรื่องไม่มีอำนาจ

(1.3) งานการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากหน่วยงานรัฐ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและกระบวนการทำงาน ดังนี้

- ศูนย์ยุติธรรมชุมชนทำงานแบบการให้คำแนะนำจากหัวหน้าศูนย์ โดยให้รู้หลักวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงมีการอบรมเรื่องอาชีพ

ข้อดี/จุดแข็ง คือ

1) เจ้าหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือ อบรมวิชาชีพต่างๆ มีการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานของภาครัฐ ได้ดียิ่งขึ้น รวดเร็วขึ้น

2) มีเครือข่ายสื่อสารประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐดีขึ้น และข้อมูลหรือการกระจายข่าวทำได้รวดเร็ว มีความตื่นตัว เป็นระบบ

3) ผู้ได้รับผลกระทบได้รับการช่วยเหลือและได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากขึ้น

ข้อเสีย/จุดอ่อน คือ

1) ประชาชนมองเจ้าหน้าที่ในแง่ลบ และผู้คนไม่ค่อยเข้าใจเจ้าหน้าที่รัฐ

2) การให้บริการจากภาครัฐล่าช้า ขั้นตอนมากประชาชนเบื่อหน่าย ไม่ศรัทธา

ระบบ

(1.4) งานการฟื้นฟูผู้กระทำผิด ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและกระบวนการทำงาน คือ

- มีกระบวนการทำงานช่วยเหลือการอบรมนิสัย เพื่อให้ผู้กระทำผิดความผิดปรับตัวเข้ากับสังคมชุมชน และส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการศึกษา

จุดอ่อน คือเยาวชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เกิดความระแวงในความปลอดภัย ไม่ยอมพบปะพูดคุยกับภายนอกชุมชน

จุดแข็ง / ข้อดี คือสามารถแนะนำให้เยาวชนประกอบอาชีพต่างๆ มีชีวิตความเป็นอยู่และมีความรู้สึกรอบรู้ที่ได้รับจากศูนย์ชุมชนว่าตนเองไม่ได้ถูกทอดทิ้ง มีการยอมรับและให้โอกาสในการปรับปรุงตัวเอง และผู้กระทำผิดได้สำนึกตัวว่าเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้งจากสังคม

(1.5) งานการป้องกันและควบคุมปัญหาอาชญากรรมในชุมชนศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและกระบวนการทำงาน คือ

- ศูนย์ยุติธรรมชุมชนแต่ละศูนย์จะมีหน่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้านคอยดูแลป้องกันปัญหาอาชญากรรมของตนเอง

จุดแข็ง คือ แนะนำการป้องกันตนเอง สร้างความรักสามัคคีในชุมชน เข้าใจชุมชน เฝ้าระวังและสอดส่องบุคคลภายนอก

จุดอ่อน คือการสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกคน

(2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงวิธีการทำงานและรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กรอบภารกิจที่กำหนดไว้ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล คือ

2.1) การป้องกันและการเฝ้าระวังแก้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ควรมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน คือ

- อยากให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนฝึกอาชีพให้เด็กและเยาวชนที่ว่างงาน และส่งเสริมทางด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชนให้มาก

- สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และติดตามเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เฝ้าระวังกลุ่มเยาวชนที่ชกออกจากบ้านตอนกลางคืน

- เข้าถึงชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจงให้ชัดเจนมากขึ้น โดยร่วมรณรงค์กำหนดกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์เชิงสมานฉันท์ สร้างความรักสามัคคีในชุมชน หรือระบบครอบครัว เพื่อความเข้มแข็งในชุมชน และเฝ้าระวังแหล่งอบายมุข สถานเริงรมย์

2.2) งานแก้ปัญหาหรือจัดการความขัดแย้งในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน คือ

- อยากให้ชุมชนจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเพื่อสร้างความสมานฉันท์ของคนในสังคม และจัดกิจกรรมทางด้านศาสนาให้มากขึ้นเพื่อหล่อหลอมจิตใจของบุคคลในสังคมให้ดีขึ้น

- ต้องแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและอำนาจในการดำเนินงานให้เน้นเชิงประจักษ์ เพื่อให้ชุมชนยอมรับในการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากขึ้น

2.3) งานการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากหน่วยงานรัฐ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน คือ

- ช่วยแนะนำการทำงานของเจ้าหน้าที่ ช่วยของงบประมาณมาช่วยเหลือก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีขั้นตอนช่วยเหลือหลายขั้นตอนกว่าจะถึงมือผู้รับ
- ควรมีการแนะนำขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ และแนะนำเกี่ยวกับประเด็นสาระกฎหมายด้านความยุติธรรม
- มีแนวทางปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพในการเยียวยาที่เกี่ยวกับระบบ มาตรการกระบวนการกักกันของสถานพินิจ ไม่ได้ทำให้ผู้กระทำผิดเจ็บตลึง แต่กลับสร้างความคุ้นเคยในสถานที่ให้คนเหล่านั้น กลับหันไปหาสิ่งเหล่านั้นซ้ำๆ ซากๆ ดังนั้น ควรใช้มาตรการที่เข้มงวดเด็ดขาดไม่เลือกปฏิบัติ แยกกักกันให้เป็นแหล่งเฉพาะ

2.4) งานการฟื้นฟูผู้กระทำผิด ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรมีแนวทางการปรับปรุงการทำงานคือ

- ควรหาอาชีพให้ผู้ถูกฟื้นฟูทำหรืออบรมวิชาชีพ ให้การศึกษากับบุคคลเหล่านี้ โดยแนะนำการประกอบอาชีพ หล่อหลอมจิตใจให้กำลังใจ ไม่พุดูถูก ใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น
- ศูนย์ยุติธรรมควรมีบทบาทให้ชัดเจน มีการประสานงานที่รวดเร็ว มีการพบปะประชุมกัน เสนอข้อคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแก้ไขปรับปรุงในทางที่ดีขึ้น และขอให้ภาครัฐจัดเจ้าหน้าที่มาประจำเป็นพี่เลี้ยง

2.5) งานการป้องกันและการควบคุมปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน คือ

- ให้มีการแนะนำกฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมในชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านทราบ
- ควรมีงบประมาณมาช่วยสนับสนุน มีการฝึกชุดรักษาความปลอดภัยจากทหารหรือตำรวจ
- ควรเฝ้าระวังป้องกันอาชญากรรม สอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด รวมถึงการแจ้งเบาะแส แจ้งข่าวหรือคดีการทำความผิดตามกฎหมาย และให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา
- มีบทบาทให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย และผลกระทบจากอาชญากรรม โดยสร้างจุดเชื่อมโยงหน่วยงานยุติธรรมในพื้นที่ โดยมีแนวทางปรับปรุงให้มีผู้ดูแลรักษาความสงบ ให้เพิ่มตำรวจหมู่บ้านเพื่อดูแลหมู่บ้าน และช่วยหาวิธีป้องกันหมู่บ้านของตนเอง

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกรรมการศูนย์ เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ครั้งที่ 2

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยทำการศึกษา โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกรรมการศูนย์เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นครั้ง 2 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 2 - ข้อ 4 โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในขั้นกิจกรรมการระบุมารู้ การจัดหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การแบ่งปันความรู้ การใช้ความรู้ แล้วจึงนำมาสรุปรวบรวมเป็นภาพรวมของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ตามประเด็น คือ

1) ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมที่พบในชุมชน คือ

- ประชาชนยังไม่มั่นใจกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะกระบวนการของตำรวจ
- เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ค่อยได้ใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และขาดความเข้าใจในกฎหมายอย่างแท้จริง

- ปัญหากระบวนการยุติธรรมในครอบครัว เช่น ที่ดินระหว่างเขตที่ดินด้วยกัน

- ประชาชนขาดความร่วมมือ และมีความระแวงซึ่งกันและกัน

2) โครงสร้างการทำงานและกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีการปฏิบัติงาน คือ

- สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเข้าถึงประชาชนไม่ทั่วถึง
- การทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังไม่เป็นระบบ ไม่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน กระบวนการทำงานไม่เป็นรูปธรรมและไม่ต่อเนื่องในการรับเรื่องร้องทุกข์

3) หากจะปรับปรุงหรือแก้ไขประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างการทำงาน และกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะปรับปรุงดังนี้

- สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมควรแนะนำประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบการทำงาน และไม่ทราบข้อมูล

- คณะทำงานศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรมีโครงสร้างการทำงานให้ชัดเจนกับคนในชุมชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรม

- ควรปรับปรุงศูนย์ตำบลมาเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับหมู่บ้าน

4) วิธีการทำงานและรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กรอบภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนคือ

- ให้คำปรึกษาต่างๆ ไป และไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประสานหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือ

- การตรวจสอบข้อเท็จจริงจะเชิญคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาพบ เพื่อสรุปประเด็นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ และทำความเข้าใจในความคิดเห็นของคณะกรรมการและมีการประนีประนอมข้อยุติข้อขัดแย้ง

- การป้องกันปราบปรามควบคุมอาชญากรรม และควบคุมยาเสพติดที่มาแพร่ในชุมชน มีการทำงานอย่างเป็นระบบมีโครงสร้างในการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

5) หากจะปรับปรุงหรือแก้ไขประเด็นเกี่ยวกับวิธีการทำงานและรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กรอบภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ควรจะปรับปรุง ดังนี้

5.1) วิธีการดำเนินงานด้านปัญหาเสพติด คือ

- ทางศูนย์ ควรมีโปรแกรมเกี่ยวกับความรู้โทษภัยของยาเสพติด และสร้างความเข้าใจต่อผู้ปกครองเกี่ยวกับโทษยาเสพติด และสอดส่องดูแลผู้ที่ติดยาเสพติด

- ส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ

- การให้ความรู้ในหลักศาสนา

- ส่งเสริมด้านกีฬา

- ดำเนินตามกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ควรปรับปรุง คือ

1. ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันและจริงจังในการแก้ปัญหา ควรมีความต่อเนื่อง ควรได้รับความร่วมมือจากส่วนอื่นๆ บ้าง เช่น การให้งบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ

2. ควรมีความหลากหลายวิธีในการแก้ปัญหา

3. เพิ่มความใกล้ชิดกับชุมชนให้เน้นถึงพิษภัยของยาเสพติด

4. ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองร่วมกันแก้ไขปัญหากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5.2) วิธีการดำเนินงานด้านปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในปัจจุบันคือ

- ประชาชนและผู้นำต่างคอยระวังความปลอดภัยร่วมกัน มีการดูแลหมู่บ้านโดยการเฝ้าเวรยามในเวลากลางคืน จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของชุมชนในหมู่บ้าน

- ต้องให้ฝ่ายปกครองระดับหมู่บ้านเป็นแกนหลักและเป็นแกนหนุนเสริม

ควรปรับปรุงคือ

1. ให้มีเวรยามในเวลากลางวันอยู่โดยเฉพาะสถานที่สาธารณะต่างๆ ในตำบล เพิ่มความเข้มในการรักษาความปลอดภัย

2. ควรมีการอบรมวิธีการสังเกตตัวบุคคลเป้าหมาย และสามารถบอกรูปพรรณได้

3. ต้องสร้างสังคมที่ยุติธรรมมีน้ำใจให้กันและกัน ไม่เอาโรคเอาเปรียบมีความสามัคคี และต้องมีระบบเศรษฐกิจเป็นอิสลามที่เป็นธรรม

5.3) วิธีการดำเนินงานด้านปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน ปัจจุบัน
คือ

- เรียกทั้งสองฝ่ายมาพูดคุย (คู่กรณี) สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับสองฝ่าย ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย แก้ปัญหาโดยสันติวิธี ประนีประนอมกัน โดยให้คู่กรณีมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเอาหลักศาสนามาเป็นแกนนำหลักในการประนีประนอม ซึ่งการใช้รัฐธรรมนูญของศาสนาอิสลามประกอบพร้อมทั้งใช้หลักเหตุและผล บุคคลใดมีเหตุผลมากพอสมควรก็เป็นฝ่ายชนะไป

- ต้องมีการส่งเสริมพัฒนาด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และส่งเสริมการระงับข้อพิพาทในสังคม

ควรปรับปรุง คือ

1. ให้ยึดคติกติที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด
2. ต้องมีนิติกรประจำตำบล
3. มีการดำเนินการและปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน

5.4) วิธีการดำเนินงานด้านการเยียวยาหรือฟื้นฟูผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
อบายมุขและอาชญากรรมในชุมชน ปัจจุบัน คือ

- การแนะนำและการให้ความรู้ในเรื่องพิษภัยของยาเสพติดและความรู้ด้านศาสนา โดยนำหลักศาสนามาใช้ เช่น การนำเยาวชนไปดawah์

- การให้โอกาสกลับตัวสร้างอาชีพ

- การรับฟังและยอมรับ คือการให้ความสนใจเต็มใจต่อผู้กระทำผิดและยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น

- ให้ผู้ที่ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดจากโครงสร้างทั้งของรัฐบาลและเอกชน

ควรปรับปรุง คือ

1. ประชาชนควรเข้ามามีบทบาทร่วมด้วย
2. ควรมีความหลากหลายรูปแบบ มีความต่อเนื่องและมีวิธีอื่นๆ เสริมด้วย
3. เอาหลักศาสนามาขัดเกลาคความเสียหายของการติดยาเสพติด เช่น ควรจัดกิจกรรมร่วมกันและมีการออกดawah์

4. ต้องดำเนินการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยจัดทำมาตรการและดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

5. ให้มีการสอดคล้องดูแลสม่ำเสมอ

5.5) วิธีการดำเนินงานด้านการเยียวยาหรือฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ หรือกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานรัฐ ในปัจจุบันคือ

- การทำงานไม่เป็นระบบ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ามีการบวนการยุติธรรมในชุมชน ขาดความต่อเนื่อง โดยมักให้เป็นเงินเป็นก้อนครั้งเดียว และใช้ระบบสองมาตรฐาน

- คนในหมู่บ้านช่วยกันฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมรับฟังและยอมรับการส่งเสริมการขอโทษด้วยความจริงใจ

ควรปรับปรุงคือ

1. ควรสอบถามความต้องการว่าอยากได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบใด

2. เพิ่มโอกาสกลับตัวเป็นคนดีให้เป็นแบบเดียวกัน การให้บริการไม่เลือกปฏิบัติ

6) ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ

6.1) ด้านเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรคคือ

- ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน จึงมักมีปัญหากับเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ประจำศูนย์ ไม่มีเวลาแน่นอนในการปฏิบัติงาน และมีความรู้กฎหมายไม่เต็มร้อย

- บุคคลมีหน้าที่หรืองานประจำอยู่แล้ว คณะกรรมการมีตำแหน่งมากเกินไป ทำให้การทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่เต็มที่สักเท่าไร ขาดความจริงใจในการทำงาน

6.2) ด้านลักษณะงานและภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- ลักษณะงานมีความหลากหลายของปัญหาที่เกิดขึ้น การทำงานและภารกิจยังไม่เต็มร้อย สถานที่ยังไม่พร้อม ดูแลไม่ทั่วถึง

6.3) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- การบริหารจัดการไม่เต็มที่ไม่เป็นระบบไม่มีความพร้อมของคณะกรรมการเวลาไม่ชัดเจน ต่างคนมีความคิดที่แตกต่างกันไม่เคารพในความคิดของแต่ละฝ่าย

6.4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชนที่มีต่อศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรคคือ

- ประชาชนไม่เห็นความสำคัญ ขาดการประชาสัมพันธ์ ไม่ออกมาร่วมงานเกิดความขัดแย้งแตกแยก และไม่มีค่าตอบแทนของคณะกรรมการ

7) การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คือ

- ประสบความสำเร็จบ้างในการให้ความร่วมมือกันทำงานของศูนย์กับประชาชน

8) ปัจจัยที่ช่วยให้การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ

- คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจกับงานที่ทำ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯ และทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์

- การทำงานอย่างเป็นระบบและเหมาะสม
- ความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ความซื่อสัตย์ และความไม่เป็นแก๊วโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

- ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อคณะกรรมการศูนย์

9) เหตุผลที่การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ

- ประชาชนไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ และไม่ให้ความร่วมมือกับศูนย์
- การทำงานของคณะกรรมการศูนย์ไม่เข้าใจงานที่ทำ ความไม่พร้อมของคณะกรรมการในการทำหน้าที่ และขาดระบบการทำงานที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นๆ

- ผู้นำมีตำแหน่งมากเกินไป

- เกิดความขัดแย้งภายในศูนย์ หรือศูนย์ยุติธรรมไม่สามารถสร้างหลักประกันให้ประชาชนได้ ชุมชนยังไม่ไว้วางใจ ขาดความสามัคคีกัน

10) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะได้รับการพัฒนา คือ

- การประชาสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์

- ต้องพัฒนาศักยภาพของศูนย์ฯ ให้รับใช้ชุมชน และสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ความน่าเชื่อถือกับประชาชนที่มีต่อศูนย์ สร้างบุคลากรโดยให้ความรู้แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ ทางด้านกฎหมายให้มากขึ้น และได้รับการพัฒนาด้านจิตใจ ด้านความเป็นธรรม

11) แนวทางหรือวิธีการทำงานร่วมกันของประชาชนกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชน ควรเป็นดังนี้ คือ

- มีความร่วมมือ มีความรัก ความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจกัน และความต่อเนื่องเป็นเอกภาพ

- ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาได้ โดยจัดให้มีการประชุมหรือลดข้อแก้ไขการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- ควรเป็นกลางและพูดความจริง ไม่เลือกปฏิบัติ ต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชน

12) คนในชุมชนควรมีวิธีการดูแลผู้เคยกระทำผิดในชุมชน คือ

- สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อกัน และจัดกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ

- ควรเอาใจใส่ดูแลและเป็นที่ปรึกษาผู้ที่เคยกระทำผิด ให้โอกาส ให้ความรู้ แนะนำให้คำปรึกษาให้สามารถดำเนินชีวิตในชุมชน โดยให้โอกาสทางการศึกษาหรือการทำงาน และให้โอกาสเข้ามามีบทบาทต่างๆ ในชุมชน และให้การยอมรับและรับฟังความจริงที่เกิดขึ้น

2.3) ผลการศึกษาการประชุมกลุ่มย่อยกับเจ้าหน้าที่ และกรรมการศูนย์เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม กลไกของรัฐ และกลไกชุมชนที่เกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน ภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนใต้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น จากเครือข่ายยุติธรรม และกลุ่มเจ้าหน้าที่ และกรรมการศูนย์เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 - ข้อ 4 โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในชั้นกิจกรรมการระดมความรู้ การจัดหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การแบ่งปันความรู้ การใช้ความรู้ แล้วจึงนำมาสรุปรวบรวมเป็นภาพรวมของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ได้ตามประเด็น คือ

1) ความหมายของความยุติธรรม คือ

- ความเท่าเทียมกันหรือความเสมอภาคที่ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่มีอคติอยู่ร่วมกันโดยไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบ สร้างความเป็นธรรม ความชอบด้วยเหตุผล และสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือผิดชอบชั่วดี เสมอภาคภายใต้กฎหมายและความสงบสุขในสังคม

2) ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรม ได้แก่

- คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือและไม่เข้าใจกฎหมาย ไม่เข้าใจคำว่ายุติธรรมชุมชน

- เมื่อมีเรื่องราวร้องทุกข์ การขอรับความช่วยเหลือทำได้ยาก มีความล่าช้าในการแก้ปัญหาต่างๆ เพราะไม่รู้ขั้นตอนในการดำเนินการ ไม่ค่อยมีประชาชนเข้ามาปรึกษาและมาร้องทุกข์

- มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกเข้าข้างฝ่ายของตนเอง ผู้คนไม่สามัคคีกัน เห็นแก่ตัว

3) การทำงานของหน่วยงานราชการในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม คือ (เช่น รูปแบบการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ ฯลฯ)

- เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญต่อประชาชนส่งเสริมอาชีพ การเป็นอยู่ในสภาพการณ์ปัจจุบัน และเจ้าหน้าที่อบรมความรู้ในด้านกฎหมายเรื่องคดีความต่างๆ ในชุมชน และแนะนำการแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ ในหมู่บ้าน และให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความยุติธรรม

- ช่วยชี้แนะการทำงานให้เข้มแข็ง รู้หน้าที่ และให้กำหนดกิจกรรมที่ชัดเจน

- รูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานราชการมักดำเนินงานอย่างล่าช้า ส่วนใหญ่เมื่อขอความช่วยเหลือไม่ว่าทางกฎหมายหรือการดำเนินคดี จะใช้เวลาการดำเนินงานที่นาน มีขั้นตอนตามลำดับ มีความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่ มีการแบ่งฐานะ

4) การทำงานของหน่วยงานราชการในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำผิดและครอบครัว รวมทั้งประชาชนทั่วไป คือ

- ผู้กระทำผิดจะหวาดระแวงเจ้าหน้าที่ของรัฐ และครอบครัวของผู้ที่กระทำผิดไม่ค่อยให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่

- ผู้กระทำความผิดและครอบครัวลำบากในการดำรงชีวิต เกิดการพิพาทขาดต่อผู้กระทำผิดและครอบครัว คือเกิดความรู้สึกล้นในระหว่างที่รอการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองกับหน่วยงานราชการ

5) ชุมชนท่านมีวิธีการจัดการหรือแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด คือ

- ทีมผู้นำชุมชนคอยสอดส่องและให้ชุมชนเป็นหูเป็นตา รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และช่วยกันดูแลเยาวชนที่มีความเสี่ยง ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยจัดกิจกรรมเน้นเยาวชน

6) ชุมชนมีวิธีการจัดการหรือแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน คือ

- ให้การอบรมความรู้แก่เยาวชนและส่งเสริมให้มีโครงการทำดีมีอาชีพ

- สร้างเสริมให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกัน เฝ้าระวังป้องกัน ไม่ให้เกิดความรุนแรง มีการตั้งชุดการรักษาหมู่บ้าน จัดให้ออส. เฝ้าและมีการตรวจตราในเวลากลางคืน สร้างความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสนับสนุนการให้อภัยกัน

7) ชุมชนของท่านมีวิธีการจัดการหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน คือ

- ต้องให้คำแนะนำและชี้แจงว่าปัญหาของชุมชนจะต้องแก้ไขอย่างไร ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และแนะนำขั้นตอนในการดำเนินการแก้ความขัดแย้ง

- ให้การสนับสนุนเจรจาพูดคุยกัน ถ้าเป็นเรื่องไม่หนักก็เรียกมาไกล่เกลี่ย โดยมีผู้นำเป็นคนกลาง และให้บุคคลที่ 3 ให้ความเป็นธรรมกับ 2 ฝ่าย แต่ถ้าไม่สามารถตกลงกันก็ต้อง

ฝั่งพาดกลาง หรือบุคคลที่ 3 ซึ่งการหาวิธีทางออกของปัญหาต้องเป็นข้อตกลงที่พอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย รู้จักการประนีประนอมผลประโยชน์ของกลุ่ม

- ส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ โดยเรียกประชาชนเข้ามาประชุม และตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมประชุม และต้องส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันจะได้ไม่เกิดความขัดแย้ง

8) วิธีปฏิบัติจัดการกับบุคคลที่เคยกกระทำผิดคดีอาเสพติดหรือบุคคลที่เคยเสพยาเสพติด คือ

- ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม แนะนำชี้แนะให้กำลังใจกับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ที่เคยกกระทำผิดโดยแนะนำให้ไปเข้าร่วมบำบัดที่ศูนย์ และให้กำลังใจส่งเสริมให้เขาได้รับการศึกษาหรือมีอาชีพที่ดี อบรมงานอาชีพต่างๆ ควรให้การช่วยเหลือ ให้โอกาสกับคนที่เคยกกระทำผิดพลาดในชีวิตให้กลับมามีชีวิตใหม่

- ต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครองก่อน เพราะผู้ปกครองบางคนไม่เชื่อว่าลูกติดยา

9) วิธีการจัดการกับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมในชุมชน คือ

- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย จัดอบรมเกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรทราบให้กับชาวบ้าน

- การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม แนะนำชี้แนะให้กำลังใจช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม และให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม

- แนะนำเกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรม แนะนำหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ช่วยแนะนำกระบวนการยุติธรรม และขั้นตอนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมถึง ช่วยติดต่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้

10) ชุมชนมีวิธีการจัดการกับบุคคลที่เป็นคู่ขัดแย้งในชุมชน คือ

- แนะนำให้ปรองดองกัน ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

- ให้ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมาเป็นคนกลาง คอยช่วยเหลือคู่ขัดแย้งในชุมชน โดยเรียกสองฝ่ายมาทำความเข้าใจ เรียกมาตกลงกันและชดใช้ค่าเสียหายที่เหมาะสม ช่วยชี้แนะไกล่เกลี่ยหาข้อยุติ หรือให้ผู้ที่ทั้งสองฝ่ายให้ความเคารพมาเป็นคนกลาง หรือให้คนที่อาวุโสในชุมชน หรือให้ผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้เจรจาต่อรองความขัดแย้งต่างๆในชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยเหลือแนะนำกับบุคคลที่เป็นคู่ขัดแย้ง โดยเจรจาให้บรรลุข้อตกลงร่วมกัน

11) ชุมชน มีวิธีการจัดการหรือช่วยเยียวยาผู้เคยกกระทำผิดในชุมชน คือ

- คนในชุมชนให้กำลังใจแนะนำช่วยเหลือและเฝ้าระวังป้องกันไม่ให้ผู้เคยกระทำผิดกลับไปทำผิดอีก โดยสนับสนุนทำกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาผู้เคยกระทำผิด เช่น อบรมเรื่องการประกอบอาชีพต่างๆ ในด้านอาชีพ

- ให้ไปศึกษารวม ส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศาสนาเพื่อหล่อหลอมจิตใจ
- แนะนำให้ช่วยทำงานช่วยเหลือพ่อแม่บ้าง และให้ออกไปหางานรับจ้างทำบ้าง เพื่อจะได้มีเงินไม่ต้องของพ่อแม่

12) ชุมชนมีวิธีการจัดการกับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากระบวนการยุติธรรม

ในชุมชน คือ

- ช่วยติดต่อ แนะนำขั้นตอนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- ให้คำปรึกษากฎหมาย และให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านต่างๆ กับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มที่ และส่งเสริมอาชีพ
- การส่งเสริมชักจูงให้ผู้ได้รับผลกระทบจากระบวนการยุติธรรมได้เปลี่ยนทัศนคติที่ดี

13) หากจะปรับปรุงหรือแก้ไขประเด็นเกี่ยวกับวิธีการทำงานและรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กรอบภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะปรับปรุง คือ

- แนะนำให้ความรู้แก่ชุมชนด้านกฎหมายชีวิตประจำวัน มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้คนเข้าใจในหน้าที่ของงานยุติธรรมชุมชน และจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชน

14) ที่ผ่านมามีปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ได้แก่

14.1) ด้านเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- เจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ไม่เพียงพอ และขาดความรู้เรื่องกฎหมาย
- ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ
- ขาดงบประมาณ

14.2) ด้านลักษณะงานและภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- ขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องของงานยุติธรรมชุมชน และไม่ค่อยเข้ามาร้องทุกข์เท่าที่ควร

14.3) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- ขาดการบริหารจากผู้ที่มีประสบการณ์สูง และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ

14.4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชนที่มีต่อศูนย์ยุติธรรมชุมชนมี ปัญหาอุปสรรคคือ

- ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเพราะขาดความเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ศูนย์

14.5) ด้านอื่นๆ ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีปัญหาอุปสรรค คือ

- ขาดผู้ที่มีความรู้ในด้านกฎหมาย เครื่องมือไม่ทันสมัย ขาดการ ประชาสัมพันธ์

15) การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบผลสำเร็จตาม เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คือ

- เครือข่ายภาคประชาชนประจำตำบล เข้ามาอำนวยความสะดวกเป็นธรรมชาติให้ประชาชน เข้าถึงได้โดยง่าย เช่น ภารกิจการรับเรื่องราวร้องทุกข์ การเสริมสร้างความยุติธรรม การให้ความ ช่วยเหลือให้คำแนะนำข้อพิพาทในชุมชน และให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เคยกระทำความผิด

- ส่งเสริมด้านกฎหมายให้คณะกรรมการของศูนย์

16) ปัจจัยที่ช่วยให้การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบ ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

- การได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน แนะนำให้ประชาชนรู้เรื่องกฎหมาย ประจำวัน การที่ได้รับงบประมาณมาสนับสนุนในการจัดกิจกรรม

- คนในชุมชนเพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม ความเป็นธรรมในชุมชน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมแก้ปัญหา

- การตอบสนองความต้องการและการเสริมสร้างความยุติธรรมและความสงบสุข ในชุมชน

- ศูนย์ยุติธรรมต้องมีความเข้มแข็งเป็นเครือข่ายทำงาน มีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจและเกิดการยอมรับเชื่อมั่น และไว้วางใจ

17) เหตุใดที่การดำเนินงานในภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้

- คณะกรรมการศูนย์ ฯ ผู้รับบทบาทภารกิจไม่ค่อยเข้าใจในหน้าที่ ขาด ประสบการณ์ และกรรมการขาดทักษะการบริหาร และด้านกฎหมาย

- ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของศูนย์ ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีความไว้วางใจ ประชาชนจึงไม่มั่นใจในการไกล่เกลี่ย

18) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะได้รับการพัฒนา คือ

- ให้ความรู้อบรมแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน โดยคณะกรรมการศึกษาเรียนรู้ข้อกฎหมายให้มากกว่านี้

- การมีอาสาสมัครต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือและแก้ปัญหา หรืออาจเป็นอาสาสมัครเกี่ยวกับการควบคุมการคุมประพฤติกับคนที่เคยกระทำความผิดในชุมชนนั้นๆ

19) แนวทางหรือวิธีการทำงานร่วมกันของประชาชนกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรเป็น ดังนี้

- ศูนย์ต้องมีภารกิจที่ชัดเจนให้ประชาชนยอมรับ เปิดโอกาสช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เช่น จัดการอบรมอย่างน้อยเดือนละครั้ง แนะนำเรื่องการค้าเนื้องานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน เวลาที่มีประชุมก็ควรมีตัวแทนของชาวบ้านมาประชุมร่วมกันด้วย

- คณะกรรมการต้องรู้หน้าที่ตนเองและผู้อื่น รู้วิธีที่ทำงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จอย่างดี คณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะทำงานร่วมกันกับประชาชนในลักษณะของเครือข่ายเพื่อทำงานหรือดำเนินภารกิจต่างๆ

